

Debreceni Egyetem
Informatikai Kar

Az adácsi községi könyvtár története

Témavezető: Bényei Miklós
egyetemi docens

Készítette: Juhász Nóra
Informatikus könyvtáros szak
Debrecen, 2010.

TARTALOM

1. Bevezetés.....	1
1.1. A témaválasztás indoklása, a kutatás forrásai.....	1
1.2. Adács község bemutatása.....	3
1.2.1. Történeti vázlat, a jelen gazdasági helyzetképe.....	3
1.2.2. Kultúra, közművelődés, szórakozás.....	5
1.3. A népkönyvtárak, illetve a községi könyvtárak fejlődése Magyarországon....	7
2. Adács község könyvtárának fejlődése 1951-től napjainkig.....	15
2.1. Az adácsi községi könyvtár előtörténete 1951-ig.....	15
2.2. A könyvtár korai története: a népkönyvtári korszak (1951-1964).....	15
2.3. A községi könyvtár története a rendszerváltásig (1965-1990).....	22
2.4. Az adácsi könyvtár története 1991-2004 között.....	54
2.5. A könyvtár története 2004 óta.....	60
2.6. Olvasószolgálati mutatók.....	64
3. Összegzés.....	68
4. Mellékletek.....	70

1. Bevezetés

1.1. A témaválasztás indoklása, a kutatás forrásai

Szakedolgozatom témájául szülőfalum, Adács községi könyvtárának történetét választottam. A könyvtártörténet-írás igen hiányos fejezete a községi kis könyvtárak története. Míg a legmagasabb szintű tudományos igényeket szolgáló intézményi- vagy akár magánkönyvtárak (MTA könyvtára, Országgyűlési Könyvtár, OSZK, keszthelyi Helikon Könyvtár) történetének feldolgozása már a XX. század második felére előrehaladt, a vidéki közkönyvtárak, ill. a kizárólag helyi jelentőségű gyűjtemények, valamint az alsó- és középfokú tanintézmények bibliotékáinak történeti ismertetésével adós nemcsak a könyvtártudomány, de a helytörténet-írás is. Napjainkban, amikor a történettudomány és a művelődéstörténet-írás is egyre inkább a mikrotörténelem, a mindennapok emlékezetének feltárása felé fordul, a helytörténet, oktatástörténet, közművelődés-kutatás eddig elhanyagolt elemei, így a falusi, kisvárosi köz- és iskolai könyvtárak kutatása bizvást érdeklődésre számíthat. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a magyar társadalmi tudatnak egyik kiemelkedően meghatározó eleme, az 1945 utáni évtizedekben olyannyira háttérbe szorított lokálpatriotizmus 1990 óta szembeszökő feléledése is abba az irányba hat, hogy a lokális művelődéstörténeti kutatások megélnéküljenek.

Kutatásunk témájának aktualitását kiemeli, hogy községünk könyvtára nemrég költözött új épületbe. Jómagam e kis intézmény könyvtárosaként dolgoztam 2005 és 2007 között. Az akkoriban már több mint 50 évet megélt könyvtár jelentősége, a helyiek körében kialakult presztízse a rendszerváltás után érezhetően megcsappant, működése nehezebben átláthatóvá, anyagi és ezzel gyarapodási lehetőségei korlátozottabbakká váltak. A dolgozat megírása folyamán az a cél vezetett, hogy reális képet mutassak be a könyvtár múltjáról és fejlődéséről, ezzel lehetőség szerint hozzájárulva könyvtárunknak, mint a helyi művelődés egyik legfontosabb bázisának jobb megismeréséhez, népszerűsítéséhez. Gyermekek- és kisiskolás-korom legszemélyesebb élményei gyakran kötődnek könyvtárunkhoz, a könyvtárhasználati órák és vetélkedők, a lelkes, és fáradhatatlan könyvtáros, Fehérné Győri Gabriella, Gabi néni teremtette jó hangulat, az olvasás szeretete, a kicsiny, de a '80-as '90-es évek fordulóján oly változatos, és a tudásra élénkebben szomjazó gyermek számára varázslatos kincseket rejtő gyűjtemény .nemcsak nekem, de bizvást állíthatom, hogy sok-sok kis kortársam számára volt életre szóló, befolyásoló élmény. Magyar szakos tanári, később

pedig könyvtárosi pályám orientálásában itt kaptam az elhatározó benyomásokat, és állíthatom, hogy amennyiben egy vidéki „kis” könyvtár legfontosabb feladatának a műveltség terjesztését, az élethossziglani tanulás felé irányítást tekintjük, esetemben (és minden bizonnyal sokan mások számára is) szülőfalum könyvtára e szerepét maradéktalanul betöltötte.

Az anyaggyűjtés során áttanulmányoztam az adácsi önkormányzat és a könyvtár irattárában található dokumentumokat. Ezek: 1. Éves statisztikai jelentések az 1956-2009 közötti évekből. 2. Munkanaplók, munkatervek 1953-tól 2009-ig. 3. A Községi Tanács Végrehajtó Bizottságának üléseire készült könyvtárosi beszámolók 1962-1986-ból. 4. Fennmaradt leltárkönyvek. 5. Apasztási és gyarapítási listák. 6. Egyéb, nem rendszerezett, a könyvtárral olykor csak közvetett vonatkozásban levő iratok (pl. az 1956-os első, meglehetősen hevenyészve végrehajtott állományrevízió meglehetősen rövidke, tintaceruzás jegyzőkönyve). Ezeket használtam elsődleges forrásként. Meglepő, hogy a könyvtár történetét a „házi-iskolai” használat igényével, kéziratban összeállította Berényi Lajosné könyvtáros 1984-ben, valamint felkutattam a könyvtártörténet szakirodalmát, könyveket, folyóiratokban megjelent cikkeket, ezek szolgáltak másodlagos forrásként. Felvettem a kapcsolatot elődeim közül Fehérné Győri Gabriellával, ill. a jelenlegi könyvtárossal, Magyariné Kollár Évával; szóbeli beszámolójuk, visszaemlékezéseik felbecsülhetetlen segítséget jelentettek munkámhoz, különösen az 1991 utáni 10 évre vonatkozóan, ebből az időszakból ugyanis alig maradt irattári forrás.

Dolgozatom bevezető fejezetében röviden bemutatom Adács község vázlatos történetét, ill. a helyi művelődésügy helyzetét napjainkban. Ezután a szakirodalomra támaszkodva a könyvtárügy – ezen belül a közkönyvtárak – általános fejlődését Magyarországon. A továbbiakban pedig az összegyűjtött írásos és „oral history” anyag alapján mutatom be a községi könyvtár történetét.

1.2. Adács község bemutatása

1.2.1. Történeti vázlat, a jelen gazdasági helyzetképe

Adács Heves megye délnyugati részén fekvő, a Gyöngyösi kistérséghez tartozó település. Gyöngyöstől dél-délkeleti irányban 12 km-re, a Jászság északi peremén, sík vidéken terül el. Közúton megközelíthető Gyöngyösről a két települést közvetlenül összekötő úton, vonattal a Budapest-Miskolc vasútvonalon. Közlekedés földrajzi helyzetét javítja az 1997-ben megépült M3-as autópályaszakasz. Területe 3794 ha, lakóinak száma 2001-ben 2917. A községhatár mezőgazdasági művelésre kiválóan alkalmas, kitűnő termőtalajú. Településünk, mint jellegzetesen alföld-peremvidéki település, a jász mezővárosok, és az országos jelentőségű borváros, Gyöngyös árnyékában számottevő történeti-gazdasági szerepet sohasem vitt.

A késő bronzkortól fogható meg régészetileg a település története. A feltehetően kora Árpád-kori birtokosáról elnevezett település (a község neve az Ádám személynév ősmagyar becéző formája) létezésének első írásbeli bizonyítéka az az 1323. június 10-én kelt okmány, amely *Adach* névalakban említi, Károly Róbert király ekkor adományozza Sirok vár urainak, a Kompolthy családnak.

A török hódoltság előtti időszakról a források gyérek. 1544-ben a környék végleg török kézre kerül, 1572-ben török adózási iratok említik az akkor feltűnően sokat szolgáltató, jómódú jobbágyfalut, továbbá az az 1674.évi feljegyzés, amely szerint „a legnagyobb tizedszedő helyek közé tartozik”. A török iga alól való felszabadulás után 1685-ben új földesúr tulajdonába kerül Adács és vidéke. Az új birtokos Koháry István gróf államférfi és költő. A Rákóczi-szabadságharc utolsó éveiben tomboló pestis után 1712-ben a lakók nem a régi faluhelyre költöztek vissza, hanem kb. 3 km-rel nyugatabbra, itt kezdett kialakulni a máig élő település. 1742-ben gótikus szentély maradványához épül Adács egyetlen műemléke, a római katolikus, barokk templom, tornya 1787-ből származik. 1759-ben gróf Batthyány György örökölte a falut, ettől kezdve másfélszáz éven keresztül a Batthyány család volt a földbirtokos.¹ 1812 óta szinte változatlan a halmazos falu forma. A település lakói földműveléssel és állattartással foglalkoztak a 19. században, kiegészítő tevékenységként fuvarozást is vállaltak. Adács nagyközséghez a 20. század első felében 14 tanya tartozott. Az 1930. évi népszámlálási adatok szerint lakossága 4058 fő volt, a lakosság túlnyomó része

¹ Rác Imre: Adács: a római katolikus templom, a plébánia és a népoktatás története. Miskolc: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, 1998.

római katolikus vallású. Közigazgatási jogállása 1895-1950-ig nagyközség, 1950-től önálló tanácsú község a gyöngyösi járásban. 1984-től Gyöngyös városkörnyéki községe. A demográfiai folyamatok a megyei átlagfalvakhoz hasonlóan alakultak; 1960 és 1990 között számottevő a csökkenés, azt követően a stabilizálódás. A megélhetési lehetőségeket tekintve régen híres volt dinnyetermesztéséről és acélos gabonaféléiről, a kiegyezés után a legnagyobb munkáltató a MÁV lett; az 1950-től kezdődő nagyszabású környékbeli iparosítás nyomán sokan Visontára vagy Gyöngyösre jártak ill. járnak el ma is dolgozni. A rendszerváltás után jelentős előrehaladás történt az egészségügyi beruházások területén (fogorvosi, gyermekorvosi ellátás bevezetése). Adács infrastrukturális helyzete kielégítő, biztosítja a korszerű életkörülményeket, van szennyvízhálózat, villamosítás, vezetékes ivóvíz, a gázbekötésre pedig 1994-ben került sor.² A burkolt (portalanított) utak aránya 75%. A község a Gyöngyössel összekötő út megépítése után bekerült az ország vérkeringésébe, a korábbi elzártság megszűnt. Ideális terület befektetni szándékozóknek, vállalkozóknak. A kereskedelmi ellátásban 20 kiskereskedelmi és 11 vendéglátóipari egység mellett meghatározó szerepet tölt be a gyöngyösi székhelyű ÁFÉSZ. A pénzügyi szolgáltatásokat a Vámosgyörk és Vidéke Takarékszövetkezet biztosítja. A munkanélküliség jelentős, főleg a cigány lakosság körében; enyhítésére több kisüzem kezdte meg az elmúlt években működését. Olasz-magyar együttműködés eredményeképpen, a Megyei Munkaügyi Központ támogatásával, Green Line néven 120 dolgozót foglalkoztató varrodát létesítettek. Potenciális gazdaságfejlesztési terület az idegenforgalom. A falu jelenlegi lakossága 2.838 fő. A községben működő civilszervezetek: Zéta Kulturális Egyesület, Polgárőr Egyesület, Földtulajdonosok Közösségének Vadásztársasága, Adácsi Óvodásokért Alapítvány, „A korszerű adácsi iskoláért” Alapítvány. 2005-ben elkészült a szennyvízhálózat és a kábeltévé rendszer. A község határában található a halastó, amely kedvelt kirándulóhely. Távoli vidékekről is ellátogatnak ide a kikapcsolódást, horgászatot kedvelők. A tó mellett közel száz kis üdülő épült az elmúlt években, valamint két falusi turizmusi egység is található a településen.³ A község az utóbbi években a megye egyik legdinamikusabban fejlődő települése lett.

² Guszmáné: Heves megye kézikönyve, p.409.

³ Juhász Marianna: Almanach – Adács: hitel nélkül fejlesztettek. In: Heves Megyei Hírlap 21. évf. 221. sz. (2010. szept.22.) p. 14

1.2.2. Kultúra, közművelődés, szórakozás

A kulturálódás és a szórakozás lehetőségét biztosítja a József Attila Művelődési Ház, a községi és iskolai könyvtár, az 1994-ben korszerűsített, tornateremmel, uszodával ellátott általános iskola, és a nemrégiben felújított, korszerű napközi otthonos óvoda.

A népoktatás első, helybeli írásos nyoma 1775-ig vezethető vissza. (Ha az 1712-ben megkezdett egyházi anyakönyvek el nem veszték volna, ezt a dátumot még előbbre tehetnénk.)⁴ Községünkben az általános iskola mellett óvoda is működik, a gyermeklétszám mindkét intézményben emelkedő tendenciát mutat (a '90-es évek óta jelentősen nőtt az óvodába járatott ill. beiskolázott cigány kisebbségi gyermekek aránya). Az óvoda tárgyi feltételei nagyon kedvezőek, sok-sok szemléltető, fejlesztő eszköz, játék áll rendelkezésre a gyermekek fejlesztéséhez. Az óvoda nevelési programjában a játékban integrált tanulást tűzte ki célul. Az iskolában a felnövekvő nemzedékkel – a 2010/2011-es tanévben – 19 pedagógus foglalkozik. A 8 tanulócsoporthoz 165 diákból tevődik össze. 1 napközis csoport van az iskolában, melynek létszáma 12 tanuló. Első és második osztályban iskolaotthon működik, délután 4 óráig bent vannak a gyerekek, további foglalkozásokon vesznek részt.

Az elmúlt másfél évben sok technikai eszközzel gazdagodott az iskola, amelyek segítik az eredményes oktatást: plazmatévével, DVD-lejátszókkal, digitális fényképezőgéppel, projektorral. Az elkövetkező időszakban várható, hogy végre realizálódik az a pályázat is, amellyel a legmodernebb informatika jelenik meg az oktatásban (számítógépek cseréje, interaktív táblák stb.) A tanulóbarát környezet kialakításáért a tárgyi feltételek folyamatos megújításával tesz az intézmény.

Az oktatás az elmúlt másfél évben tartalmában is nagy változáson ment keresztül, bevezetésre került a kompetenciaalapú és a nem szakrendszerű oktatás. Az adácsi általános iskola rendezte meg évről évre a megyei helyesírási versenyt.

Az intézményben nincs külön iskolai könyvtár, jelenleg a községi könyvtár látja el ezt a funkciót, ezért a két intézmény között a kapcsolat folyamatos és szoros. A pedagógusok igyekeznek felkelteni és fenntartani a tanulók érdeklődését a kézikönyvek, a szakirodalom és a könyvtár szolgáltatásai iránt. Tanórákat tartanak a könyvtárban, és több közös rendezvényük van. A pedagógusok rendszeresen megbízzák a tanulókat azzal, hogy egy-egy tantárgyhoz milyen könyvet kölcsönözzenek ki a könyvtárból a következő órára, s ennek segítségével

⁴ Ráczi i. m.

kibővítik a tankönyvből tanult ismereteiket. Egyre több alkalommal kapnak olyan feladatokat, melyeket csak a könyvtár igénybevételeivel tudnak megoldani.

Adácson rendkívül színes, pezsgő kulturális élet folyik, elsősorban a József Attila Művelődési Házban működő csoportoknak köszönhetően, melyek országosan és a határainkon túl is ismertté tették a község nevét. Zéta és Veritas – a kulturális egyesület és a színházi csoport neve mára már fogalommá vált. (A művelődési házban jelenleg 6 művészeti csoport működik.) A Zéta Táncklub, amely a Zéta Néptánc- és a Zéta Formációs Tánc csoportot foglalja magába, 29 éve, 1980-ban alakult, azóta többször szerepeltek külföldi fesztiválokon is (Lengyelország, Németország, Törökország Olaszország) A néptánc csoport célja a magyar történelmi tájegységek néptánc kultúrájának megismerése, bemutatása, népszerűsítése. Minden évben megrendezik a *Magyar történelmi tájegységek néptánc találkozója* c. háromnapos fesztiváljukat Adácson. 1997-ben Adácson rendezték a *Falusi Színházi Országos Találkozóját*, amelyre azóta is minden évben sor kerül.

A Zéta Kulturális Egyesület Heves megyében az elsők között valósította meg a Teleházat a művelődési házban. Szolgáltatásai: fénymásolás, fax küldés – fogadás, nyomtatás, szövegszerkesztés, díjmentes internet használat, számítógépes játékok.

A község életének színtestje a hosszú szünet után 2009 januárjától újra megjelenő *Adácsi Tudósító* című újság. A tervek szerint ez negyedévenként jelenik majd meg, és híreket, beszámolókat ad a település életéről, betekintést enged az önkormányzat munkájába, az intézmények és a falu kulturális életbe.

2004-ben nagyszabású beruházás keretében bekötötték a faluban a kábeltelevíziós hálózatot, lehetővé téve a lakosságnak az előfizetést több, mint negyven csatornára, és az adácsi kábeltelevízió is ekkor kezdte meg működését, melynek stúdiója a művelődési házban található. Kéthetente 1 órában műsort, a többi időben képújságot láthatnak az előfizetők. Az adások összeállítása az önkormányzat Oktatási-, Kulturális- és Sportbizottságának a feladata. A szakmai munkákat külsős szakemberek végzik.

1.3. A népkönyvtárak, illetve a községi könyvtárak fejlődése Magyarországon

A 19. század eleje óta Európa szerte kibontakozó polgárosodás és modernizáció egyik kulcsproblémája a közművelődés, a társadalomban elfoglalt helynek megfelelő iskolázottság, az egyre ölesebb léptekkel előrehaladó industrializációval lépést tartó képzettségi szintek megteremtése, fenntartása. A polgárosodással egyre differenciáltabb közoktatás és a könyvtárügy, a könyvtárak egyre inkább növekvő jelentősége járt és jár együtt szerte a nyugati civilizációban. A 19. század közepére a könyvtár az addigi exkluzív, „nagy tudományos”, illetve magánigényeket kielégítő, a szélesebb tömegek előtt többnyire elzárt intézményből a népművelés egyik legfontosabb eszközévé vált, először az atlanti államokban, később Köztes- és Kelet-Európa országaiban is. Európában a polgári korszak kisebb-nagyobb közösséget szolgáló könyvtárai számára a 18. század olvasási forradalma, a felvilágosodás, a kibontakozó ipari forradalom jelenti a társadalmi háttérrel. A polgári fejlődés megfelelő fokán be kellett vezetni a kötelező népoktatást. Ezzel párhuzamosan szükségessé vált a nagy nyilvánosságú könyvtárak kialakítása, nemcsak az ismeretszerzés korlátainak ledöntésére, a műveltségi hiányok pótlására és a társadalmi nevelés elősegítésére, hanem a polgári eszmék terjesztésére, a demokratikus jogok érvényesülésének elősegítésére is.

A 19. század közepére két irányzat különült el: az angolszász *public library*, illetve a korlátozottabb rendeltetésű népkönyvtár Németországban, a franciáknál, Ausztria-Magyarországon, a közép- és dél-európai államokban. Számos közös, de eltérő vonás is megfigyelhető rajtuk. Közös bennük az iskola utáni műveltségpótló, nevelési, szórakoztató szerep. A népkönyvtár réteggényvtár, ezért kis könyvtár, rövid nyitva tartással, s csak kölcsönzési szolgáltatással.⁵ Hazánk a népművelést elősegítő könyvtári fejlesztésekben a haladás „felülről diktált” útjain haladt, miként a modernizáció oly sok más területén is: úgy a könyvtárak, a könyvtárügy szervezésében, mint a közkönyvtárak olvasmányanyagának megválogatásában. A felülről jövő tudatos kulturális kormányzati intézkedéseknek volt elhatározó szerepük. Ez természetes is a kelet-közép-európai országok konzervatív, tekintélyelvű állami keretek között érvényesülő gazdasági, társadalmi, kulturális modernizációs folyamataiban. Az „alulról jövő” nyilvános könyvtári kezdeményezések csak kisebb érvényesülési lehetőséghez jutottak (pl. a magyarországi reformkor kaszinókönyvtárai), sőt a 20. században, különösen az 1945 utáni szovjet típusú rendszerek

⁵ Könyvtárosok kézikönyve 3.: a könyvtárak rendszere p. 71.

keretei között az ilyen jellegű kezdeményezések el is haltak, mint oly sok más polgári önszerveződési lehetőség.

Magyarországon a szélesebb tömegek számára nyilvános könyvtárak nagy fejlesztési hullámai szintén a széleskörű állami felügyelet mellett kibontakozó modernizációs periódusokhoz kapcsolódnak (a dualizmus kora, illetve az 1945 utáni erőltetett voluntarista modernizációs korszak).

A felvilágosodás és reformkor időszakában Magyarországon is létrejöttek a rétegkönyvtárak, az egyleti, egyesületi, kaszinói és kereskedelmi kölcsönkönyvtárak, majd a dualizmus korában az olvasókörök, a szakegyletek és szakszervezetek könyvtárai, illetve a nép- és városi könyvtárak.⁶

A reformkorban a kaszinói könyvtárak Széchenyinek a „kiművelt emberfők”-re vonatkozó eszméje jegyében kapcsolódtak a társadalmi progresszióhoz. A kaszinók és könyvtáraik tipikusan a kor alulról szerveződő formációi voltak. A 19. század második felében már szinte minden városban volt kölcsönkönyvtár, de ekkor már „csak” üzleti vállalkozásként működtek. Az 1867-1918 közötti korszakban jelentek meg az olvasókörök, -egyletek. A szakegyleti-szakszervezetiek politikai célokat szolgáltak. Kevésbé politikusak a polgári- és gazdakörök, felekezeti és önképző körök a 19. század elejétől.⁷ A széles néprétegeknek, a parasztságnak könyvvvel való ellátásával csak nagyon kevesen foglalkoztak.⁸ A kiegyezés utáni korszakban ezt a feladatot kifejezetten a kulturális kormányzat vállalta fel, a társadalom legalsóbb kétkézi munkás rétegeinek kulturális felemelését célzó programok, így a könyvtárfejlesztések is egyben a megcélzott társadalmi rétegek olvasási, művelődési lehetőségeinek „kézbentartását” is szolgálták.

Az 1867 és 1914 közötti időszak a magyar modernizáció, az Európához való felzárkózás könyvtárügyi szempontból is kiemelkedő korszaka. A népkönyvtárak kezdetei is erre az időre esnek. A kor három emblematikus figurája három kiemelkedő vallás-és közoktatásügyi miniszter: báró Eötvös József, Trefort Ágoston és Wlassics Gyula. Eötvös minisztersége idején megjelentek az elemi népiskolák. Az 1867-ben hivatalba lépő vallás- és közoktatásügyi minisztérium számos rendelkezést, utasítást adott ki iskolai könyvtári ügyekben, ajánló jegyzékeket állított össze az elemi népiskolák számára. Az általános tankötelezettség törvénybeiktatásával egyidőben, 1868-ban felvetődik már állami közművelődési könyvtárak létrehozásának, illetve meglévő könyvtárak állami támogatásának

⁶ Uo. p. 73.

⁷ Uo.

⁸ Csapodi Csaba – Tóth András – Vértesy Miklós: Magyar könyvtártörténet. Bp.: Gondolat, 1987. p. 147.

gondolata, hogy az alsóbb néposztályok számára is lehetővé váljék egyfajta alpműveltség megszerzése.⁹ Az 1868. évi népiskolai törvény az általános tankötelezettség mellett kötelezővé tette népiskolai tanítói könyvtárak megszervezését. Az iskolai könyvtárak szükségességét a tanítók látják be gyakorlati munkájuk során és a tankötelezettség bevezetésével, 1868 után maguk alakítanak könyvgyűjteményeket. Az 1870-es években a Vallás-és Közoktatásügyi Minisztérium rendeleteket hozott iskolai könyvtárak létesítésére minden állami, községi iskolában, és rendelkezett a könyvtárak anyagi fedezetéről is. Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter 1873-ban a tanfelügyelőségek feladatává teszi népoktatási körök és közművelődési egyesületek alapítását. Az ő nevéhez kötődnek az iskolai könyvtárakat érintő 1238/1877 és 15427/1877. sz. első jogszabályok. Ezekben utasította a tanfelügyelőket, hogy az egyes tankerületekben az állami elemi és az államilag segélyezett felső- és polgári iskolákban, valamint a tanító- és tanítónőképződék gyakorló iskoláiban iskolai könyvtárakat hozzanak létre. A könyvtár kezelése a tanító feladata volt, felszereléséért az intézet igazgatója felelt.¹⁰ A ponyvairodalom kiszorítása mellett fontos feladat volt a tanulás és tudás iránti vágy felkeltése (mivel nagyon magas volt az analfabéták aránya és az ebből fakadó érdektelenség), és hogy a fiatalok megszeressék a magyar nyelvet. 1879-ben az Iskolai és Népkönyvtárakat Terjesztő Bizottság közgyűlése ajánló könyvjegyzéket adott ki. A cél a ponyvairodalom és más igénytelen művek mellőzése az iskolai könyvtárakból. A tanítók a könyvtárak kezelésének feladatát mindenféle előzetes képzés nélkül kezdték el. 1897-ben miniszteri rendelet kötelezte őket arra, hogy a népkönyvtárak szervezésében és vezetésében részt vegyenek. Az 1880-as évektől kezdődően a különböző fórumokon megjelentek a könyvtár működtetésének szakmai, módszertani kérdései is. Részletes útmutató jelent meg arról, hogyan kell a tanítónak a könyvtári munkát végeznie.¹¹ 1882-ben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium a községekhez fordul, hogy a lakosság széles rétegei számára alapítsanak könyvtárakat. E könyvtárak állománya majdnem teljesen szórakoztató jellegű munkákból állt, képzett könyvtárosaik sehol sem voltak, a falvak tanítói vagy a jegyzők kezelték őket minden díjazás nélkül. Ezekbe az akciókba kapcsolódott be az 1897-ben szervezett Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége és Országos Tanácsa, amely hivatalosan is a könyvtárügy egyik irányítója lett. Az általuk létrehozott falusi népkönyvtárak nagy része is az iskolákban vagy a községházán volt elhelyezve, számukra szabályzatot és mintajegyzéket szerkesztettek. A népkönyvtárak és iskolai könyvtárak funkciója kezdetben

⁹ Fülöp Géza: A kapitalizmus időszakának könyvtárügye, könyvtári kultúrája. Bp.: ELTE, [1994] p. 61

¹⁰ Goda Beatrix: Az iskolai könyvtárak helyzete a századfordulón. In: Könyv és Nevelés 2001/4. p.78-79.

¹¹ Bara Zsuzsanna: A népiskolai könyvtárak létrejötte. In: Iskolakultúra 2005/2. p. 81.

nem különült el, fejlődésük a későbbiek során is egymás mellett haladt, továbbá a falusi népiskolák könyvtárai gyakran – közművelődési könyvtárak hiánya miatt – a felnőtt lakosság könyvtári ellátását is szolgálták. A népkönyvtárak forgalma a kezdeti fellendülés után fokozatosan csökkent. A községek ugyanis kevés kivétellel nem gondoskodtak e 100, 200 kötetes könyvtárak rendszeres gyarapításáról, államsegély viszont erre már nem jutott. A magyar népkönyvtárak állománya a nép számára a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősege és Országos Tanácsa által tendenciózusan válogatott könyvanyagot tartalmazott. Wlassics Gyula 1158/1902. sz. rendelete az iskolai könyvtárak számát ismét emelte. Létrehozta a Népiskolai Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottságot (NIKIB). A megalakítás célja az volt, hogy külföldi mintára egy olyan állandó testületet működtessenek, mely szakemberek bevonásával vizsgálja és értékeli az ifjúsági irodalmat. A bírálatok felhasználásával az iskolai könyvtárak állományának összeállításához nyújtottak segítséget. Miközben a korszakban állami felügyelettel és állandó finanszírozási nehézségekkel bár, de mégiscsak országos népkönyvtári hálózat épül ki, az 1910-es években Szabó Ervin már tudományos alapon kívánja az angol *public library* mintájára átszervezni a jól-rosszul megszervezett és sokszor gyatra színvonalú állománnyal rendelkező népkönyvtárakat. 1914-ben Magyarországon minden 15. iskola rendelkezett könyvtárral, összesen 2026 népkönyvtár volt az ország területén.

A két világháború közötti időszak a háborús veszteségek és a trianoni trauma hatása alatt a népkönyvtárak stagnálását, illetve hanyatlását hozta, a korszak legjelentősebb kultuszminisztere, Klebelsberg Kuno minden erőfeszítése ellenére is. Noha rohamléptekkel bővül a falusi-tanyasi iskolahálózat, a kultúrpolitika egyébként bőséges dotációjából a népkönyvtárakra jut a legkevesebb. Az állomány mennyisége, minősége, összetétele az előző korszakhoz képest nem nőtt, nem javult. Pozitív eredmények: 1.500 új népkönyvtár alapítása, vándorkönyvtárak rendszere, stb. A népkönyvtárak kezelői továbbra is túlnyomórészt tanítók, könyvtárosi képzettség nélkül. Jellemző hogy ebben az időben egyetlen falusi népkönyvtár sem rendelkezett önálló helyiséggel.

A második világháború után a könyvtárak újjászervezése hosszú ideig az államhatalom közvetlen támogatása, számottevő anyagi segítsége nélkül történt. Ekkor jelent meg először az az elv, hogy a műveltséghez való hozzáférést és előrehaladást nemcsak a középosztály, de mindenki számára egyenlő módon kell biztosítani. 1945-tel kezdődően fellendült a könyvtárak fejlődése Magyarországon. A falusi népkönyvtárak élén jóindulatú, de szakképzetlen könyvtárosok álltak. A népkönyvtárakat később községi könyvtáraknak nevezték. 1947-ben alakult meg egy központi szerv, a Népkönyvtárakat Szervező Országos

Bizottság, amely számos helyre juttatott el kisebb gyűjteményeket, 1100 könyvcsomagot küldött szét a falvakba. 1949-ben az Országos Népkönyvtári Központ körzeti könyvtárakat hozott létre a városokban, a falvak tőlük kapták a könyvet. Szintén ebben az évben a budapesti tudományegyetemen megindult a felsőfokú könyvtárosképzés. 1952-ben, az I. könyvtárügyi konferencián sürgették az iskolai könyvtárak fejlesztését. Ebben az évben jelent meg az egész könyvtárügyet szabályozó minisztertanácsi határozat, és az ennek alapján kiadott népművelési miniszteri rendelet. Elrendelte a megyei, járási és falusi könyvtárak felállítását, és létszámnormákat dolgozott ki. Kitűzött feladat volt a közművelődési könyvtárhálózatok, a megyei és járási könyvtárak létrehozása. A könyvtárak helyiségéről, berendezéséről való gondoskodást a tanácsok feladatává tették, de a falusi könyvtárak ezután is a megyétől, járástól kapták letétként könyvanyagukat. Az 1956. évi, közművelődésről szóló törvényerejű rendelet a könyvtárak szabad használatát állampolgári jognak minősítette, a könyvtárakat pedig a közművelődés alapintézményeivé, az iskolai könyvtárat közkönyvtári könyvtártípusú minősítették. Képesítéshez kötötte a könyvtárosi munkakört, és kiemelte a hálózati elv megvalósítását. Kimondta, hogy a nyilvános könyvtárak szolgáltatásait mindenki korlátozás nélkül igénybe veheti. Miközben a gazdaság, társadalom és kultúra minden területén a szovjet típusú diktatúra kezdetben durva, 1956 után fokozatosan burkoltabbá váló ellenőrzése érvényesült, kétségtelenül látványos modernizációs folyamatok zajlottak le. 1956 könyvtárügyi szempontból is emblematikus évszám, az az évi 5. sz. törvényerejű rendelet az Országos Pedagógiai Könyvtár létrehozásával országos hálózatba szervezte valamennyi általános- és középiskolai könyvtárat. Az 1950-es években kezdődik a gyermekkönyvtári hálózat kiépítése is. A falusi közkönyvtárak fejlesztése az 1945-'49 közötti periódus angolszász fogantatású kísérletei után 1949-től a körzeti könyvtárak létrehozásával már a szovjet mintához igazodott. 1956-ra már minden településen volt közművelődési könyvtár, de ezek fejlesztése, finanszírozása, állományának alakítása továbbra is népkönyvtári szemlélet jegyében történt, maradt a központosított, felülről lefelé építkező ellenőrzés és szakfelügyelet. Az állományt a rendszer ideológiájához és politikai kívánalmaihoz igazították. A Kádár-korszakban természetesen ezen a téren is megfigyelhető az ideológia visszavonulása, és a közművelődési könyvtári állományokban inkább a szakmai- valamint a közönségigényeket kielégítő, „politikamentes” olvasmányok előtérbe kerülése. A cenzúra, miként a könyvkiadásban is, természetesen érvényesült.

A '60-as évektől a rendszer a könyvtárfejlesztésben is a modernizációra helyezi a hangsúlyt. Fontos újdonság a finanszírozásban, hogy már 1959-től a községi tanácsok lehetőséget kaptak a helyi könyvtár helyi bevételekből történő támogatására. Az iskolai

könyvtárak fejlesztésében egyre inkább érvényesül az élethossziglani tanulás elősegítésének elve. Kezdetben a tanítók túlnyomó része számára az iskolai könyvtár tanítói könyvtárat jelentett. Ezért elkülönítették a nevelői és ifjúsági könyvtárat. Az előbbit munkaeszköznek tekintették, ahová a munkájukat segítő, műveltségüket gyarapító szakirodalmat gyűjtötték, az utóbbit pedig szabadidős tevékenységnek, ahová a könnyed, szórakoztató, a tanulóknak és felnőtt lakosságnak egyaránt szóló könyveket szereztek be. A jogszabály, a művelődési miniszter 54/1959 (M.K.18.) MM sz. utasítása *Az Iskolai Könyvtárak Egységes Kezelési Szabályzatáról* külön szólt az iskolán belüli két könyvtárról.¹² 1971-ben rendeletileg egyesítik az addig külön kezelt kétféle könyvtárat, bevezetik a könyvtárhasználati ismeretek oktatását, függetlenített könyvtárosokat állítanak be. 1970-ben rendezték a III. országos könyvtárügyi konferenciát. Ezen a könyvtárak közötti magasabb szintű munkamegosztást és együttműködést sürgették. Az 1970-'71-es tanévtől kezdve be kell vezetni a szakirodalmi és könyvtárhasználati ismeretek oktatását. 1976-ban ezt törvényerejű rendelet mondta ki. Főfoglalkozású hivatássá, a könyvtári és pedagógiai tevékenységet sajátosan ötvöző foglalkozássá válik a könyvtároosság, megjelennek az ún. könyvtárostanárok. Az 1972-ben kiadott szakmai irányelvek a könyvtári hálózat tagjait négy szintbe (A-B-C-D) sorolva, ellátási hierarchiát szervezett. Az 1981-ben megrendezett IV. országos könyvtárügyi konferencia nem fogalmazott meg új célokat, csak megerősítette a korábban elfogadottak elérésének szükségességét. Újból kiadták az iskolai könyvtárak működési szabályzatát, 1986-ban pedig az útmutatót az iskolai könyvtárak fejlesztéséről. A '70-es években az IFLA által meghatározott elvek is hangsúlyt kapnak a hazai közkönyvtári fejlesztésben. A könyvtárakban a könyvek őrzésén kívül egyre nagyobb feladatot kap a tájékoztatás, ezzel megnőtt a katalógusok szerepe.

Az 1986-os fejlesztési útmutató már az iskolai médiatár vagy forrásközpont modelljét tűzi ki célul, amely egyesíti magában a hagyományos könyvtár, a médiatár és a forrásközpont vonásait az új technológiák adta lehetőségekkel. Bevezette a könyvtáros-tanár elnevezést, s ezzel a könyvtárost a tantestület egyenrangú tagjának ismerte el. Jelenleg Magyarországon nincs érvényes jogszabályban rögzített iskolaikönyvtár-fenntartási kötelezettség. Az 1990-es évek politikája különböztette meg a nyilvános könyvtárakat és a többi, általában valamely intézményhez csatolt könyvtárat, és tette alapvetően iskolai ügyé az iskolai könyvtárt.

A közkönyvtárak működését jelenleg az 1997. évi CXL. törvény határozza meg, amely a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szól. A

¹² Dán Krisztina – Tóth Gyula: Könyvtár az iskolában: hazai és nemzetközi áttekintés Budapest: Fővárosi Pedagógiai Intézet, 1995. p. 40.

törvény kimondja, hogy „a kulturális örökséghez tartozó javak múltunk és jelenünk megismerésének pótolhatatlan forrásai, a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség egészének elválaszthatatlan összetevői; szellemi birtokbavételük minden ember alapvető joga. [...] Az információs társadalom és a demokratikus jogállam működésének alapfeltétele a könyvtári rendszer, amelyen keresztül az információk szabadon, bárki számára hozzáférhetők.” A törvény tartalmazza a nyilvános könyvtári ellátással kapcsolatos általános szabályokat. A könyvtárhasználati jog gyakorlását a könyvtári ellátás rendszere biztosítja, melynek működtetése az állam és a helyi önkormányzatok feladata. A nyilvános könyvtár alapkövetelményeit a következőben határozza meg a törvény:

- mindenki által használható és megközelíthető,
- könyvtári szakembert alkalmaz,
- rendelkezik kizárólagosan könyvtári szolgáltatások céljaira alkalmas helyiséggel,
- rendszeresen, a felhasználók többsége számára megfelelő időpontban tart nyitva,
- helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek,
- statisztikai adatokat szolgáltat.

A nyilvános könyvtár alapfeladatai közé sorolja többek között, hogy gyűjteményét folyamatosan fejleszti, feltárja, megőrzi, gondozza és rendelkezésre bocsátja.

A könyvtárhasználók jogait és a könyvtárhasználat feltételeit is szabályozza a törvény. Meghatározza azokat az alapszolgáltatásokat, amelyek a könyvtárhasználókat ingyenesen megilletik. Ezek: a könyvtárlátogatás, a könyvtár által kijelölt gyűjteményrészek helybenhasználata, az állományfeltáró eszközök használata, információ a könyvtár és a könyvtári rendszer szolgáltatásairól. A felsoroltakon kívüli szolgáltatások a könyvtárba való beiratkozással vehetők igénybe. A 16 éven aluliak és a 70 éven felüliek mentesülnek a beiratkozási díj fizetése alól. A könyvtárhasználó által igénybe vehető szolgáltatások körét, az igénybevétel módját és a díjak mértékét a könyvtárhasználati szabályzat tartalmazza, melyet a könyvtárhasználó köteles betartani. A dokumentumok, illetőleg mások könyvtárhasználati jogának védelme érdekében a könyvtárhasználat részletes feltételeit a használati szabályzat állapítja meg. A nyilvános könyvtári ellátás érdekében a miniszter országos dokumentum-ellátási rendszert alakít ki, amely magában foglalja a könyvtárközi dokumentum-ellátást, a lelőhely-nyilvántartást, a gyűjteményekből kivont dokumentumok hasznosítását a könyvtári rendszer számára. Kitér a nemzeti könyvtár működésére, a tudományos és szakkönyvtári ellátásra, a közkönyvtári ellátás formáira: a települési és a megyei könyvtári ellátásra. A települési és a megyei könyvtári ellátás biztosítása a helyi önkormányzatok kötelező feladata. Települési könyvtár a községi, a városi, fővárosi könyvtár. A települési könyvtár

gyűjteményét a helyi igényeknek megfelelően alakítja, közhasznú információs szolgáltatást nyújt, helyismereti információkat és dokumentumokat gyűjt, szabadpolcos állományrészrel rendelkezik. Külön fejezet foglalkozik a könyvtárak fenntartásával és irányításával, a finanszírozások és a központi támogatások alapelveivel. A könyvtárnak rendelkeznie kell a feladatai ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel, amiket a fenntartó által biztosított pénzeszköz, valamint egyéb bevételei alapján valósít meg. A könyvtár fenntartási és működési költségeit az évente összeállított és a fenntartó által megállapított költségvetésben kell előirányozni.

Mindezen rendelkezéseket helyi rendeletben is kell rögzíteni. Minden könyvtárnak kell, hogy legyen alapító okirata, szervezeti és működési szabályzata, könyvtárhasználati szabályzata, amelyek rögzítik a helyi sajátosságokat, specialitásokat, természetesen a törvényben előírtaknak megfelelően.

2. Adács község könyvtárának fejlődése 1951-től napjainkig

2.1. Az adácsi községi könyvtár előtörténete 1951-ig

Az adácsi községi könyvtár történetét 1951-től számíthatjuk. Az 1945 előtti korszak egyrészt túllépi munkám kereteit, másrészt jelenleg nem ismeretesek olyan dokumentumok, melyek arra utalnának, hogy népkönyvtári vagy közművelődési könyvtári jelleggel létezett volna gyűjtemény akár az iskola, akár a községi elöljáróság, akár valamilyen helyi művelődési egyesület (olvasókör, gazdakör, legényegylet) kezelésében. Berényi Lajosné munkája szerint¹³ feltételezhető, hogy néhány jelentősebb magángyűjtemény létezett a faluban helyi értelmiségiek (orvos, plébános, főjegyző, tanítók) tulajdonában, de a nyilvánosság kizárásával. 1945-től az adácsi Földművesszövetkezet irodájában tudunk kb. 300 kötetes szakkönyvtárról, ennek olvasói azonban csak a szövetkezet dolgozói lehettek. Feltételezhető, hogy az 50-es évek végén és a 60-as években a község könyvtárának munkaterveiben oly sokszor emlegetett mezőgazdasági szakirodalom jelentős része ezen földművesszövetkezeti könyvtárnak az állományából származott. Ebből az időszakból semmiféle katalógus, leltárkönyv vagy állománnyal kapcsolatos dokumentum nem maradt fenn.

2.2. A könyvtár korai története: a népkönyvtári korszak (1951-1964)

1951-ben a gyöngyösi Járási Tanács és Könyvtár letéti könyvtárat hozott létre Adácson, melyet az iskola egyik helyiségében helyeztek el, és nyilvánossá tették. Ezt tekinthetjük az Adácsi Községi Könyvtár születésének. Az állomány 1951-ben 120, 1952-ben már 300 kötet.¹⁴

A könyvtárosok a tárgyalt korszakban a következők:

1951-1953: Trepák Károlyné

1954-1955 Ádám Katalin

1956-1959. aug. 31. Berényi István

1959. szept. 1-től 1961. aug. 24.: Tari József

1961. aug. 24-től 1964. dec. 31.: Berényi Lajos

¹³ Berényi Lajosné: Adács községi könyvtárának fejlődéstörténete (kézirat) Adács, 1984. p. 10.

¹⁴ Uo.

Valamennyien az általános iskola pedagógusai, könyvtáros szakképzettséggel egyikük sem rendelkezett. Ugyanakkor fel kell figyelniük a Berényi család tagjaira: a család férfi tagjai már a 19. század eleje óta nemzedékről nemzedékre a falu értelmiségi elitjéhez tartoztak, kántortanítók voltak.¹⁵ Az intézmény neve ekkor még Községi Népkönyvtár. Létrehozása egyértelműen a „Rákosi-korszak” és az első ötéves terv időszakának gyors, voluntarista művelődés- és könyvtárpolitikájához köthető. A legrégebbi, 1952-53-ból fennmaradt leltárkönyv 408 kötetet tartalmaz. Nyilvántartás maradt fenn 1954-ből a járási (megyei) könyvtártól kapott művekről, amely összesen 581 tételt tartalmaz. A leltári számozás nem folyamatos, nem 1-gyel kezdődik és halad sorban, a számok összevissza vannak, tehát feltételezhetően a járási könyvtárban nyilvántartott leltári számon vezették be a dokumentumokat a füzetbe. Ez is mutatja, hogy ezek a könyvek nem az adácsi könyvtár saját, hanem a járási könyvtár kötetei voltak. A legrégebbi fennmaradt munkanapló 1953-ból való. E szerint a könyvtár állományában 456 kötet dokumentum található. A beiratkozott olvasók száma 46, az egész évben kölcsönzött dokumentumok száma pedig 3.956, ami hónapokra lebontva átlagban 330 kölcsönzött dokumentumot jelent. 1 olvasó 1 évben 86 kötetet vitt ki átlagosan. 1953-ban egy könyvismertető előadás volt. 1954. februárban körlevél érkezett a gyöngyösi járási könyvtártól, melyben az 1953. év munkáját értékelik. A levél pozitív fejlődésről, a járásban a forgalom és a beiratkozott olvasók számában elért szép eredményről ír. A járási könyvtár raktárában van 800 könyv, amikből lehet válogatni. „Jöjjenek azok a népkönyvtár vezető elvtársak is, kik még soha nem keresték fel a járási könyvtárat. Adácsról *Ádám Katalin* elvtársnő...”.¹⁶ A levél részletes tanáccsal látja el a könyvtárosokat, milyen rendezvényeket tartsanak (pl. gyerekeknek mesedélután, felnőtteknek felolvasások), és azokat hogyan bonyolítsák le. Mindezekről persze beszámolót kell küldeni a járási könyvtárnak. Erősen érvényesül a központi irányítás. 1955-ben egy könyvismertetés szerepel a könyvtár programjai között.

Az 1956 áprilisából fennmaradt első revíziós dokumentum szerint az állomány hivatalosan már 477 kötet, a járási könyvtár megbízottjai, Markó József és Medveczky Alajos azonban csak 275 könyvet találtak helyben. Szabályosan mindössze 7-et kölcsönöztek ki, a többi a könyvtár fennállásának első öt éve alatt elveszett. A veszteségért az előző könyvtárosokat tartják felelősnek. A dokumentum ékesen bizonyítja a könyvtár szakszerűtlen kezelését. Ugyanezen irat tartalmazza a könyvtárosváltásról szóló tény: „Jegyzőkönyv. Készült Adácson 1956. IV. 20-án a Központi iskola irodájában a könyvtár átleltározása

¹⁵ Varga Gáborné: Lakóhelyem iskolaügyének fejlődése (szakdolgozat) (kézirat), Jászberény, 1978. p. 16.

¹⁶ Járási Tanács V.B. könyvtára, Gyöngyös, 1. sz. körlevél, 1954. február 10-én

alkalmából. [...] A könyvtárat a mai napon Berényi István tanárnak adtuk át 265 db meglévő és 7 db kikölcsönzött könyvvel. A könyvtárost teendőiről kioktattuk. Lévai Ferenc, a járási könyvtár vezetője, Medveczky Alajos szervező könyvtáros és Berényi István könyvtáros.”¹⁷ Az 1957. decemberi újabb járási ellenőrzés 280 könyvdarabos (valós) állományt jelez. 1959. szeptember 1-én a letéti állomány 312 darab könyv. Az 1952. augusztus 30-án kelt és 1953. május 6-án kiegészített leltárkönyv szerint az állomány még egy tipikus falusi letéti könyvtár képét mutatja: a kötelező *Sztálin művei* után a szovjet szocreál és a rendszer által haladónak minősített hazai írók munkái sorakoznak. Az állomány kb. felét mezőgazdasági szakkönyvek teszik ki, és természetesen nem hiányozhatnak a kommunista főideológusok (Révai József, Rudas László, Visinszkij) könyvei, valamint a szovjet ihletésű propagandairományok. A magyar irodalom klasszikusai csak itt-ott bukkannak fel.¹⁸ A korszak jellegzetes könyvtárosi tevékenysége a munkaversenyben való részvétel (a 60-as, 70-es évek dokumentumai is még sokszor utalnak a könyvtár „tervteljesítés” jegyében zajló működésére, persze egyre gyengülő hangsúllyal.) A könyvtár dokumentumi között fennmaradt 1954-es versenyfelhívás, melyben az olvasótábor 20%-os növelését, illetve a könyvtáron belüli kulturális programok szervezését hirdetik meg.¹⁹ Hangvételével tipikus előképe a 60-as, 70-es évekbeli munkatervek ismétlődő tervteljesítési fogadalmainak. Egy későbbi dokumentum szerint: „Jegyzőkönyv. Készült Adácson 1960. V. 2-án a könyvtár ellenőrzése alkalmából.” A járási könyvtár megbízásából végzik. Megállapítja, hogy a község lakosságához képes kevés a beiratkozott olvasók száma, még a 10%-ot sem éri el. „Kérem a könyvtár vezetőjét, hogy a község lakosságának legalább 10%-át szervezze be az olvasók táborába. A munkanaplót napra kész állapotban találtam, a nyilvántartás pontosan van vezetve.” A korszak jellegzetessége ugyanakkor a könyvtári képzettséggel nem rendelkező személyek beállítása, az ebből eredő súlyos hiányosságok. Érdekesség viszont a hagyományos falusi értelmiség (jelen esetben a Berényi család tagjainak) kötelességtudó tovább-működése a község művelődéséért a konszolidálódó diktatúrában.

1956 után, az iratok tanulsága szerint nemcsak az állomány gyarapodik, ill. minőségében javul, hanem a könyvtár egyéb közművelődési-, sőt közösségteremtő funkciói is teret kapnak. A könyvtár ezekben az években már előadásoknak és könyvkiállításoknak ad helyet. A kiállításokon az új könyveket népszerűsítik. 1958-ban a könyvek mellett már 7 db diafilmmel is rendelkezik a könyvtár.

¹⁷ Jegyzőkönyv. Készült Adácson 1956. IV. 20.

¹⁸ Leltárkönyv, Népkönyvtár Adács

¹⁹ Járási Tanács V.B. könyvtára, Gyöngyös, 1. sz. körlevél, 1954. február 10-én

1960. januárjában a Járási Tanács V.B. Könyvtára levelet intéz a községi népkönyvtár vezetőjéhez, melyben a következőt kéri: „... a könyvtár vezetője érje el a tanácsnál [...] hogy a könyvtár részére fizessék elő, vagy valamilyen formában biztosítsák a legszükségesebb sajtót. [...] Ennek eredményéről, hogy milyen lap fog járni, legkésőbb január 20-ig kérek jelentést.”²⁰ 1960. évi munkanaplóban az augusztusi hónapra bejegyzés: „A könyvtártevékenység az egész hó folyamán szünetelt, ugyanis a könyvtárban terménytárolás történt. Tari József könyvtáros.” Az 1960-as év folyamán a következő rendezvények kaptak helyet a könyvtárban: könyvismertető előadás, könyvkiállítás, ismeretterjesztő előadás, diafilm vetítés, egyéb film vetítés.

1961-ben a könyvtár ideiglenesen átköltözik a községi Művelődési Házba, bár csak egy kicsiny szobát kap. Eddig az iskola egy kis bejárati folyosóján volt elhelyezve, ami a kölcsönzés szempontjából igen alkalmatlan volt. Az új helyiség is kicsinek bizonyul, több állványt már nem lehet benne elhelyezni, a meglévők pedig be vannak telve. Olvasóterem nincs, könyvkiadáskor legfeljebb nyolc személy tartózkodhat bent egyszerre, míg a többi látogató az előcsarnokban várakozik.²¹ Az 1961-es költözéssel megvalósul az állomány szabadpolcos elhelyezése, az addigi túlhaladott, a régi népkönyvtárakat idéző zárt szekrényes tárolás-szolgáltatás helyett. A könyvtár nyitva tartásának ideje hetenként két alkalommal hétfőn és pénteken napi 3 óra, vagyis heti 6 óra. 1961. nov. 16-ig a könyvtár járási kezelésben volt, ezen a napon került át községi kezelésbe. Ekkor a járási könyvtár 443 db könyvet adott át községi kezelésbe, ami eddig a járás tulajdonát képezte, 97 darab könyvet hagyott itt letétként, 111 db könyvet pedig bevont, mint elavult és fölös példányokat. Vagyis megkezdődik, sőt, nagyjából végbemegy az állomány járási könyvtártól való önállósítása. Így a könyvállomány megoszlása 1961-ben a következő: saját állomány: 815 kötet, letét: 97 kötet, összesen: 912 kötet. A könyvvásárlási keret a költségvetésből 1961-ben 7.760 forint, 1962-ben 9.700 forint. A könyvek beszerzése az Állami Könyvterjesztő Vállalat Könyvtárellátó Osztályán keresztül történik, szerződés kötésével. A gyarapodás a korszakban folyamatos és öröndetes. A Járási Tanács VB határozata célul tűzte ki, hogy a lakosság 14%-a legyen olvasója a könyvtárnak. 1961-ben 357 személy iratkozott be (a 14% 560 lenne), a kölcsönzött kötetek száma pedig 5.697 volt. A beszámoló végét szó szerint idézem: „Befejezésül megemlítem, hogy a könyvtári munkát a 6. hónapja vezetem, előzőleg *Tari József* nevelő volt, aki szeptember 1-ével adta át a könyvtár vezetését a Járási Könyvtár rendelkezése alapján.” A VB határozati javaslata felhívja a különböző társadalmi szervek (termelőszövetkezet, KISZ)

²⁰ 5/1960. A Járási Tanács V. B. Könyvtára Gyöngyös levele a községi népkönyvtár vezetőjéhez, 1960. január 8.

²¹ Beszámoló az 1962. évi február hó 26-án tartandó VB. ülésre

vezetőit, hogy adjanak meg a Községi Népkönyvtár eredményes működéséhez minden segítséget (berendezés, dekorálás, könyvbeszerzés, olvasók körének kiszélesítése terén). A végrehajtó bizottság megállapítja, hogy a könyvtár berendezése nem kielégítő, nincs asztal, szék, melegítőkályha, és a könyvállványok sem elegendők.²²

1962-ben a beszerzési támogatás a községi tanácstól 9.700 forint, a járási tanácstól 10.000 forint volt. A Földművesszövetkezettől 8.000 forint értékű könyvet kapott a könyvtár ajándékba. A községi tanácstól bútorok beszerzésére 12.000 forintot kapott a könyvtár, melyből három darab könyvállványt, asztalt és székeket vásároltak. Ebben a beszámolóban bukkan fel először a mezőgazdasági szakirodalom, ill. a TSZ-tagok olvasóvá szervezésének hangsúlyozása. A beiratkozott olvasók száma ebben az évben eddig 490, ami 133 fővel több, mint az elmúlt évben, de még mindig nem éri el a járási tervben meghatározott 14%-ot. A kölcsönzött kötetek száma 1962-ben a beszámoló időpontjáig 7.766. A beszámoló írásképe tükrözi a kétségbeejtő infrastrukturális helyzetet: még egy normális írógépük sincs, nagyon nehezen olvasható a szöveg, egyes betűk ki vannak maradva.²³ Egy 1963. januárjában kelt irat szerint a beiratkozási arányt az 1962-es év végére sikerült teljesíteni 14,73%-ra. Ugyanebben az iratban található az információ, miszerint a Községi Tanács a községfejlesztési alapból 4.570 Ft értékben könyvállványt vásárolt. A MESZÖV 8.002 Ft 10 fillér értékű könyvvel ajándékozta meg a könyvtárat, ami szám szerint 320 db könyvet jelent. A könyvállomány növekedése a kölcsönzési forgalom növekedését eredményezte, ami 1962. decemberében 10.065 kötet kikölcsönzését jelentette.²⁴

1964-ben a gyarapodás miatt újabb szükségmegoldással a parókia épületében kap helyet az állomány, szerencsére nem sokáig. Itt meglehetősen mostoha elhelyezési viszonyok voltak, „a helységek olyannyira kicsik voltak, hogy a lexikonok tartották a gerendát. Nagyon vizes volt a helyiség, a padozata kikopott, gödrös beton [...] A szentet is itt kellett tárolni a könyvek mellett.”²⁵

A nehézségek ellenére érezhetően több és változatosabb előadás, könyvbemutató, stb. kap teret a könyvtár működésében.

²² Uo.

²³ Beszámoló az 1962. évi október hó 22-én du. 1 órakor tartandó V.B. ülésre

²⁴ 1/1963. sz. irat (1963. január 2.): év végi jelentés felterjesztése a Járási Tanács V.B. Könyvtárába, Gyöngyösre

²⁵ Berényi Lajosné i. m. ; p. 10.

A könyvtár rendezvényei a tárgyalt időszakban:

Előadások:

1961: Hogyan védjük a könyvtári könyveket?

1962. jan. 10.: A községi könyvtár jelentősége, a könyvek megvédése. Előadó: Berényi Lajos könyvtáros. Résztvevők: 150 fő

1962. május 27.: Ünnepi könyvhét megnyitásával kapcsolatos előadás. Téma: A könyvtár jelentősége, a könyvek értékelése, az írók és költők munkája. Előadó: Berényi Lajos könyvtáros. Résztvevők: 600 fő

1962. III. negyedév: Az irodalom hármass feladata (tanít, nevel, szórakoztat) Előadó: Berényi Lajos könyvtáros. Résztvevők: 45 fő

1963. máj. 26.: A könyvek jelenősége, a könyvek olvasásának fontossága. Résztvevők száma: 400 fő

1963. aug. 20.: A könyvtár fejlesztésének jelentősége. Előadó: Berényi Lajos könyvtáros. Résztvevők száma: 66 fő

1964. febr. 9.: Mezőgazdasági témájú előadás *A zöldségtermesztés szakszerű munkálatai* címmel. Előadó: Zupkó Endre nevelő. Résztvevők száma: 82 fő

1964. máj. 25.: Az ünnepi könyvhét jelentősége, az ünnepi könyvhét megjelent könyveinek ismertetése. Résztvevők száma: 95 fő

1964. aug. 19.: Hogyan olvassuk a könyveket? Előadó: Hugai Mária tanítónő. Résztvevők száma: 73.

Könyvkiállítások:

1956 könyvhéttel kapcsolatban

1959. október: az új könyvekből: „Célunk az volt, hogy az új könyvekre felhívjuk az olvasók figyelmét. Kb. 60 olvasó nézte meg.” (Munkanapló)

1960. január: nov. 7. tiszteletére könyv- és képműkiállítás. Kb. 70 olvasó nézte meg.

1960 II. negyedév: „Felszabadulásunk” 15. évfordulója tiszteletére a „felszabadulás”-sal kapcsolatos művekből kiállítás. Kb. 100 látogató

1960. III. negyedév: A szovjet irodalom szerepe (A polgárháború, a HNN tükrözése az irodalomban) Kb. 50 látogató

1961: mezőgazdasági könyvhónappal, ünnepi könyvhéttel kapcsolatos kiállítás

1962. február: mezőgazdasági hónappal kapcsolatos könyvkiállítás. Megtekintette: 180 fő

1962. máj. 27.: ünnepi könyvhéttel kapcsolatban. Látogatók: 400 tanuló, 150 felnőtt.
Könyvtombola 700 Ft értékben

1962. aug. 20.: legújabb könyvekből Látogatók száma: 180 fő

1963. febr. 3.: mezőgazdasági szakkönyvekből. Látogatók száma: 85 fő

1963. febr. 17.: mezőgazdasági szakkönyvekből. Látogatók száma: 73 fő

1963. május: ünnepi könyvhéttel kapcsolatban. Látogatók száma: 900 fő

1963. aug. 20.: az Alkotmány ünnepével kapcsolatban. Látogatók száma: 250 fő

1963. szept. 29.: A néphadsereg napjával kapcsolatban az új könyvekből. Látogatók száma: 120 fő

1963. dec. 8.: politikai könyvhéttel kapcsolatban. Látogatók száma: 450 fő

1964. febr. 2.: mezőgazdasági könyvkiállítás. Látogatók száma: 289 fő

Könyvismertetések:

1963. febr. 17.: könyvismertetés. Berényi Zoltán: Házi és háztáji zöldségtermesztés c. szakkönyvet ismertette Zupkó Endre biológiát tanító nevelő. Résztevők száma: 62 fő

1964. okt. 4.: könyvismertetés: Darvas József: A örökverő. Eladó: Berényi Lajos könyvtáros. Résztevők száma: 75 fő

Egyéb rendezvények:

1962. jún.: mesedélután, 2 alkalommal, az iskolában tanító nevelők tartották

1963. máj. 30.: szellemi vetélkedő az olvasott művekből

1963. szept. 29.: szellemi vetélkedő az olvasott művekből

Az adatokból levonható következtetés: a konszolidációs időszakban látványos a látogatottság fellendülése, a könyvtár különösen az ünnepi alkalmak programjaival teljesített fontos, az egész lakosságot megmozgató kulturális „missziót”. A magas, kerekített számokban megadott résztvevő-létszámok magyarázata lehet, hogy a találkozók, bemutatók nem a könyvtár saját helyiségében, hanem a művelődési ház nagyobb termeiben kaphattak helyet. Jól látható, hogy a kádári konszolidáció időszakában már az általános műveltség terjesztésével, az olvasás népszerűsítésével kapcsolatos témák kerülnek előtérbe. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a TSZ-szervezések lezárulása idején a könyvtár a mezőgazdasági dolgozók bizonyos fokú szakmai tanácsadásának is helyt adott. A könyvtári programok ilyen orientációjú beállítása egészen a rendszerváltásig meghatározó lesz.

Korszakunkban zajlik le az adácsi könyvtár első író-olvasó találkozója 1963. dec. 8-án Tamási Áronnal (!). Résztevők száma: 450 fő.²⁶ Ilyen rangú „élő klasszikust” a könyvtár később sem fogadott, a találkozók viszont máig élő szép hagyománnyá váltak.

2.3. A községi könyvtár története a rendszerváltásig (1965-1990)

Fontos esemény a könyvtár életében az 1965. január 1-i könyvtárosváltás. Az új könyvtáros Berényi Lajosné lett, 1990-es nyugdíjazásáig az ő tevékenysége határozza meg az intézmény működését. A kétkezi munkáscsaládból származó, eredetileg gyors- és gépíró szakiskolát végzett asszony²⁷ nemcsak lelkiismeretes munkával látta el tisztségét, gyarapította és tárta fel az állományt, szervezte egyre kiterjedtebben a járulékos programokat, de hatalmas mennyiségű részletes dokumentumanyagot is hagyott hátra működéséről a kutatóra, valamint ő volt az első, alapfokú könyvtárosi végzettséggel rendelkező, függetlenített könyvtáros is Adácson. Munkájáért több alkalommal részesült kitüntetésben. A „Megye Művelődésügyéért” kitüntető jelvényt két alkalommal, 1970 augusztus 20-án és 1972-ben kapta meg. Szintén 1970-ben „Szocialista Kultúráért” érdemérmét kapott. 1979. augusztus 20-án a „Kiváló Munkáért”, 1982. május 14-én „Kiváló Társadalmi Munkás” kitüntető jelvényt, 1983. augusztus 20-án pedig a „Heves Megyei Tanács Közművelődési Díja”-t nyerte el.²⁸ Ebből a korszakból folyamatosan maradtak fenn munkatervek, gyarapítási és apasztási jegyzékek, és szinte minden rendezvényre vonatkozó dokumentum. Berényiné működésével szakszerűbbé válik a feltárás, kiépülnek a cédulakatalogusok, a Községi Tanács és a Járási Könyvtár egyre nagyobb összegekkel és növekvő figyelemmel támogatja a gyarapítást és az infrastrukturális fejlesztést, melynek egyik legfontosabb mozzanata a könyvtár önálló épületének átadása 1968-ban. Ebben az időszakban a könyvtár állományának fokozatos fejlesztéséhez hozzájárult a helyi termelőszövetkezet és az ÁFÉSZ rendszeres anyagi támogatása is.

Az 1964. évi beszámoló a könyvtár működéséről az első, amit Berényi Lajosné készített. Az előző évek eredményeivel is foglalkozik benne. Leszögezi, hogy az állomány látványosan növekedett 1961 és 1963 között, 2 év alatt a 4-szeresére; 1961-ben az állomány 912, 1963 decemberében már 3.765 darab könyvből áll. Az olvasói arányterv a község lakosságának 17%-a, majd versenyt indított a Községi Tanács VB a 20% elérésére, amit

²⁶ Munkanapló a megyei, járási, városi, községi és fiókjaik tevékenységének nyilvántartására 1963. évre; p.36.

²⁷ 19/1981. sz. irat, 1981-es irattár

²⁸ Berényi Lajosné i. m.; p.12.

sikerült túlteljesíteni. A felnőttek kevés számmal jelennek meg a könyvtárban személyesen, a gyerekek által vitetik ki a könyvet. A beszámoló szerint: „A könyvtár elhelyezése most már jónak mondható. Rövidesen azonban bővítésre szorul, jó lenne, ha a padlásfeljárati helyiségből falbontással bővítődne majd. Nem ártana az sem, ha rövid időn belül legalább félfüggetlenített könyvtárost kapna a könyvtár.”

Az állomány a következő évben még tovább növekedett, az 1965. évi beszámolóban olvashatjuk, hogy az év elején már 4.585 darab kötetből áll. 1000 lakosra 1.180 könyv jut, a járási átlag 1.288. 1964-ben még 100 db letéti könyv van a járási könyvtárból, amelyet később teljesen átengedtek a községi könyvtárnak. A 60-as évek közepére befejeződött a könyvtár függetlenítése a Járási Könyvtártól, természetesen a szoros szakmai felügyelet megmaradt. Az állomány aránytalanságainak javítására a könyvtáros szerint 17.880 forintra lenne szükséges (főleg ifjúsági irodalom beszerzésére), az éves beszerzési keret 10.000 forint. Ez évben a beszerzési keret kimagaslónak számít, de a '60-as évek második felében évről évre javul a dotáció. Az elhelyezés az előző év óta: „... hideg, esős időben az olvasóknak a szabadban kell várakozniuk, ami a forgalom rovására is megy. Felnőtteket soron kívül beengedünk, de 5-6 főnél több nem tartózkodhat a teremben”. Mivel a Községi Tanács épületét ekkor bővítették, „a tanácsház elkészültével a könyvtár visszaköltözik a kultúrházba. Azonban az ott lévő könyvtárhelyiség igen kicsinek fog bizonyulni a könyvek és polcok elhelyezésére.”²⁹

Fennmaradt „Adács községi népkönyvtárának munkaterve 1965/66 és 1967. népművelési évre” (1965. október 1.), melyben a következő olvasható: „Könyvtári célkitűzéseinket változatlanul a Párt VIII. kongresszusának a Központi Bizottság ideológiai munkáról hozott 1965. márciusi határozatának iránymutatása szerint tervezzük meg.” „A könyvtári munka tervszerűségére vonatkozó feladatainkat még a Járási Tanács Végrehajtó Bizottságának határozatai is megszabják.” Az olvasók száma 1964-ben 790, ami a lakosság 20,5%-a. A Járási Tanács Végrehajtó Bizottsági határozata 25%-os olvasómozgalmat ír elő. Ebben az évben a könyvtárból kölcsönzött kötetek száma összesen 11.125. A terv 10.000 kötet volt, ezt tehát túl is teljesítették. Az állománygyarapításra szánt összeg 1966-ban 10.000 forint. Az elkövetkező években mindig pontos statisztikák készülnek a Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága és a Járási Könyvtár számára. Figyelemre méltó, hogy a kor dokumentumaiban még nyomatékkel kell hivatkozni a legfelsőbb pártirányítás kultúrpolitikai alapelveire. Később ez a hangvétel visszafogottabb lesz, miközben a gondos szakmai-

²⁹ Beszámoló az 1965. évi április hó 13-án tartandó VB ülésre

statisztikai elemzések változatlanul megmaradnak. 1965-ben ÁFÉSZ-től 1.500 Ft értékben ajándékkönyvek érkeztek.

1966-ban a mezőgazdasági szakkönyvek arányának túlteljesítése (terv: 10%, teljesítés: 11,16%) szerepel a beszámolóban. Nagy aránytalanságok vannak az állomány megoszlásában. Ismeretterjesztő irodalom: 40%, felnőtt szépirodalom: 41%, ifjúsági- és gyermekirodalom: 18%. (A Járási Tanács által előírt tervszámok: ismeretterjesztő irodalom: 35%, gyermek-és ifjúsági irodalom: 35%, szépirodalom: 30%.) A tervezett arányok a 70-es évekre valósulnak meg nagyjából. Az állomány nagysága: 1965-ben 5.086 kötet, az állami beszerzési támogatás 10.000 forint. A beiratkozott olvasók száma 982, a kölcsönzött kötetek száma pedig 18.103. A könyvek kölcsönzését figyelemmel kísérve a beszámoló megállapítja, hogy az olvasók a klasszikus művek mellett igen keresik a kor „bestseller” íróinak, Berkesi Andrásnak és Szilvási Lajosnak a műveit.³⁰

1967-ben a beszerzési keret 3.000 forintra csökkent. A mezőgazdasági szakkönyvek aránya 14,7%-ra nőtt. Előírás, hogy a TSZ-tagok 30%-a a könyvtár beiratkozott olvasója legyen, ezt az arányt 31,22%-ra sikerült teljesíteni. Az 1966. évi könyvállomány 6.002 kötet. Az állománygyarapításra szánt állami támogatás 8.000 forint. Községfejlesztésből a tanács 3.397 forint 70 fillér értékű könyvet vásárolt, a Földművelésügyi Minisztériumtól ajándéka 1.501 forint 10 fillér, a Járási Könyvtár ajándéka pedig 3.226 forint 20 fillér értékű könyv volt. Az olvasói díjakból anyagot vásárolt a könyvtár, melyből a párnázott székekre huzatot, a nagy szenes ládára takarót csináltattak, hogy valamivel esztétikusabb környezet fogadhassa a látogatókat. 1966-ban a könyvtárnak 933 beiratkozott olvasója volt, akik összesen 19.498 kötet könyvet kölcsönöztek ki az év folyamán. A járás által megadott tervszámokat egyes esetekben sikerült teljesíteni, sőt, túlteljesíteni, az ifjúsági- és gyermekirodalom aránya viszont még mindig elég alacsony (18,05%). Ezen könyvek gyarapítása azért is valóban szükséges, mert a kölcsönzés ezen a téren a legmagasabb, a kellő anyagi fedezet viszont nincs meg hozzá. Az évenként meghatározott olvasószám elérését nehezíti, hogy a beiratkozást minden évben előlről kell kezdeni, viszont „... most már kezd megszokottá válni, hogy az új év kezdetével a régi olvasók önmaguktól iratkoznak be.”³¹

A Járási Könyvtár igazgatója 1967-ben teljes állományrevíziót hajtott végre. Mióta a Községi Tanács a könyvtár fenntartója, ez volt az első ilyen revízió, melynek során összesen 639 darab könyv került selejtezésre elhasználódás, elrongyolódás, illetve korszerűtlenség és

³⁰ Beszámoló az 1966. évi március hó 22-én 14 órakor tartandó VB ülésre

³¹ Beszámoló az 1967. évi január hó 26-án tartandó VB ülésre

tartalmi avulás miatt. A határozati javaslat szerint „biztosítani kell, hogy a tanács tagjai könyvtárunk olvasó tagjaivá legyenek.”³²

1967. október 12-i Végrehajtó Bizottsági ülésen hozták azt a határozatot, hogy 1969. év végére 1.000 lakosra 1.800 könyv jusson. Ehhez a beszámoló szerint 22.000 Ft-ra lenne szükség, a tárgyévi könyvbeszerzési keret azonban csak 3.000 forint. Sikerült elérni, hogy az 50 tanácstag közül 48 fő beiratkozott a könyvtárba. 1967-ben az állomány nagysága 5.730 kötet. A beiratkozott olvasók száma 801 (a lakosság 20%-a), akik 6.390 alkalommal összesen 14.487 kötetet kölcsönöztek. A forgalom emelkedett annak ellenére, hogy a múlt évben csaknem negyedéves kiesés volt az állományrevízió miatt.³³

1968. szeptemberére befejeződött az új, korszerű könyvtár építése, amellyel az elhelyezési probléma megoldódott. Az építkezés fő támogatója a Járási Tanács, ill. Művelődési Osztály volt.³⁴ Az épület kizárólagosan könyvtár céljára épült, ami önmagában is jelzi, hogy a '60-as '70-es évek fordulóján a helyi ill. térségi hivatalok milyen kiemelt jelentőséget tulajdonítottak a közművelődés ügyének. Feltételezhetjük továbbá, hogy a könyvtáros szorgos és hatékony népszerűsítő munkájának, az olvasáskultúra terjesztésében elért eredményeinek is nagy szerepe lehetett abban, hogy – vidéken hallatlan „luxusként” – a helyi könyvtár külön beruházással saját épületet kapjon. Összehasonlításképpen: a szintén Heves megyei Apc községi könyvtára az '50-es években egy magánháznál (!) nyílt meg, és a '70-es évekre egy elhagyott, másra már nem hasznosítható nemesi kúriában kapott helyet.³⁵ (De számos más példát is felhozhatnánk a többnyire kultúrházak ilyen-olyan termeibe, szobáiba szorult vidéki közkönyvtárak közül.) Az átadási ünnepség 1968. szeptember 15-én volt. A 105 négyzetméteres alapterületen helyet kapott a felnőtt és ifjúsági irodalom, raktárhelyiség és egy kicsi olvasószoba is. Utóbbi lehetővé tette, hogy helyben olvassanak az olvasók. Kielégítő és esztétikus szakmai felszereléssel és bútorzattal lett ellátva a könyvtár, teljes egészében új berendezést, asztalokat, foteleket kapott a megyei könyvtártól (akkori értéken 330 000 forintért). Az állomány 146 folyóméter polcon nyert elhelyezést.³⁶ A könyvtár vonzereje növekedett az új, kulturált helynek köszönhetően. Az állomány tervezett arányai ekkor: ismeretterjesztő és szakirodalom: 35%, szépirodalom. 30%, gyermek- és ifjúsági irodalom: 35%. Ez a kb. harmadolásos arány szerepel ezentúl mindig a könyvtári anyag tervezetében. Az állomány nagysága 1968 decemberében 6.114 kötet. Az 1969. első

³² Beszámoló az 1967. október 12-én tartandó VB ülésre

³³ Beszámoló az 1968. évi május hó 15-én tartandó VB ülésre

³⁴ 25/1973, 1973. augusztus 10.

³⁵ Süvegesné Hartman Mária: A könyvtár szerepe Apc község életében

³⁶ Berényi Lajosné i. m. ; p.10.

félévi gyarapodás mértéke 213 kötet, így a beszámoló időpontjában az állomány nagysága 6.327 kötet. 1.000 lakosra 1.648 darab könyv jut, ami még nem éri el az 1800-as tervszámot. Könyvbeszerzési keret 1968-ban 6.000 forint. A látogatók száma 1968. első félévében 4.013, 1969 első félévében 6.389. A kölcsönzött kötetek aránya is ennek megfelelően változik, 1968. első félévében 9.716, 1969 első félévében pedig 13.610 volt. A beiratkozott olvasók száma is növekedést mutat. 1968-ban 882-en voltak a könyvtár beiratkozott olvasói, ami a falu lakosságának 23%-a (tehát a tervezett 25% alatt marad), 1969 első félévében ez a szám 782 fő. A növekedés feltételezhetően a szép, új, tágas környezetnek (is) köszönhető.³⁷

A könyvtár már ekkor sok segítséget nyújtott a továbbtanuló pedagógusoknak is, mert beszereztek olyan könyveket, amiket továbbtanulásukban éveken át tudnak hasznosítani.

Figyelembe kell venni, hogy a beiratkozottak számáról szóló adat nem tükrözi a község olvasóinak számát, hiszen „[...] községünkben sokkal több olvasó van, mint amennyit hivatalosan nyilvántartunk. [...] A helyi könyvtár könyveit olyanok is olvassák, akik nem tagjai a könyvtárnak, pl. egy olvasó tag családja, rokona vagy szomszédja.”³⁸ Az ilyenek közül is egyre többet sikerül beszervezni. Az ifjúsági gyermekirodalom aránya továbbra sem éri el a kívánt szintet, mert a tervezett 35% helyett még mindig csak az állomány 25,47%-át teszi ki. Nagy az igyekezet, hogy a beiratkozott olvasók aránya elérje a kívánt 25%-ot, amit ebben az évben sikerült is elérni, ami nagy teljesítmény, mert az olvasók beszerzésének túlnyomó részét a könyvtáros egyedül végzi. Habár minden évben segítséget kér és kap az iskolától és az úttörőcsapattól, de az egyes társadalmi szervektől való segítségkérést minden évben nyomatékosan meg kell ismételni. Nehezíti a helyzetet az is, hogy az olvasóknak minden év január 1-től újból be kell iratkozniuk. A régi olvasók megtartásához fokozatosan és nagymértékben bővíteni, fejleszteni kell az állományt.³⁹

A 60-as évek folyamán még hiányoznak vagy gyérek a más közművelődési szervezetekkel közösen szervezett programok (pl. író-olvasótalálkozók), a könyvtár elsősorban állománygyarapításra és olvasók beszerzésére törekszik a nagy tervteljesítések keretében. A beszerzési támogatások összege még ingadozó, alkalmilag azonban lehet magasabb. Az új elhelyezés ténye ill. a következő évek azonban már jelzik, hogy a községi könyvtár tekintélye, elismertsége ezekben az években megnőtt, megkerülhetetlen tényezővé vált a falu életében.

³⁷ Beszámoló az 1969. évi augusztus hó 21-én tartandó VB ülésre

³⁸ Uo.

³⁹ Uo.

Kiemelkedő szakmai teljesítményként értékelhetjük, hogy a járás községei közül elsőként épült ki 1967-től a községi könyvtárban a címszó- és raktári katalógus.⁴⁰

A Járási Tanács Végrehajtó Bizottságának határozatai az egész korszakban a beiratkozott olvasók arányát a lakosság 25 %-ában tartják kívánatosnak. 1969-ben ez az arány 25,7%. A Járási Könyvtár olvasásszociológiai felmérés készítésére szólította fel a könyvtárost 100 fős reprezentatív minta alapján, melyben 50 nő és 50 férfi olvasóval kapcsolatosan kell felmérő adatokat gyűjtenie.

A könyvbeszerzése biztosított keret a helyi költségvetésből 1968, 1969, és 1970-re 6.000 forint volt. 1970-ben a községi tanács az (országos) községfejlesztési alapból még további 10.000 forintot juttatott könyvek beszerzésére. A határozati javaslat előírja, hogy a rendelkezésre álló pénzkeret 50%-át ifjúsági művek beszerzésére kell fordítani, a 35%-os arány elérése így is több évi feladat lesz.⁴¹

1970 végén az állomány már 7.297 kötet, az előző évihez képest 854 darab könyvvel gyarapodott. „Ha figyelembe vesszük, hogy a szakirodalmi és a szépirodalmi művekből tekintélyes mennyiség kölcsönözhető az ifjúság számára, akkor a százalékos arány ezen a téren elértnek mondható...”, vagyis a már korábban említett „harmadolási arány” tervét tulajdonképpen teljesítették. A beiratkozott olvasók száma 1.012, ezzel az előírt 25%-os olvasómozgalmat 27%-ra sikerült teljesíteni. A látogatók száma és az általuk kölcsönzött kötetek száma is kimagasló eredményről tanúskodik. 1970-ben 11.618 alkalommal összesen 21.273 kötetet kölcsönöztek. A szép, új könyvtár vonzza az olvasókat, a felnőttek is gyakrabban járnak. A beszámolóból idézve: „[...] elmondhatjuk, hogy a gyerekeken keresztül a szülők is megszerették a könyvet [...] Elmondhatjuk, hogy a felnőttek nagy része meseolvasással kezdte, s ma már igénnyel lépnek fel.”⁴²

A Megyei Könyvtár kötéskönyvtára nagy segítséget nyújt abban, hogy a megrongálódott, de még szükséges könyveket minden évben ingyenesen beköti, ami a könyvek használhatóságát meghosszabbítja. A Megyei és Járási Könyvtár átvállalta ekkoriban a folyóirat-előfizetések egy részét is!

A könyvtár 1970-ben is bekapcsolódott ünnepségek rendezvényeinek szervezésébe. A „felszabadulás” 25 éves évfordulója alkalmából könyvkiállítást, vetélkedőket rendezett.⁴³

1971-ben a könyvállomány 1.018 kötettel gyarapodik, így 1971. év végére 8.315 kötetből áll. Ez a nagymértékű gyarapodás annak köszönhető, hogy a könyvtár elnyerte a

⁴⁰ Beszámoló az 1969. évi nov. 21-én tartandó Műv. Áll. Bizottság ülésére

⁴¹ Beszámoló az 1970. évi március hó 26-án tartandó VB ülésre

⁴² Beszámoló az 1971. évi március hó 17-én tartandó Végrehajtóbizottsági ülésre

⁴³ Uo.

„Kiváló Könyvtár” címet és az ezzel járó 30.000 forintot. Bízvást állíthatjuk, hogy a könyvtáros szisztematikus és agilis fejlesztői tevékenysége, valamint a jobbra harmonikus együttműködés a községi vezetéssel meghozta gyümölcsét. Ráadásul az 1971. évi beszerzési keret 7.000 forint volt. Az összeg nagyobb részét könyvbeszerzésre, a többit felszerelésekre fordították. A „Kiváló Könyvtár” cím 3 évi időtartamra szól, a Községi Tanács és a könyvtáros együttesen pályázták meg. A feltételeknél döntő volt a modern könyvtárépület, a korszerű berendezés és az, hogy a könyvtári munka elérte a megszabott követelményeket. Lényeges a szakirodalmi művek aránya (2.940 darab) a közművelődés szempontjából. „Ezen műveken keresztül felújíthatjuk és tovább fejleszthetjük ismereteinket [...] Ezen a téren már nagyon sok segítséget tud nyújtani könyvtárunk.”⁴⁴ Hangsúlyos a szakirodalom gyarapodása, illetve ezek népszerűsége az igénytelen szépirodalommal szemben. A beiratkozott olvasók száma 1971-ben 1.016 fő. (A lakosság 27,11%-a) Az olvasók számának növelése, mint tervteljesítés, szüntelenül jelen van. A látogatók száma 1971-ben 10.146, a kölcsönzött kötetek száma 22.235. A könyvbeszerzési költség lakosonként 1, 86 forint, mert a községi tanács az új iskola építésére fordítja a költségeket. A felsőbb elképzelés lakosonként évi 5 forintot tart szükségesnek könyvek beszerzésére.⁴⁵

Az 1973. évi beszámolóból megtudhatjuk, hogy a könyvtár állománya az 1971-es 8.315-ről 1972-ben 8.290-re csökkent. Az ok: a Járási Könyvtár javaslata alapján ekkor 324 darab könyvet selejtezték le, ezzel szemben viszont csak 299 új könyvet vásárolt a könyvtár. Az állománygyarapításra szánt összeg 1972-ben 7.000 forint. A beiratkozott olvasók száma a könyvtár történetében ebben az évben a legmagasabb, összesen 1.023 fő. (27,25%) A látogatók száma: 10.328, a kölcsönzött kötetek száma 21.382.

„A könyvtár szerepét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy ma már nagy jelentősége van a közművelődés szolgálatában.” A könyvtár értékének, létjogosultságának demonstrálása mellett a jól végzett munka feletti büszkeséget is kiolvashatjuk e sorokból. 1973 elejétől szakkatalógus, valamint kereszt-, szerzői – és sorozati katalógus építésébe is belekezdett a könyvtáros: „Munkaterv alapján megkezdtem a szakkatalógus építését, melyben már gyűjtöm a katalógus cédulákat is. Ez elég nagy feladat, mert kb. 20.000 db katalógus cédulára lesz szükség, melynek tekintélyes részét gépelni kell. Ezzel egyidejűleg készítem a kereszt-katalógust és a szerzőit, valamint a sorozati katalógust, melyeknél szintén szükség lesz sok katalóguscédula sokszorosítására.”⁴⁶ Az előző évben a betervezettnél több rendezvényt

⁴⁴ Beszámoló az 1972. évi április hó 20-án tartandó VB ülésre

⁴⁵ Uo.

⁴⁶ Beszámoló az 1973. évi június hó 14-én tartandó VB ülésre

sikerült szervezni. A beszámoló kiemeli a Művészeti Hetek keretében tartott 1972. május 5-i irodalmi műsort, melyet Baranyi Imre, a Járási Könyvtár akkori igazgatója nyitott meg előadásával.⁴⁷

Egy 1973. októberi, számozás és címzett nélküli irat (a könyvtáros aláírásával, beszámolói hangvétellel, feltehetően a Járási Könyvtár kérésére íródott) megvilágítja a könyvtár és a községi oktatási-nevelési intézmények kapcsolatát. Eszerint 1973 őszén az általános iskolai tanulók 81%-a tagja a községi könyvtárnak. A gyermek- és ifjúsági irodalom külön helyet foglal el, térelválasztó polccal van elkülönítve a felnőtt irodalomtól, a könyvek pedig témacsíkozással vannak ellátva. Így a könyvek kiválasztása téma szerint könnyebbé válik a tanulók számára, jobban el tudnak igazodni és önállóbbá válnak. A gyerekek már óvodás korban megismerkednek a könyvtárral az óvónők vezetésével, a könyv és a könyvtár szeretetére való nevelés már itt elkezdődik. Mind gyakoribbá válik egy-egy irodalomóra könyvtárban való megtartása. Lehetőség nyílik itt az egyes művek elemzésére, versmondásra, vershallgatásra, felhasználva a magnót és lemezjátszót is. Nagy segítséget nyújt a tanulóknak az, hogy a könyvtárban megtalálják a kötelező olvasmányokat és az ajánlott irodalmat is több példányban. Ebben a beszámolóban esik szó először a gyermekklub beindításáról a könyvtárban, „...tematikáját már be is dolgoztam a munkatervbe”- írja Berényi Lajosné, valamint „A Községi Tanács segítségével most fogom bővíteni a diafilm állományt, ami a gyermekek körében még vonzóbbá [...] fogja tenni a könyvtár életét.” A könyvtár profilja tehát bővül, valamiféle kiegészítő oktatási-nevelési intézmény arculatát is felveszi.

1973-ban már a továbblépéssel, a további fejlesztésekkel kapcsolatos problémák is felbukkannak a forrásokban. A Járási Művelődési Osztály számára készült 1973. aug. 10-i jelentésében a könyvtáros hangsúlyozza a helyi KISZ-szervezettel való együttműködés zökkenőit: „... nincs kiforrott KISZ szervezet, s kevés az olyan tag, akikre lehetne építeni. A jelenlegi KISZ-titkár, aki a Műv. Ház igazgatója, a könyvtár könyveiből vitt át a Műv. Házba, hogy ott is lehessen olvasni. Sajnos a könyvek visszahozatalával probléma volt, annak pedig nincs értelme, hogy a könyvtár forgalmából hosszú időre kivonjuk a könyveket. Helyesebb, ha a könyvtárból kölcsönöz az ifjúság.”⁴⁸ Úgy tűnik, a pártállami szervezet a fejlődő könyvtár népszerűségéből próbált valamit „lehalászni” magának, hátha sikerül az olvasási lehetőségek révén is a KISZ, ill. a Művelődési Ház felé „terelgetni” a község fiataljait. Gondok voltak a helyi TSZ támogató jóindulattal is: „Évekkel ezelőtt egy alkalommal nyújtott támogatást,

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ 25/1973. (1973. augusztus 10.)

5.000 forintot könyvek beszerzésére, az új könyvtár építéskor pedig fuvarral segített az anyag szállításánál. Azóta anyagi támogatást nem nyújt.”⁴⁹

1973-ban indul irodalmi kör a könyvtárban *Deák Tiborné* magyar szakos nevelő vezetésével. Már abban az évben egri kirándulást szervez a könyvtár és eme „új szülötte”, Gárdonyi Géza emlékházának meglátogatására.⁵⁰

Érdekességként említhető egy 1973-ból fennmaradt irat, melyben szabálysértési eljárást indít a Községi Tanács Szabálysértési Bizottsága egy olvasó ellen, akit a Községi Könyvtár feljelentett, mivel az illető az évek óta fennálló könyvtartozásait többszöri felszólítás ellenére sem rendezte. Ezzel az 1968. évi I. tv. 105. § (1.) bekezdésében meghatározott társadalmi tulajdon elleni jogtalan elsajátítás szabálysértését követte el. A könyvtár történetében ez az egyetlen ilyen jellegű eseményről fennmaradt dokumentum. Az olvasót a bizottság a hiányzó könyvek árának – 300 forint – kifizetésére kötelezte, amelynek ha nem tesz eleget, a pénzbírság hat napi elzárásra változtatható. Idézet az iratból: „Elkövető a tárgyalás folyamán beismerte a szabálysértését, mentségére azt hozta fel, hogy két könyvet elveszített, és ezért mivel szégyellte a dolgot, nem vitte vissza a könyveket [...] Elkövető a tárgyalás folyamán őszinte megbánást tanúsított, és ígéretet tett arra, hogy soha többet szabálysértést elkövetni nem fog. [...] Vállalta, hogy az öt meglévő könyvet a könyvtárba visszaviszi, valamint azt, hogy a hiányzó könyvek árát megtéríti.”⁵¹

Az 1974-re készült munkaterv szerint⁵² az állomány: 8.456 db. 1.000 lakosra 2.250 darab könyv jut (1 lakosra 2,5 darab)

Az 1974. április 11-én a Községi Tanács VB előtt tartott beszámoló szerint a könyvtár egy lakosra számított költségét 3 forint 20 fillérre sikerült emelni (a norma 5 Ft lenne, amit a megyei tanács állapít meg). A gyarapodás az év eddig eltelt szakában 261 kötet, az állomány 8.551 kötet. A beiratkozott olvasók száma 1973-ban 1.019 fő, azaz a lakosság 27,2%-a. A tervezett arány 26% volt. Látogatók száma 11.165, kölcsönzött kötetek 27.377. Az 1973-ban megtartott rendezvények: Petőfi-emlékműsor, könyvkiállítások (mezőgazdasági könyvhónap, ünnepi könyvhét), költészet napja, szakmai előadások, könyvismertetés, pályaválasztási vetélkedő, irodalmi szakkör, irodalom- és osztályfőnöki órák, író-olvasótalálkozó (Csák Gyula íróval). Baranyi Ferencet 1973 novemberében szintén meghívta a könyvtár, de elfoglaltságai miatt a kiváló költő lemondta a találkozót.⁵³

⁴⁹ Uo.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ 31/1973 sz. irat, Irattár 1973.

⁵² 34/1973. sz. irat: munkaterv az 1974. évre (1973. október 20.)

⁵³ 38/1973, (1973. november 9.), Irattár 1973.

1974-ből maradt fenn az első részletes lista a megrendelt periodikumokról. A könyvtár járatta a *Népújság*, *Élet és Irodalom*, *Élet és Tudomány*, *Fáklya*, *Gyermekünk*, *Ifjúsági Magazin*, *Magyar Ifjúság*, *Magyarország*, *Nők Lapja*, *Technika*, *Eseménynaptár*, *Könyvtáros*, *Népművelés*, *Művelődési Közlöny*, *Kincskereső*, *Vasút* című lapokat.

1974-re elkészült a címszó katalógus. Ugyancsak ebből az évből maradt fenn először együttműködési szerződés az általános iskolával, az úttörőcsapattal, az óvodával, a művelődési házzal és a Béke Termelőszövetkezettel.⁵⁴ A szerződések az alábbiakat tartalmazzák:

A Művelődési Ház – Községi Könyvtár viszonylatában

A Művelődési Ház vállalja:

- Fenntartja a könyvtárban működő gyermekklubot, azok rendezvényeit támogatja
- A vetélkedőkre és egyéb rendezvényekre a jutalmazáshoz (könyv) pénzüsszeget biztosít
- A könyvtárban megrendezésre kerülő író-olvasótalálkozókra, kiállításokra és egyéb rendezvényekre az ifjúsági klub bevonásával a közönségszervezésbe bekapcsolódik.

A Községi Könyvtár vállalja:

- A Művelődési Ház ifjúsági klubját és művészeti csoportjait megfelelő szakirodalmakkal ellátja
- A foglalkozásokhoz kérésükre esetenként helyet biztosít
- Tájékoztatót nyújt a katalógusok felépítési rendszeréről, kezeléséről, a kézikönyvtár használatáról

Községi Könyvtár – Általános Iskola – Úttörőcsapat együttműködési viszonylatában

A Községi Könyvtár vállalja:

- Az irodalmi szakkör részére helyet és szakmai eszközöket biztosít
- Kötelező és ajánlott irodalmat biztosít a tanulók számára
- Az osztályfőnöki és irodalomórák megtartásához esetenként helyiséget ad, valamint a rendelkezésre álló szakmai eszközöket biztosítja.
- Az iskolai könyvtár rendezéséhez szakmai segítséget nyújt
- A szaktantermekben elhelyezett letéti irodalmat folyamatosan cseréli
- Az úttörők nyári foglalkoztatásához helyet biztosít

Az általános iskola vállalja:

- Az irodalmi szakkör működéséhez a személyi feltételeket biztosítja

⁵⁴ „Szocialista együttműködési szerződés 1975. évre. Adács 1974. december 5. Irattár 1974)

- A vetélkedőkhöz a jutalmazásra keretet biztosít
- A könyvtárhasználatra nevelés érdekében osztályfőnöki és irodalmi órákat tart, tanmenet szerint
- Könyvtárlátogatásokat szervez

Az úttörőcsapat vállalja:

- A könyvtár rendezvényeire aktiváin keresztül mozgósítja a község lakosságát, az általános iskola pedig a szülőket.

Községi Könyvtár – Napközi Otthonos Óvoda viszonylatában

A Községi Könyvtár vállalja:

- A látogatások alkalmával ismertetést nyújt az óvodásoknak a könyvtár szerepéről
- Mesedélelőttöket tart
- A vetítésekhez az eszközöket biztosítja

A Napközi Otthonos Óvoda vállalja:

- Havonta rendszeresen ellátogat a könyvtárba
- Az óvodások könyveket kölcsönöznek (jelekkel)

Községi Könyvtár – „Béke” Termelőszövetkezet együttműködése során

A „Béke” Termelőszövetkezet vállalja:

- A Mezőgazdasági Könyvhónap alkalmából az író-olvasótalálkozó a Termelőszövetkezetben kerül megrendezésre, melyre a Termelőszövetkezet résztvevőket biztosít. Az író személyét a tagság jelöli meg.
- A Mezőgazdasági Könyvhónap alkalmából rendezett kiállítás anyagát a Járási Hivatal által megjelölt helyről leszállítja Adácsra

A Községi Könyvtár vállalja:

- Biztosítja az író tiszteletdíját
- Mezőgazdasági könyvekből kiállítást rendez
- Kielégíti a tsz szocialista brigádjainak olvasási igényeit, a könyvtáros megismerteti velük a katalógusok rendszerét, használatát és általában a könyvtári munkát. Segítséget ad szakmai továbbképzésükhöz, vetélkedők lebonyolításához.

A szerződést tartalmazza a Községi Könyvtár és a TRI-TON Háziipari Szövetkezet Játékrészlegének „Egyetértés” nevű szocialista brigádjának együttműködési elveit is. Eszerint a 11 tagból álló brigád vállalja:

- Minden tag olvasója lesz a könyvtárnak, s azt rendszeresen fogja látogatni
- Minden tag még egy dolgozót beszervez az olvasók táborába
- A könyvtári rendezvényeken kollektívan részt vesznek

A Községi Könyvtár az alábbi szolgáltatásokat nyújtja a szocialista brigádnak:

- Könyveket biztosít a művelődéshez, az ismeretek továbbfejlesztéséhez, a kultúrált szórakozáshoz
- Esetenként könyvismertetést és felolvasást tart a brigád munkahelyén magyar szakos nevelő bevonásával.

Ezt a szerződést 1990-ig minden évben megújították, bár később egyes pontokban kisebb módosulások történtek. A lényegük megmaradt, de mindig kiegészültek az egyes évek aktuális feladataival. Közvetlenül a rendszerváltás előtt a szerződő felek is változtak.

Az 1974 szeptember 4-i szakfelügyeleti jelentés⁵⁵ a könyvtár tevékenységének vizsgálatáról az intézményt virágzó állapotban találja: „A látogatókra rendkívül jó benyomást gyakorol, esztétikus, példamutató a tisztaság és a rend.” Pozitívumként emeli ki, hogy a gyermekek és a felnőttek részére külön kezelik a kézikönyvtári anyagot egy ilyen nagyságrendű könyvtárban. A könyvtár állományának polcon való megtekintése után megállapítja, hogy rendkívül sok a több példányban és nem ritka a 10 példányon felül meglévő könyv. Átnézték a selejtezési jegyzéket is. A raktári katalógus kezelése kitűnő. A kartonokat az állomány felállítása szerint rendezik. A katalógus kiépítése folyamatban van. A bizonylati fegyelem kitűnő. A címleltár és csoportos leltár, számlák és ügyiratok kezelése példamutató. A könyvtárban dezideráta katalógus nincs, ezért javasolják annak kiépítését. Javasolja, hogy a jövőben a VB beszámolókból ne általában tárgyalják a könyvtár munkáját, hanem egy részterületről kérjenek beszámolót. Hiányosság, hogy a könyvbeszerzési hitelkeret még mindig nem éri el az 5 forintot lakosonként.⁵⁶

1974-ből maradt fenn először dokumentum nyári szünidei programok szervezéséről, heti gyakorisággal (!), óvodások, általános- és középiskolások számára egyaránt. Ilyen programok voltak: író-olvasótalálkozó, vetélkedők, játékok, vetítések, könyvismertetések, kirándulások, meseórák. 1974-ben összesen 11 foglalkozás volt, 286 fő részvételével.⁵⁷ A nyári programok évente rendszeressé váltak.

Az 1975. évi beszámoló már az 1974-es szakfelügyelői javaslatok jegyében készült, a könyvtár szakkönyvekkel való ellátottságát tárgyalja.⁵⁸ A könyvtár ebben az időpontban összesen 2.587 darab szakkönyvvel rendelkezik (az állomány 29,9%-a), ebből ifjúsági 611 darab. A szakkönyvek olvasottságát, illetve forgalmát is felmérték szakterületenként. A társadalomtudományi, politikai művek forgalmát az üzemekben és különböző munkahelyeken

⁵⁵ 43/1974. (1974. szeptember 4.), Irattár 1974.

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ 26/1974. (1974. augusztus 19.), Irattár 1974

⁵⁸ Beszámoló az 1975. évi február 20-án tartandó VB ülésre

folyó vetélkedők és politikai továbbképzések, beiskolázások segítették elő. A kézikönyvek használata az általános iskolai tanulók körében is gyakori. A könyvtár jól ki tudja elégíteni az ilyen irányú igényeket. A beszámolóban olvasható a könyvtár fontos szerepéről, funkciójáról vallott nézet: „Mivel a könyvtári szolgáltatás feladata nem csupán a kölcsönzés, hanem a könyvtár – mint dokumentációs központ – használatára való nevelés is, így legfőbb cél a kézikönyvek állományának rendszeres és folyamatos gyarapítása. [...] A könyvön megszerezhető műveltség növeli az egyén társadalmi hasznát is, ezért az olvasók számának növelése fontos társadalmpolitikai érdek. Fel kell ismerni a fenntartóknak, különböző intézmények, társadalmi szervek vezetőinek, hogy az olvasóvá nevelés társadalmi ügy, nemcsak a könyvtáros feladata.”⁵⁹

1975-ből már az előző esztendőben beindult Móra Ferenc Gyermekklub működéséről is értesülünk:⁶⁰ 3-4. osztályos tanulók a klub tagjai, rendszeresen és munkaterv alapján tartják a foglalkozásokat. A klub a Művelődési Ház fenntartásában működik, helyszíne a könyvtár. A foglalkozások programjába vetélkedők, játékok, vetítések, kirándulások tartoznak. Megismerkednek a „Bölcs Bagoly” című sorozattal, hogy a gyerekek szakirodalmat is olvassanak a meséken és indián kalandokon kívül. A szellemi foglalkozások közé, vagy végeztével ügyességi versenyeket és mozgásos játékokat iktatott a könyvtáros. Cél volt a kikapcsolódás a mindennapi megszokott foglalkozások egyhangúságából, a tanulás okozta fáradtság feloldása, hasznos, vidám, önfeledt pihenés biztosítása úgy, hogy egyben bizonyos nevelési célok is megvalósuljanak. Ebben az évben már 19 folyóiratot rendel a könyvtár, a korábbiakhoz társul a: *Hevesi Szemle, Kertészet és Szőlészet, Kisdobos, Népszabadság, Rakéta regényújság.*⁶¹

Az 1975-ös szakfelügyelői jelentés (17/1975.: Jelentés az Adácsi Községi Könyvtár szakfelügyeleti vizsgálatáról) megállapítja, hogy akkor már 20.000 forint jutott könyvbeszerzésre, egy lakosra 5,3 forint jut, a korábbi tervet (5 forint) tehát még túl is teljesítették. Hiányosságok vannak viszont a szakmai felszerelések terén: egy gurulópolcra és egy irattartó szekrényre van szükség. Helyes lenne egy magnetofont, diafilmeket és hanglemezeket is vásárolni az intézménynek. Olvashatunk megjegyzést a hiányzó könyvekről, amiket be kellene szerezni. Pl.: Tanulmányok a munkásosztályról, Thomas Mann elbeszélések, Veres Péter, Puskin művei, stb. és az újra kiadások szerzeményezéséről. Pl.: Halász Előd Magyar-német kéziszótára esetében.

⁵⁹ Uo.

⁶⁰ 50/1975.: A Móra Ferenc gyermekklub 1975. évi munkájának értékelése, 1975. december 4-én. Irattár 1975

⁶¹ 49/1975: Községi Könyvtár munkaterve az 1976. évre, Adács, 1975. november 20. Irattár 1975.

1976-, 77- és 78-ból nem maradt fenn beszámoló. Csak találgathatjuk, miért kéri 1976-ban a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi önálló Osztálya, hogy a könyvtár állományából a *Marad a gyerek, ha látszik: a vajdasági magyar humoristák évkönyve* (Újvidék, 1974.) c. könyvet vonják ki, és küldjék el az Országos Széchényi Könyvtár főlöspéldány raktárába.⁶² Talán a cenzúra egy megkésett akciójáról van szó – nyilvánvalóan országszerte bevonták az „inkriminált” művet.

1976. decemberében levélben kellett beszámolni a Heves Megyei Tanács VB. Gyöngyösi Járási Hivatala Művelődésügyi Osztályának a munkásművelődés helyzetéről. A beszámolóban adatokat kértek a falu lakosságának számáról, ebből mennyi a dolgozók, ezen belül a helyben dolgozók és az eljárók száma, valamint a dolgozók iskolai végzettségéről. A könyvtárba beiratkozott a falu 2.015 dolgozója közül 153. Az intézmény kapcsolata a munkahelyekkel az eddigi próbálkozások ellenére negatív, és a helyben dolgozók körében is sikertelenek a próbálkozások, pedig szocialista brigádok is működnek a községben, amelyeknek a könyvtárba beiratkozott munkások közül 23-an tagjai. Az indok, hogy nincs idejük olvasni, sem a művelődési intézményekbe eljárni, ezt tőlük nem is kérik, és örülnek, ha a családjuk körében el tudják látni a feladatokat. „A munkásművelődés terén nagyobb eredményt lehetne elérni, ha először is a munkahelyi vezetők megismernék a párt- és kormányhatározatokat – mely erre vonatkozik –, megszívlelnék azokat, csak ezek után lehetne a művelődési intézmények és a termelő üzemek kapcsolatáról beszélni.”⁶³ A könyvtáros az együttműködés érdekében több üzembe, munkahelyre ellátogatott (pl.: Váltó- és Kitérőgyár, Jászberényi Lehel Hűtőgyár, Hatvani Állomásfőnökség, Egyesült Izzó), de próbálkozásai a fent említett okok miatt nem sok sikerrel jártak.⁶⁴

1976-ban készül el a 3 féle: új bélyegző a Fővárosi Nyomdaipari Vállalat Bélyegzőkészítő Üzemében: 1db fejbélyegző „Községi Könyvtár, 3292 Adács, Szabadság tér 1.” felirattal, 1db ovális bélyegző „Községi Könyvtár Adács” felirattal (a régi helyett, amin „Községi Népkönyvtár Adács” felirat szerepelt), és 1db törlési bélyegző „TÖRLÉS sz.” felirattal.⁶⁵

Az 1977-es változásokról leginkább az 1978-ra készült munkatervből értesülünk.⁶⁶ Eszerint 1977-ben állománygyarapításra ismét 20.000 Ft jutott, elkészültek a felnőtt irodalom olvasói katalógusai (szerző-, cím-, szak-, sorozati). Készül az ifjúsági állomány katalógusa és

⁶² 49/1976. (Budapest, 1976. december 10.), Irattár 1976.

⁶³ 45/1976. (1976. december 1.), Irattár 1976.

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ 8/1976. (1976. február 5.), Irattár 1976.

⁶⁶ 73/1977. Községi Könyvtár munkaterve az 1978. évre, Adács, 1977. november hó 30-án

a desiderata katalógus is. Több ajánló bibliográfia áll az olvasók rendelkezésére, melyet előszeretettel használnak. Itt is találkozunk a szinte állandósuló panasszal, hogy az olvasók beszerzésében, olvasók számának növelésében nem sok segítséget kap a könyvtáros a társadalmi szervektől. 1977-ben összesen 14 rendezvényen 619 fő vett részt. Újdonságként jelenik meg, hogy az Öregek Napközi Otthonában letéti állományt helyezték el a könyvtár, és diafilm-vetítéseket rendeztek.

Míg a '70-es évek végére már nyilvánvalóvá lett, hogy a könyvtár Adács életének szerves részévé, a művelődés fontos pillérévé vált, s hogy vezetője – képzettsége hiányosságait nagy szorgalommal és aktivitással ellensúlyozva – mindent megtesz azért, hogy szinten tartsa, sőt, fejlessze a rá bízott intézményt, továbbra is maradtak hiányosságok, hátráltató tényezők. A Járási Művelődési Osztály számára 1977. jún. 27-én kelt jelentésben találkozunk azzal a furcsa, ám a későbbi Kádár-korban, a képesítés nélküli tanítók, a meghamisított brigádnaplók, a „nem lesz itt semmi baj, csak dolgozni kell” életfelfogásának talmi világában bizonyára nem éppen ritka jelenséggel, hogy a könyvtárosnak nincs munkaköri leírása.⁶⁷

Az ált. iskolai tanulóknak alig több, mint fele (156 fő) beiratkozott tagja a könyvtárnak, vagyis továbbra sem koronázta teljes siker az olvasás népszerűsítését. Ahogyan a könyvtáros írja: „Nagy segítségre lenne szükségem az olvasószervezés terén – melyet minden gyűlésen hangoztatok – de eddig még eredménytelenül. Például a tanácsstagok közül 5-en tagjai a könyvtárnak, de ezt sorolhatnám más közösségeknél is.”⁶⁸ Vagyis pont a község hivatalosságai jártak elől a kevésbé jó példa adásával. Az általános iskola 1 alkalommal már meghívta a könyvtárost a tanév folyamán nevelési értekezletre, vagyis láthatunk némi törekvést a könyvtár és az iskola közötti szervezettebb együttműködésre, a „szocialista szerződés” elveinek ha lassan is, de lett fogantatója. Az 1977-es év rendezvényei közül kiemelhető a könyvbarát szakkör *Árvai Ferencné* magyar szakos nevelő vezetésével, a Móra Ferenc Gyermekklub tevékenysége, valamint a mezőgazdasági könyvhónap eseményei: könyvkiállítás, mezőgazdasági előadások. A programokat a Községi Tanáccsal, a Művelődési Házzal és a TSZ vezetőivel közösen szervezték.

1978-ban 16 rendezvényen összesen 431 fő vett részt a könyvtárban. Ilyenek voltak az az évi könyvkiállítások a mezőgazdasági könyvhónap, költészet napja, ünnepi könyvhét, képzőművészeti világhét, őszi megyei könyvhét, őszi megyei könyvhetek, műszaki könyvnapok, politikai könyvnapok alkalmával. A könyvbeszerzési keret ekkor 22.000 Ft

⁶⁷ 38/1977. (1977. június 27.), Irattár 1977

⁶⁸ Uo.

(5,90 Ft/lakos). A nyár folyamán tovább működött a már bevált szünidei programok rendszere, ennek kiemelkedő eseménye volt egy író-olvasótalálkozó a népszerű gyermekíróval, Marék Veronikával.

Az 1978-as év újdonsága, hogy a könyvtár szerződést kötött a Tudományos Ismeretterjesztő Társulattal (TIT) ismeretterjesztő előadások tartására. A szerződés ötletét talán a szeptemberben lezajlott köznevelési napok egyik előadása adta, amit a TIT által delegált előadó tartott a KMP jubileuma alkalmából.⁶⁹ Részlet a szerződésből: „az [...] előadások megtartására a rendező szerv által meghatározott időben és helyen a TIT Gyöngyös járási szervezete jól képzett és felkészült előadót biztosít [...] A rendező szerv gondoskodik a hallgatóság megszervezéséről, az előadás megtartására alkalmas helyiségről, biztosítja a szemléltetéshez szükséges összes eszközöket, filmmel való szemléltetés esetén a filmeket. [...] Az előadónak a tiszteletdíjat és a kiküldetési költséget a TIT fizeti.” A szerződés hátoldalán előirányozva 4 helytörténeti előadás, az előadó Dr. Horváth Mihály, tiszteletdíja előadásonként 150 forint. Egyéb dokumentum ezen előadásokról, ill. a további együttműködésről nem került elő. Figyelemre méltó, hogy a könyvtár gyakorlatilag rendelkezik megfelelő infrastruktúrával akár komolyabb filmvetítésekhez is – sajnálatos, hogy a szerződést később nem újították meg, bár elképzelhető, hogy közönségigény nem volt effajta ismeretterjesztésre.⁷⁰ Ebben az évben a Megyei Könyvtár véleményt kér a megyében dolgozó munkatársaktól a könyvtáros munkakörülményeinek, anyagi-erkölcsi elismerésének és megbecsülésének vizsgálatára vonatkozóan.⁷¹ Berényi Lajosné értékelése: „Véleményem szerint a velem szemben támasztott követelményeknek eleget tettem. Olvasóim részéről is a legnagyobb megelégedést tapasztalom. Különböző kérdéseiket, kívánságaikat minden esetben kielégítettem. Olyan tényezők is vannak, amelyek gátolják az eredményesebb munka végzését. Főleg az olvasószervezés terén várnék nagyobb segítséget a helyi szervektől, mivel az eddigi olvasótábor kialakítását csaknem egyedül voltam kénytelen végezni.” Igaz ugyan, hogy a korábban nem súrlódásmentesen együttműködő „KISZ-szervezettel is jónak mondható a kapcsolat. Patronálják a községben működő gyermekklubot.” Az elismerésekre azonban nem panaszkodik: „1970-ben megkaptam a „Szocialista Munkáért” érdemérmet, 1972-ben pedig a „Megye Művelődésügyéért” c. kitüntet jelvényt [...] Mind a fenntartó tanácstól, mind pedig a járási könyvtártól több alaklommal kaptam pénzjutalmat. Legutóbb 1977-ben kaptam 2000 forint pénzjutalmat a fenntartó tanácstól.”

⁶⁹ 63/1978. sz. irat (Adács, 1978. szeptember 19.), Irattár 1978.

⁷⁰ 77/1978. sz. irat (1978. nov. 24.), Irattár 1978.

⁷¹ 31/1978. sz. irat(1978. április 6.), Irattár 1978.

Érdekes adalék, hogy ebben az évben a Járási Könyvtár felmérést végzett a cigány lakosság művelődéséről. A könyvtárosoknak kipostázott körkérésre adott válaszból kiderül, hogy akkor még csak 2 cigány olvasója volt az adácsi könyvtárnak, így Berényiné érdemi adatokat szolgáltatni nem tudott.⁷²

Az 1978-as évről 1979 elején a Községi Tanács VB előtt megtartott beszámoló újdonsága, hogy a megyei könyvtár a következő felszerelést ajándékozta a könyvtárnak zenei részleg kialakításához: 2 db lemezjátszót, 1 db magnetofont, 3 db fülhallgatót és 2 db hangszórót asztallal.

Az 1979-es munkaterv (az 1980. évre) szerint a könyvbeszerzési keret 1979-ben 22.000 Ft volt, olvasók száma 554 (terv: 650), a látogatók száma 4.541 (terv: 5.000), a kölcsönzött kötetek száma 10.281 (terv: 15.000). Az olvasószervezésben a visszaesés szembetűnő, és ez a folyamat a '80-as évek folyamán tovább tart. Konkrét okait nem ismerjük de feltételezhető, hogy lassan a lakosság hozzáállásában is lecsapódik a hetvenes évek végén kibontakozó országos gazdasági majd szociális válság, a létfenntartási körülmények fokozatos romlása, és ezzel az a tendencia, hogy a mindennapos megélhetés gondjai között őrlődő emberek gyakran elfordulnak a művelődéstől, idő híján kevesebb energiát és anyagi eszközt áldoznak rá.

1979-ben a rendelt folyóiratok száma is csökkent 15 periodikumra, ill. további kettőt (Eseménynaptár, Könyvtáros) a megyei könyvtár fizetett elő.

A gyermekklub nagy lelkesedés jegyében működött ezekben az években, de a megtartott vetélkedők, jutalmazásával gondok voltak: „... szerettem volna minden klubtagnak egy-egy könyvet ajándékozni a gyermeknapi foglalkozáson, de anyagiak hiányában ez nem volt lehetséges. Többször igen nagy gond, hogy a vetélkedők alkalmával nincs jutalomra fedezetünk. [...] A gyermekeim régi játékait, különböző gyűjteményeit már rég kiosztottam közöttük a vetélkedőkön.”⁷³ Némi iróniával hozzáfűzhetnénk: „könyvtárossors” Magyarországon egy hanyatló korban? Bár aligha hihetnénk, hogy hasonló válsággal terhelt jelenünkben akadna közalkalmazott, aki a rábizott apróságok örömeire ilyen „áldozatokra” hajlandó lenne.

A könyvtár 1980-as hivatalos állapotát az OSZK által kibocsátott körkérés-adatlap kitöltött példánya tükrözi.⁷⁴ Ennek legérdekesebb adata az átlagos évi gyarapodás 567 db-os száma. Az állomány 100 %-a szabad hozzáférésű. Itt találjuk a könyvtáros végzettségére

⁷² 11/1978. (Adács, 1978. február 3.), Irattár 1978.

⁷³ 65/1989. Községi Könyvtár munkaterve az 1980. évre, Adács, december hó 12-én, Irattár 1979.

⁷⁴ 28/1980. irat, Országos Széchenyi Könyvtár: „A” adatlap a magyarországi közkönyvtárak központi nyilvántartásához

vonatkozó adatot, eszerint alapfokú végzettséggel rendelkezett. Ugyanekkor a Gyöngyösi Járási Művelődési Osztály megküldi tájékoztatóját a járás közművelődési és közoktatási intézményeinek munkájáról.⁷⁵ Az irat statisztikai mellékletében találjuk a következő adatokat:

	1974	1979
Beiratkozott olvasók a járásban összesen	13.892	13.072
Beiratkozott olvasók Adácson	896	574
Látogatók száma a járásban összesen	149.942	108.526
Látogatók száma Adácson	9.806	4.541
Kölcsönzött kötetek a járásban összesen	370.330	271.374
Kölcsönzött kötetek Adácson	19.638	10.281

A csökkenés látványos. Furcsállhatjuk, hogy az egyre jobb felszerelésű, egyre jobban működő adácsi könyvtár jóval a járási átlag alatti adatokat mutat, az okok vizsgálata azonban valószínűleg már olvasásszociológiai fejtegetésekhez vezetne, ill. további adatokat igényelne. Egyébként a járás többi könyvtára is – néhány kivétellel – csökkenő számokat produkált.

1980-ból maradt fenn a könyvtár első ismert Szervezeti és Működési Szabályzata.⁷⁶ Tartalmazza természetesen a könyvtár általános, a fenntartóra és a felügyeletre vonatkozó adatait, feladatait, tevékenységével és használatával, gyűjtőkörével, a feltárással, a használók körével kapcsolatos szabályokat, a szervezeti felépítés és a gazdálkodás kötelmeit, valamint (végre) a könyvtáros (és az egyfőnyi takarító segédszemélyzet) munkaköri leírását. Az irat szerint a könyvtár „C” típusú közművelődési könyvtár. Gyűjtőköre szerint alapfokú általános könyvtári ellátást biztosít. Gyűjti „a nemzeti könyvtermésből az Új Könyvekben referált teljes törzsanyagot és az „ifjúsági” jelzésű irodalmat. Ez éves átlagban 350-400 cím beszerzését jelenti. A magyar nyelvű kézikönyvek és általános segédkönyvek válogatott gyűjteményével rendelkezik. [...] Olvasószolgálat a heti 32 órában történik. [...] Az igénybe vehető könyvtári szolgáltatások: könyvkölcsönzés, helybenhasználat.”⁷⁷

Az 1980. decemberi könyvtári rendezvényterv,⁷⁸ mely egyben jelentés a járási könyvtárnak, példa arra, hogy milyen havi programjelentéseket küldtek akkoriban a felsőbb ellenőrző szerveknek. Érdekessége, hogy csak néhány rendezvény van konkrét napra meghatározva, a többi csak a hónap valamelyik hetére, és mindegyik program egy-egy

⁷⁵ 5481/80. (1980. május 13.), Irattár 1980.

⁷⁶ 3./1980. A Községi Könyvtár Szervezeti és Működési Szabályzata, Adács, 1980. január 11., Irattár, 1980.

⁷⁷ Uo.

⁷⁸ 55/1980. (1980. november 11.), Irattár 1980.

általános iskolai osztályhoz van kötve, tehát ezek könyvtári órák. Pl. december 1. hetében: gyermekkönyvhét, Kisdobos c. lap szerkesztőségének találkozása az adácsi kisdobosokkal, télapóműsor. Ugyancsak az 1. héten a 8. osztálynak József Attila élete (magyar óra), a 2. héten a 6. osztálynak Toldi (szintén magyar óra keretében).

Az 1981-re készült munkaterv ismét hiányosságokra mutat rá.⁷⁹ A könyvtáros szerint „A helyiségek maximálisan kihasználtak. Gondot jelent egy-egy könyvkiállítás elkészítése és a nagyobb csoportok elhelyezése is. A raktárban a polcok dupla sorban, zsúfolásig teltek, és a folyóiratok is magasan felhalmozva (tékázva) vannak a polcok tetején. Az elkövetkező évben le kell csomagolni könyveket a helyszűke miatt [...] Ez évben vásároltunk 10 darab széket. Még több is jó lenne, de azt sem tudjuk elhelyezni. Ülőhelyre viszont szükség lenne, mert a 7-8. osztályosok már nem szívesen ülnek szőnyegre, s igazuk is van [...] Sajnos úgy néz ki a helyzetünk, hogy a közeljövőben a könyvtár bővítésére nem számíthatunk [...] a könyvtár még 12 év után sem rendelkezik WC-vel. Ez többször okozott már kellemetlenséget [...]”

A könyvtár nyitva tartási ideje:

Hétfő: 14:00-19:00

Kedd: 8:00-11:00 14:00-19:00

Szerda: 8:00-11:00 14:00-19:00

Csütörtök: zárva

Péntek: 8:00-11:00 14:00-19:00

Szombat: 8:00-11:00

A nyitva tartást láthatóan az olvasók igényeihez igazították, figyelembe véve a dolgozók munkaidejét, akik hazaérvén még munka után is igénybe tudták venni a könyvtár szolgáltatásait.

A könyvtár dokumentumai közötti tájékozódást, eligazodást most már 8 katalógus segíti (1 raktári, 4 olvasói, 1 desiderata, 1 zenei, és 1 keresztkatalógus).

Panaszként jelenik meg ismét, hogy a helyi társadalmi szervezetek nem elég készségesek és hatékonyak az olvasószervezésben: „Az olvasószervezés területén a várt segítséget még mindig nem kaptam meg. A szocialista együttműködési szerződésben foglaltaknak e téren nem sikerült érvényt szerezni.”

1980-ban folytatódik az író-olvasótalálkozók szép hagyománya, ezúttal Varga Domokos volt a könyvtár vendége május 14-én.

⁷⁹ 61/1980. (1980. december 18), Irattár 1980.

Az 1978-ban megváltozott tanterv is rányomta bélyegét a könyvtárhasználatra: „Az új tanítási módszer és tananyag egyre inkább a könyvtárak felé irányítja a tanulókat és nevelőket egyaránt, mely igen öröndetes. Ez idén már az olvasók létszámában is tükröződik. A központi ráhatás mindig nagyobb eredményre vezet, mint az egyéni kezdeményezés.” A kölcsönzött kötetek számának alakulásában figyelembe kell venni, hogy egyre több a könyvtárat helyben használók száma, akik nem, vagy igen kevés könyvet kölcsönöznek. Ez a statisztikát rontja ugyan, de mégis öröndetes jelenség, és a jövőben erre még inkább lehet számítani.⁸⁰

Az 1981-re megrendelt folyóiratok listáját tartalmazza a munkaterv 2. sz. melléklete. E szerint a következő 16 lap jár a könyvtárnak: *Élet és Irodalom*, *Élet és Tudomány*, *Fáklya*, *Gyermekünk*, *Hevesi Szemle*, *Ifjú Zenebarát*, *Kincskereső*, *Kisdobos*, *Könyv és Nevelés*, *Látóhatár*, *Magyar Ifjúság*, *Magyarország*, *Népszabadság*, *Népújság*, *Pajtás*, *Új Tükör*. Az *Eseménynaptár* és a *Könyvtáros* című periodikára még mindig a Megyei Könyvtár fizet elő az adácsi könyvtár számára. A Móra Ferenc gyermekklubban szervezett vetélkedőkkel kapcsolatban ismét megjegyzi a könyvtáros: „Ilyen és hasonló alkalmakkor aztán fel tudom használni a tiszteletdíjamat, mert a teadélutánra és a jutalomkönyvekre más keret nem áll rendelkezésemre.” Plusz mellékletként tartalmazza a munkaterv az óvoda 1980/81-es tanévre vonatkozó könyvtárlátogatási tervét, amelyben diavetítés, versmondó verseny, mesedélután, stb. szerepel, valamint az általános iskola könyvtárlátogatási tervét ugyanezen időszakra, benne heti bontásban a könyvtárban tervezett órákkal.

Az 1981-ben készült beszámoló ismét anyagi gyarapodásról ad számot: a Községi Tanács az elmúlt öt évben új függönyökkel, egy hanglemeztárolóval, egy iratszekrényvel, valamint 20 darab ülőhellyel gyarapította a könyvtár berendezését. A könyvbeszerzési keret 25.000 forintra emelkedett, ezen kívül pedig hanghordozókra 2.000 forintot biztosít a tanács költségvetése. A Megyei Könyvtár 1978-ban fonotékát ajándékozott a könyvtárnak, az állományt pedig 73 ajándéklemezzel gyarapította. Az azóta vásároltakkal együtt összesen 1981-ben már 139 hanglemez található a könyvtár állományában. A diafilmek száma ekkor 153.

⁸⁰ Uo.

Az alábbi táblázat az elmúlt 6 év olvasószolgálati adatait tartalmazza⁸¹:

Év	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Látogatók száma	3.868	4.900	4.752	4.711	4.541	6.064
Kölcsönzött kötetek száma	13.715	15.363	14.061	12.064	10.281	12.336
Beiratkozott olvasók száma	406	482	510	584	554	622
Lakosság hány %-a beiratkozott olvasó	12	15	15	17	17	19

Egyre részletesebb statisztikákkal rendelkezünk az óvodai és iskolai csoportok látogatásairól. 1980-ban 34 tanóra zajlott le a könyvtárban. 81 óvodás, 236 iskolás iratkozott be ebben az évben. Minden évben rendeztek tantárgyi és prózamondó versenyeket, szépkiejtési versenyt az úttörőcsapattal közösen. A már említett, 1974 óta működő gyerekklub továbbra is a Művelődési Házzal való együttműködés egyik formája volt, vagy legalábbis kellett volna hogy legyen, viszont „kezdetben közös rendezvényeink igen jól sikerültek, de az utóbbi években az együttműködésnek nem sok jele tapasztalható. Nem kötöttünk szerződést sem, de azt hiszem, nem csupán ezen múlik a kölcsönös segítség hiánya.”⁸² Berényi Lajosné nagyon is tisztában volt a könyvtár hanyatló forgamával, de „arról a jelenségről is kívánok szólni, amit latens, rejtett, illetve „álruhás” könyvtárhasználatnak is nevezek: vagyis amikor valamilyen könyvtári szolgáltatást (elsősorban a könyvtárból kölcsönzött könyvet) olyanok is igénybe vesznek, akik nem tagjai a könyvtárnak, talán nem is jártak még a könyvtárban”. A ’80-as évekre általános szokássá válik, hogy a könyvtártagok (elsősorban gyerekek) szüleiket, ismerőseiket is „ellátják” könyvvel (a „takarékosági” szempont nyilvánvaló)– természetesen erről tudomást szerezni csak informális utakon lehet, és az efféle „passzív” olvasók nem jelenhetnek meg a statisztikákban.

⁸¹ Beszámoló az 1981. évi május 28-án tartandó VB. Ülésre, Adács, 1981. május 19.

⁸² Uo.

Az 1982-es esztendő legfontosabb eseménye az adácsi iskolai és közművelődési könyvtár összevonása⁸³ Az iskola állományából a községi könyvtárba átkerült 668 kötet, az iskolában maradt letéti állományként 162 kötet kézikönyvtári anyag. Az iskola nevelői és ifjúsági könyvtári állományát már 1972-ben egyesítették, ezután már csak egyetlen leltárkönyvben (a nevelőiben) tartották számon. E leltárkönyv utolsó bejegyzése szerint 1982. március 31-én 605 db dokumentum kerül a községi könyvtár tulajdonába. Az 1972-be lezárt ifjúsági könyvtári leltárkönyv is kapott egy záró bejegyzést 1982. március 31-én, eszerint az ott leltárba vett állományból 63 db-ot vesz át a községi könyvtár. Az iskolai könyvtár két címleltárkönyvéből átvett állomány a közművelődési könyvtár II. csoportos leltárkönyvében lett nyilvántartásba véve.⁸⁴ 1982-re a könyvtár 20 folyóirat rendelését engedhette meg magának.⁸⁵ Ezek: *Családi Lap, Élet és Irodalom, Élet és Tudomány, Eseménynaptár, Fáklya, Hevesi Szemle, Kincskereső, Kisdobos, Könyv és Nevelés, Könyvtáros, Látóhatár, Magyar Ifjúság, Magyarország, Művelődési Közlöny, Népszabadság, Népszerűség, Nők Lapja, Pajtás, Szovjetunió, Új Tükör*. Számottevő változás természetesen még nem észlelhető, inkább valamiféle kísérletet láthatunk arra, hogy a teljességre törekvő, politikai-gazdasági-irodalmi-ifjúsági spektrumot a kifejezetten rétegolvasmány-jellegű lapok irányába bővítsék (Látóhatár, Új Tükör).

1983-ra a könyvtár berendezésén itt-ott már a leamortizálódás jelei mutatkoztak, a tízegynéhány éve beszerzett bútorok elavulása szembeűnővé vált : „A bútorzat minőségileg elfogadható állapotban van, kivéve a fotelokat, többszöri enyvezés ellenére is nyikorognak, a karfák leesnek”.⁸⁶ Az elhelyezési gondokra 1981 óta nem találtak megoldást, a folyóiratok elhelyezése továbbra is megoldatlan, kevés az ülőhely, az óvodásokat, a gyerekklub látogatóit gyakorta párnákra kell ültetni. Ebben az évben elkezdték a könyvtáráépület bővítését, a munkálatok 1986-ig húzódtak. Gyakran voltak gondok a fűtéssel, ill.a kor jellegzetes, itt is alkalmazott fűtőalkamatosságának, az olajkályhának a használatával. Ezek tisztán tartásában alkalomadtán a takarítónő sem jeleskedett, maradt fenn munkájáról írott panasz.⁸⁷ A felszerelésből ezidőtájt legjobban kihasználta a fonotéka és a vetítógép, ezek kihasználtságát nyilván az óvodások, kisiskolások számára rendezett számos külön program indokolja. Az 1984-es folyóirat rendelés váratlanul felszökkent periodikum-számot mutat, a könyvtár 32 féle lapot rendel. Újak: *Dörmögő Dömötör, Film, Színház, Muzsika, Házi Jogtanácsadó,*

⁸³ 17/1982 (1982. március 31.) Átadási-átvételi jegyzőkönyv az adácsi iskolai és közművelődési könyvtár összevonásról. Irattár 1982.

⁸⁴ Az ifjúsági könyvtár szakleltára és A nevelői könyvtár szakleltára c. leltárkönyvekből

⁸⁵ 1/1982. Községi Könyvtár munkaterve az 1982. évre, Adács, 1982. január 7. Irattár 1982.

⁸⁶ 30/1983. Községi Könyvtár munkaterve az 1984. évre, Adács, 1983. december 15. Irattár 1983.

⁸⁷ 37/1980, 1980. augusztus 22. Irattár 1980

Képes Újság, Kortárs, Lányok, Asszonyok, Magyar Nyelvőr, Népsport, Pártélet, Szövetkezet Társadalmi Szemle. A minden irányú választékbővítés kísérlete szembeszökő és dicséretes, hiszen a jellegzetesen populáris (Népsport), sőt bulvár jellegű (Képes Újság) sajtótermékek mellett láthatunk a '80-as években már olykor a rendszerrel szembeni (belső) kritikákat is megfogalmazó, kifejezetten értelmiségi olvasóközönségnek szánt folyóiratot (Társadalmi Szemle), ill. európai jellegű, igényes és komolyan ízlésformáló irodalmi lapot is (Kortárs).⁸⁸

Az 1981-84 közötti időszakról összefoglaló beszámoló készült a Községi Tanács VB 1984. február 23-i ülésére. A legutóbbi beszámoló (1981. május 28.) óta a gyarapodás 1.972 kötet, apasztás 1.582 kötet, a beszerzési keret (3 év alatt) 99.000 Ft volt. Az állomány 11.485 kötet. Ebből szakirodalom 4.434 kötet. Gyermek- és ifjúsági irodalom 3.335 kötet. Felnőtt szépirodalom 3.716 kötet.

Beiratkozott olvasók 1981: 642

1982: 645

1983: 631

Ebből 14 éven aluli: 1981: 329

1982: 336

1983: 326

Kölcsönzők száma: 1981: 5.700

1982: 5.315

1983: 4.493

kölcsönzött kötetek 1981: 14.729

1982: 15.022

1983: 13.464

A minden évben újra megkötött együttműködési szerződések célja ekkor már bevallottan a szülők olvasóvá nevelése a gyerekeken keresztül, vagyis a községi könyvtár az iskolai könyvtárral való egyesülés után fokozottabban helyezi a hangsúlyt az ifjabb olvasónemzedékre. Ez a tendencia a rendszerváltás után felerősödik, sőt, kizárólagossá lesz. A könyvtáros az 1984-es beszámolóban a szülők olvasóvá tételének vállalását eredménytelennek minősíti. Sajnos ez is egy ekkor már kibontakozó tendenciává lett. „Nem várható el tehát, hogy egyetlen könyvtáros szervezze olvasóvá a lakosságnak akár csak 20-25%-át is.”- olvassuk a beszámolóban.⁸⁹ A gyermekek olvasóvá nevelésében viszont továbbra is eredményes az együttműködés: mind az óvodások, mind az iskolások rendszeresen látogatják

⁸⁸ 30/1983. Községi Könyvtár munkaterve az 1984. évre, Adács, 1983. december 15. Irattár 1983.

⁸⁹ Beszámoló az 1984. évi február 23-án tartandó VB. ülésre

az intézményt szervezett foglalkozások keretében. Már folyamatban van a könyvtár bővítése, mellyel a nagyobb csoportok elhelyezési gondjai is megoldódnak majd. Folytatódik az iskolával és az úttörőcsapattal közös rendezvények szervezése is. „Hogy az együttműködés eredményesebb legyen, az olvasószervezés terén kell előbbre lépni.”⁹⁰

1984. végén újabb infrastrukturális fejlesztések történnek, az évek óta érlelődő férőhely-probléma, ill. az év eleji beszámoló tanulságait a VB megszívleli. Nov. 6-án átadják a bővített olvasótermet, összesen 53,6 négyzetméter alapterülettel, és megépül az ugyancsak régóta hiányolt WC, bár egyelőre – nyilván az év végi időjárás támasztotta nehézségek miatt - vízellátás nélkül. A bővítés augusztustól novemberig tartott, a könyvtár ezalatt zárva volt. Az alapterület ezzel 105 négyzetméterről 147 négyzetméterre nőtt. A költségek fedezésére 800.000 Ft érkezett a Járási Tanács pénzügyi osztályától. A megyei könyvtártól érkeztek a bővítéshez újabb bútorok, polcok, asztalok, szőnyegek, függönyök. Üzembe állítanak egy televíziót, bár még egy iratszekrényre lett volna szükség.⁹¹ 1985 elején a Gyöngyszöv ÁFÉSZ (Gyöngyös) is (ritka eset!) 3000 forintos adományban részesíti a könyvtárat, ebből szőtteket, vázákat és kávéfőzőt szerez be a könyvtáros.⁹²

Az 1984-es év eredményei: az állomány 11.846 darab könyv, 253 db hanglemez. Egy lakosra 3,5 kötet könyv jut. 613 a beiratkozott olvasók száma, bár a terv 650 volt. Látogatók száma: 6.181 (terv: 5.200). Kölcsönzött kötetek: 10.585 (terv: 14.600) 1985-re 37 folyóirat volt megrendelve. Az újak: *Autó-motor*, *Gyermekünk*, *Kistenyésztők lapja*, *Magyar Horgász*, *Mai Magazin*. A tervszámok teljesítésében továbbra is megfigyelhető a hanyatlás, ami az évtized végéig nem változik. Ugyanakkor egyértelműen kiviláglik, hogy a könyvtároson semmi nem múlt: ő továbbra is lankadatlanul tevékenykedett a könyvtár profiljának bővítésén, vonzerejének fenntartásán, sőt, fokozásán. (Ezt hangsúlyozandó ismét utalhatunk a folyóirat-rendelésekben megnyilvánuló választékbővítő törekvésre.) Ekkor még az anyagi lehetőségek is megvannak, az önkormányzat partnernek mutatkozik a közművelődési fejlesztésekben.

1984-ben a legérdekesebb rendezvényként Alaksza Tamás, a *Magyarország* c. hetilap szerkesztője volt a könyvtár vendége. „Az olvasók alig-alig akarták elengedni vendégünket a későre nyúló vitából.” – olvashatjuk az iratokban.⁹³ A '80-as évek közepének politikai légkörében, a szovjet típusú rendszerek kibontakozó válságának, a „Honnan választják a

⁹⁰ Uo.

⁹¹ Beszámoló Adács Község Tanácsa Végrehajtó Bizottságának 186. október 23-án tartandó ülésére, Adács, 1986. október 8.

⁹² 7/1985., Adács, 1985. január 30. Irattár 1985.

⁹³ 3/1985. A Községi Könyvtár munkaterve, Adács, 1985. évre, 1985. január 3. Irattár 1985.

szovjet pártfőtitkárokat? Az intenzív osztályról”-jellegű viccek korában lehet némi elképzelésünk a közönség információ-„szomjáról”, a vita parázs hangulatáról.

1985-ben megváltozik az állomány elhelyezésének rendje. Mind az ifjúsági, mind a felnőtt szépirodalmi műveket az addigi témacsoportosítás helyett ABC-rendbe tervezi rakni a könyvtáros, melyhez a Megyei Könyvtártól olyan peremes könyvtámaszokat kér, amelyeken az írók neve szerepel. Az ifjúsági szépirodalmi műveken megmaradnak a színcsíkok, de így egy író műve – témától függetlenül – egy helyen lesz található. A témacsík jelentéséről egy kartontábla ad tájékoztatást.⁹⁴

1986-ban tehát ismét jogos büszkeséggel állíthatta a könyvtáros, hogy „Összegezve azért elmondhatjuk, hogy szép, eléggé jól felszerelt könyvtárral rendelkezik községünk.” „A könyvtár bútorzata jó állapotban van, igényeknek, rendeltetésnek megfelel.” „...olyanok is eljöttek, akik még nem is látták a könyvtár belsejét. El voltak ragadtatva, hogy mi mindenre van itt lehetőség...” 1985 végén magnós rádiót is sikerült üzembehelyezni. Ifjúsági szépirodalom ABC-sorrendbe lett rakva, témacsíkok fel lettek ragasztgatva.⁹⁵

Az állomány 1986 elején 12.439 könyv, és 282 darab hanglemez. Az olvasók száma 614 (terv: 630), látogatók száma: 5.516 (terv: 5.500), a kölcsönzőké 3.373, akik 11.665 kötetet kölcsönöztek. A kibővítés óta a könyvtár egyre több párt- és politikai rendezvénynek, értekezletnek is helyszíne lett, vagyis a község hivatalos életének is egyik központjává vált.

A gyerekklub rendezvényeinek időpontját ekkorra sikerült minden hét csütörtöki napjára fixálni. Gondok azért továbbra is akadtak: „A tervezett író-olvasótalálkozót nem sikerült megvalósítani, mert több elutasításban volt részem, és nagy összegeket kértek.”⁹⁶ Egyébként a könyvtárban az 1984. februári beszámoló óta 39 rendezvényre került sor, 1677 résztvevővel. 1986 végén már felvetődik az igény egy további könyvtáros részmunkaidőben való alkalmazására. Továbbra is kiemelt feladat volt az olvasói létszám emelése. Erre a célra újabb együttműködési szerződést kötöttek 1987-re a helyi TRITON Számítástechnikai és Távközlési Kiszövetkezettel.⁹⁷

1986-ra a beszerzési keret 45.000 forint volt. A megrendelt periodikák száma 33. Ebből 5 gyereklap. Az előző évekhez képest újdonságként megjelenik a polcon a *Ludas Matyi*. A folyóirat-előfizetési keret 7.000 forint. Most már egyre sürgetőbben jelenik meg a plusz egy fő részmunkaidős könyvtáros foglalkoztatásának igénye, mert „a szervezés időigényes feladat, és a sok belső adminisztrációs munka mellett erre nem sok idő marad. Sok

⁹⁴ 18/1985 (Adács, 1985. július 25.) Irattár 1985.

⁹⁵ 2/1986. A Községi Könyvtár munkaterve 1986. évre, Adács, 1986. január 6. Irattár, 1986.

⁹⁶ Uo.

⁹⁷ 3/1987. A Községi Könyvtár munkaterve 1987. évre, Adács, 1986. november 20. Irattár 1986.

jó elképzelés merül feledésbe, mert időhiány miatt nem valósulhat meg.” A könyvtáros szakmai elhivatottságának szép megfogalmazását találhatjuk a beszámoló végén: „A korszerű általános műveltség, a politikai tájékozottság és a szakmai ismeretek szintjének növelése érdekében fejleszteni kell a könyvtárhasználat mennyiségét és minőségét, a helyben olvasást. A könyvtárnak nem kiszolgálni, szolgálni kell a tömegigényt. A könyvtárosság lényege szerint segítő jellegű szolgálat, kapcsolat, mely csak akkor hatékony, ha a könyvtári eszközök alkalmazása lélektani tudnivalókkal, a személyek közötti kapcsolat szabályszerűségeinek ismeretével és gyakorlati alkalmazás készséggel párosul. Ha mások céljait, értékait tiszteletben tartva, s a fejlesztés lehetőségeiben bízva a könyvtáros kész bárkinek segítő kezet nyújtani a rendelkezésre álló könyvtári eszközökkel, egész személyiségével. A nevelés egyet jelent azzal, hogy segítsünk az egyénnek (gyermeknek) valóra váltani lehetőségeit.”⁹⁸

1986-ban a Megyei könyvtártól 4 darab Salgó polcot kapott ajándékba a könyvtár. 1986-ban az állomány 12.987 kötet, a hanglemezek száma 301. 1986-ban 655 beiratkozott olvasója volt a könyvtárnak, a tervezett 650-et így sikerült felülmúlni. Ugyanez érvényes a látogatók számára: a terv 5.000 volt, végül év végéig 6.285 alkalommal látogatták a könyvtárat, melyből a kölcsönzések száma 3.497, kölcsönzött kötetek száma pedig 12.810.⁹⁹

Az 1988-as évre készült munkaterv szerint az 1987. évre vonatkozó adatok: az állomány 1.473 kötet, hanglemez 324 darab, látogatók száma 6.916, kölcsönzők száma 3.516, kölcsönzött kötetek száma 12.149. Az olvasók száma: 657 (terv: 655) Ezekben az években már az előző évben beiratkozottak száma adja a következő évi tervet. 1988-ra 35 féle előfizetett folyóirat jár, bővült a választék a *Misa* c. lappal.¹⁰⁰

Az 1989-es munkaterv adatai: a könyvtár állománya 13.961 könyvből áll. A 60-as évek célkitűzése, az állományrészek 1/3-os aránya felbomlott, a szakirodalom túlsúlyban van. Az olvasók száma 1988-ban 658, látogatók száma 6.462, kölcsönzők száma 3.774, kölcsönzött kötetek: 13.921.

A gyermekkönyvhétre tervezett író-olvasótalálkozót anyagi okok miatt nem tudták megtartani.

Folyóiratok: összesen 27 féle, tehát csökkent a számuk az előző évekhez képest. Amik továbbra is járnak: *Családi Lap*, *Dörmögő Dömötör*, *Élet és Irodalom*, *Élet és Tudomány*, *Eseménynaptár*, *Fáklya*, *Házi Jogtanácsadó*, *Hevesi Szemle*, *Kincskereső*, *Kisdobos*, *Kistenyésztők Lapja*, *Kortárs*, *Könyv és Nevelés*, *Könyvtáros*, *Látóhatár*, *Ludas Matyi*,

⁹⁸ Beszámoló Adács Község Tanácsa Végrehajtó Bizottságának 1986. október 23-án tartandó ülésére, Adács, 1986. október 8.

⁹⁹ 3/1987. A Községi Könyvtár munkaterve 1987. évre, Adács, 1987. január 3. Irattár 1987.

¹⁰⁰ 1/1988. A Községi Könyvtár munkaterve 1988. évre, Adács, 1988. január 2. Irattár 1988.

*Magyar Nyelvőr, Mása, Művelődési Közlöny, Népszabadság, Népszerűség, Nők Lapja, Pajtás, Pártélet, Szovjetunió, Társadalmi Szemle, Új Tükör.*¹⁰¹

Az 1989. évre vonatkozó adatokat a könyvtár 1990. évre készült munkatervéből tudjuk meg. Az állománygyarapítási összeg 1989-ben 45.000 forint volt, amelyből a könyvtár állománya az adott évben 421 darab könyvvel és 25 darab hanglemezzel bővült. Így 1989. dec. 31-én a könyvállomány 14.172 kötet, a hanglemezállomány 380 darab. Az olvasók száma 633, a látogatók száma 5.583, a kölcsönzők száma 3.495, míg a kölcsönzött köteteké 13.170. A megrendelt folyóiratok száma már csak 23, cím szerint a következők: *Családi lap, Dörmögő Dömötör, Eseménynaptár, Házi Jogtanácsadó, Hevesi Szemle, Kincskereső, Kisdobos, Kistenyésztők Lapja, Kortárs, Lányok Asszonyok, Látóhatár, Ludas Matyi, Magyar Nők Lapja, Magyar Nyelvőr, Misa, Művelődési Közlöny, Népszerűség, Pajtás, Reform, Szabad Föld, 168 óra, Társadalmi Szemle, Új Fórum.* Az előző évekhez képest hiányzik a Művelődési Házzal kötött együttműködési szerződés.¹⁰²

A könyvtár vezetője 1990. december 4-i dátummal nyugdíjba vonult. Az 1991. május 31-ig kötött szerződéssel, csökkentett munkaidőben végzi a könyvtári munkát. Így a könyvtár nyitva tartási ideje is megváltozik, megegyezik a könyvtáros munkaidejével. A nyitva tartási idő a következők szerint alakul:

Kedd: 8:00-12:00 14:00-18:30

Szerda: 8:00-12:00 14:00-18:30

Péntek: 8:00-12:00 14:00-18:30

A könyvállomány 1990. dec. 31-én 14.439 kötet, a hanglemezállomány 393. A beiratkozottak száma tovább csökken, 1990-ben 626-an voltak a könyvtár tagjai. A látogatók száma 5.810, akik 3.562 alkalommal 13.610 dokumentumot kölcsönöztek ki 1990-ben. A megrendelt folyóiratok száma még tovább csökken, 1991-re már csak 21 féle periodikum rendelését tervezi a munkaterv, ezek közül is a *168 óra* és a *Ludas Matyi* c. lapokat később törölték.¹⁰³

¹⁰¹ 2/1989. A Községi Könyvtár munkaterve az 1989. évre, Adács, 1989. január. Irattár 1989.

¹⁰² 5/90. A Községi Könyvtár munkaterve az 1990. évre, Adács, 1990. január. Irattár 1990.

¹⁰³ A Községi Könyvtár munkaterve az 1991. évre, Adács, 1991. január. Irattár 1991.

A könyvtár rendezvényei a tárgyalt időszakban:

Előadások

1965. febr. 4.: A mezőgazdaság jövője. Előadó: Varga Imre főagronómus. Résztevők száma: 25

1965. febr. 8.: Galamb- és nyúltenyésztés. Előadó: Zupkó Endre pedagógus. Résztevők száma: 20.

1965. február 16.: A mezőgazdasági munka jelentősége. Előadó: Gyóni László VB-elnök. Résztevők száma: 52

1965. febr. 19.: Zöldségtermesztés és hogyan palántázzunk. Előadó: Zupkó Endre pedagógus. Résztevők száma: 23 fő

1965. dec. 15.: Nők szerepe az olvasómozgalomban. Előadó: Berényi Lajosné könyvtáros. Résztevők száma: 48 fő

1966. febr. 7.: A mezőgazdaság műszaki bázisáról. Előadó: Varga József tsz. agr. Résztevők száma: 30 fő

1966. febr. 14.: Mezőgazdasági exportunk. Előadó: Sári István tsz.elnök. Résztevők száma: 35 fő

1966. febr. 18.: A háztáji állattartás fontossága. Előadó: Zupkó Imre tanár. Résztevők száma: 30 fő

1966. febr. 24.: A növényvédelem jelentősége. Előadó: Nyeső János a Növényvédelmi Állomástól Résztevők száma: 28 fő

1966. febr. 24.: A gyümölcsfák permetezésének jelentősége, a tavaszi permetezés megszervezése. Előadó: Gulyás József, a Földműves Szövetkezet agronómusa. Résztevők száma: 28 fő

1970. okt. 14.: Szakirodalom olvasásának fontossága a tananyaghoz. Előadó: Molnár István tanár. Résztevők száma: 32 fő

1971. febr. 2.: Egyéni tulajdonban lévő kertek jó kihasználása a zöldségellátás érdekében. Kertszövetkezetek megalakításának jelentősége. Résztevők száma: 34 fő

1971. febr. 19.: Gyümölcsfák ápolása, védelme. Résztevők száma: 36 fő

1971. febr. 23.: Nők klubja keretében előadás a rák betegségről. Résztevők száma: 52 fő

1972. febr. 3.: Mi a jelentősége a mezőgazdasági hónapnak? Előadó: Molnár J.

1972. febr. 22.: A zöldség- és gyümölcsstermesztés jelentősége az élelmezés szempontjából. Előadó: Molnár J.

1972. jún. 19.: Hogyan töltsük kellemesen és hasznosan a szünidőt? Előadó: Berényi Lajosné könyvtáros. Résztvevők száma: 37 fő

1972. júl. 14.: Községünkben üdülő fiatalok számára az itt működő intézményekről, a község életéről, a könyvtárról, annak munkájáról, használatáról. Tartotta: Berényi Lajosné könyvtáros. Résztvevők száma: 15 fő

1973. febr. 23.: Az állattenyésztés. Előadó: Pokovai Margit állattenyésztő agronómus. Résztvevők száma: 17 fő

1973. máj. 5.: Művészeti Hetek alkalmából „Fiatal írónemzedék az irodalomban” címmel. Előadó: Baranyi Imre, a járási könyvtár igazgatója. Közreműködik: az Anonym Színpad Gyöngyösről. Résztvevők száma: 50 fő

1978. febr. 22.: TIT előadás: Verne és a tudományos-fantasztikus irodalom

1979. jan. 15.: A Tanácsköztársaság irodalma. Előadás a tsz-brigádtagoknak. Előadó: Deák Ferencné pedagógus. Résztvevők száma: 5 fő

1979. jan. 22.: Ének-zene é képzőművészet a Tanácsköztársaság időszakában. Előadó: Pesti Györgyné és Győri Ferencné pedagógusok. Résztvevők száma: 5 fő

1982. jan. 25.: TIT-előadás: 60 éves a Szovjetunio. Résztvevők száma: 12 fő

Könyvismertetések

1965. máj. 30.: Takács Imre: Csillagok árulása. Előadó: Berényi Lajosné könyvtáros. Résztvevők száma: 360 fő

1966. ápr. 14.: Mai magyar költők antológiája. Előadó: Berényi Lajosné könyvtáros. Résztvevő: 40 fő

1966. jún. 1.: Szilvási Lajos: Fekete ablakok c. könyv bemutatása

1966. dec. 20.: Millok Éva: Kegyelem az ártatlanoknak c. könyvének bemutatása. Előadó: Árvai Ferencné tanárnő. Résztvevők száma: 65 fő

1972. márc. 7.: Tojsztoj: Anna Karenina c. könyvének ismertetése a „Kell a jó könyv” pályázathoz. Előadó: Árvai Ferencné és pedagógus. Résztvevők száma: 9 fő

1972. márc. 28.: Solohov: Emberi sors c. művének ismertetése. Előadó: Árvai Ferencné pedagógus. Résztvevők száma: 12 fő

1972. júl. 28.: Puskin: A kapitány lánya, a „Kell a jó könyv” pályázathoz. Előadó: Berényi Lajosné könyvtáros. Résztvevők száma: 16 fő

1972. okt. 2.: A gombfocitól az úrhajóig c. könyv ismertetése alsó tagozatos tanulók részére. Előadó: Berényi Lajosné könyvtáros. Résztvevők száma: 22 fő

1972. okt. 10.: A kerékpár. Könyvismertetés. Előadó: Nagyváradi János. Résztevők száma: 31 fő

1973. május 29.: Körkép '73 és Gogol: A revizor c. könyvek ismertetése. Előadó: Árvai Ferencné. Résztevők száma: 44 fő

1973. jún. 6.: Hamingway: Az öreg halász és a tenger. Ismertette: Győri Gabriella. Résztevők száma: 26 fő

1973. jún. 8.: Radó György: Gorkij élete. Ismertette: Czékmány Ildikó. Résztevők száma: 22 fő

Író-olvasótalálkozók

1966. okt. 15.: Karsai Elek Résztevők száma: 100 fő

1971. jún. 4.: Czine Mihály, Galambos Lajos, Bor Ambrus Résztevők száma: 70 fő

1974. jún. 5.: Iszlai Zoltán Résztevők száma: 37 fő

1974. nov. 12.: Horgas Béla Résztevők száma: 36 fő

1975. ápr. 25.: Karsai Elek Résztevők száma: 65 fő

1975.dec. 9.: Győri János, a Szépirodalmi Kiadó lektora

1976. márc. 27.: Molnár Gábor. Résztevők száma: 43 fő

1976. máj. 31.: Kántor Zsuzsa. Résztevők száma: 74 fő

1978. máj. 25.: Marék Veronika Résztevők száma: 67 fő

1979. máj. 17.: Takács Tibor Résztevők száma: 47 fő

1979. máj. 28.: Marék Veronika. Résztevők száma: 72 fő

1980 máj. 14.: Varga Domokos. Résztevők száma: 87 fő

1980. máj. 20.: Joó Katalin, kiadószerkesztő. Résztevők száma: 95 fő

1981. dec. 2.: Lengyel Dénes Résztevők száma: 48+56 fő

1983. ápr. 11.: Hrgas Béla. Résztevők száma: 53 fő

1983. dec. 9.: Nemere István. Résztevők száma: 47 fő

1984. dec. 15.: Alaksza Tamás. Résztevők száma: 39 fő

1986. ápr. 22.: Joó Katalin. Résztevők száma: 38 fő

Könyvkiállítások

1970. ápr. 1-7.: könyvkiállítás a „felszabadulás” 25. évfordulójának emlékére. Látogatók száma: 170 fő

1970. febr. 3.: mezőgazdasági könyvhónap és könyvkiállítás megnyitója

1970. ápr. 15-22.: könyvkiállítás „Lenin elvtárs” tiszteletére Látogatók száma: 220 fő

1970. jún. 2-9.: ünnepi könyvhét alkalmából könyvkiállítás Látogatók száma: 192 fő
1970. október: műszaki szakkönyvekből kiállítás. Látogatók száma: 800 fő
1971. febr.: mezőgazdasági könyvhónap
1972. márc. 29-ápr. 8.: „felszabadulásunk” évfordulójára. Látogatók száma: 140 fő
1972. máj. 29-jún.7.: ünnepi könyvhét alkalmából. Látogatók száma: 125 fő
1972. okt.: műszaki könyvnapok
1973. ápr.: Hazánk „felszabadulásának” alkalmából könyvkiállítás. Látogatók száma: 180 fő
1974. nov. 18.: Helytörténeti kiállítás és előadás Adácsról. Látogatók száma: 38+164 fő
1978. szept. 16-24.: Képzőművészet Világhéten könyvkiállítás. Részvevők száma: 45 fő
1979: Műszaki Könyvnapok, Őszi Megyei Könyvhetek alkalmával
1981. márc. 19-28.: Dokumentum-facsimile kiállítás. Látogatók száma: 210 fő
1990. október: Főzzünk jobbat, olcsóbban c. könyvkiállítás. Látogatók száma: 273 fő

Egyéb

1966. ápr. 14.: KISZ klubfoglalkozás a költészet napja alkalmából. Részvevők száma: 45 fő
1970. jan. 31.: ideológiai továbbképző tanfolyam. Részvevők száma: 35 fő
1970. febr. 3.: Nők klubja Részvevők száma: 52 fő
1970. febr. 20.: politikai vetélkedő. Részvevők száma: 56 fő
1970. márc. 17.: Iskolai könyvbarát szakkör foglalkozása Részvevők száma: 20 fő
1970. ápr. 16.: Vetélkedő KISZ és úttörőcsapat részvételével. Részvevők száma: 39 fő
szavalóversenyek a költészet napja alkalmából
örsi gyűlések
1970. szeptembertől: Könyvbarát szakkör hetente a könyvtárban. Könyvismertetés, felolvasás, játék, vetítési programok.
1971. jan. 20.: szülőkkel beszélgetés a gyermeknevelésről. Részvevők száma: 27 fő
1971. március 2.: Nők klubja keretében a nők megbecsülése társadalmunkban. Részvevők száma: 45 fő
1972.: Irodalmi kör Deák Tiborné vezetésével
1973. jan. 25.: Petőfi-emlékműsor
1973. ápr. 11.: Verselemzés c. beszélgetés a középiskolai tanulókkal.
Könyvtárhasználati órák, rendhagyó irodalom órák
1974. jan. 10.: Móra Ferenc gyermekklub
1974. febr. 8.: Kopenikus szakkör
1975. márc. 26.: A szocializmus útján c. képkiállítás. Látogatók száma: 87 fő

Vetélkedők: Utazzunk!, Irodalmi állatkert, Illemtan, Mindenki közlekedik, ügyességi versenyek

195. nov. 24.: Nők klubja: A nők szerepe A kőszívű ember fiai c. műben. Részvevők száma: 13 fő

mikulás ünnep a gyermekklubban

rajgyűlés

1976.márc. 8.: nőnap a klubban

1978: Kazinczy prózamondó- és szépkiejtési verseny

1982. márc. 22.: Kodály-émlékműsor

1982. dec. 15.: Emlé

költészet napja alkalmából vetélkedő

honismeret vetélkedő

pályaválasztási vetélkedő

1973. nov. 29.: Granasztói Szilvia iparművésszel találkozó

1986. febr. 24.: Konferencia A politikai tudat, az erkölcs, a világnézet formálódása társadalmunkban c. Részvevők száma: 22 fő

1986. dec. 1.: Jónás Zoltán előadóstje: József Attila Részvevők száma: 48 fő

1988. jún. 8.: Radnóti: Ikek hava. Keres Emil előadása Részvevők száma: 29 fő

1988. dec.: gyermekkönyvhét: könyvismertetés, könyvkiállítás

1989. júl. 6.: Móricz és az ifjúsági irodalom. 110. születési évforduló. Részvevők száma: 19 fő

1989. júl. 20.: 110 éve született Móra Ferenc: megemlékezés, művek. Részvevők száma: 21 fő

1989. szept. 21.: Benedek Elek és meséi: az író születésének 130, halálának 60. évfordulója. Részvevők száma: 18 fő

1989. dec.: gyermekkönyvhét: könyvkiállítás

1990. jan. 2-31.: Színészportré c. kiállítás Látogatók száma: 270 fő

1990. márc. 29.: Tallózás Szabó Lőrinc kötetében a költő születésének 90. évfordulója alkalmából

1990. máj. 24.: Mikszáth: A néhai bárány. 80 éve halt mg az író. Részvevők száma: 16 fő

1990. jún. 21.: Könyvismertetés, vetítés Fekete István műveiből, halálának 20. évfordulója alkalmából

2.4. Az adácsi könyvtár története 1991-2004 között

Berényi Lajosné nyugdíjba vonulása (1990 dec. 4.) a könyvtár történetének nemcsak hosszú, de nagyszabású fejlődéssel járó korszakát zárta le, ráadásul nagyjából az országos (nemcsak politikai, hanem kulturális) rendszerváltással is egybeesik. Őutána a könyvtár vezetését *Fehérmé Győri Gabriella* veszi át,¹⁰⁴ vezetése alatt 1991. áprilisától 1999. augusztus 31-ig működik az intézmény. Az előző évek fejlesztésének és működtetésének köszönhetően egy jól felszerelt könyves környezetet vehetett át. A könyvállomány ekkorra már olyan sokrétű, hogy a település lakosságának szinte minden rétege megtalálja a polcokon az igényeinek megfelelő könyveket, a könyvtáros a „0-100 évesig” mindenkit ki tud szolgálni. A céltudatos állománygyarapítás eredménye lett, hogy az olvasószolgálat már nem csak a szabadidő hasznos eltöltését, a szórakozást szolgálja. Megváltozott az igény a könyvtár használatának célját illetően, melyhez a könyvtár alkalmazkodott: az ismeretszerzés segítése fontos feladat lett. Jelentősen bővült a kézikönyvek száma, skálája. A könyvtár sokszínűségével alkalmassá vált a „szürkeállomány” szinten tartására, ismeretek bővítésére, iskolai feladatokhoz való kutatásra, stb.

Korszakunkból jóval kevesebb írott forrás maradt fenn, a könyvtár ellenőrzése, felügyelete a rendszerváltás után jóval lazábbá vált mind a fenntartó önkormányzat, mind a megyei szintű könyvtárpolitika részéről.

1990-1991 folyamán az olvasói-kölcsönzési adatokban még nincsenek látványos változások. A lehetőségek beszűkülése azonban már érezhető a folyóirat rendelési adatokon. 1990-ben már csak 23 folyóiratot tudnak rendelni. Megjelenik a rendelésben a *Reform*, *168 óra* (a rendszerváltással gyorsan népszerűvé váló populáris-politikai, ellenzéki szellemű sajtótermékek), *Szabad Föld*. A szovjet lapok, ill. a *Népszabadság* eltűnik. 1991-ben 21-re csökken a rendelt folyóiratok száma. „A könyvtárnak járó periodikák száma ismét csökken az áremelések miatt.”-olvashatjuk az 1991-es munkatervben.¹⁰⁵

Berényi Lajosné nyugdíjba vonulása után a gyermekklub is megszűnik. 1991 leginkább említésre méltó rendezvénye a Csoóri Sándor 60. születésnapja alkalmából rendezett megemlékezés. Nem véletlen, hogy a rendszerváltás egyik kiemelkedő értelmiségi előkészítője lesz a rendezvények aktuális alakja.

¹⁰⁴ 5/1991. (1991. május 22.) A Községi Könyvtár átadás-átvétele tárgyában készült jegyzőkönyv. Irattár 1991.

¹⁰⁵ A Községi Könyvtár munkaterve az 1991. évre, Adács, 1991. január. Irattár 1991.

1990-ben eltűnnek az együttműködési szerződések, hiszen megszűnnek a támogató társadalmi- és tömegszervezetek. 1990. november 14-én pl. a vámosgyörki TSZ aszálykárra hivatkozva visszamondja a könyvtár támogatását.¹⁰⁶

Ahogy az 1991-es munkatervben írja az új könyvtáros: „Nehéz feladat a felnőtt olvasók számának növelése [...] Úgy tapasztalom, hogy az anyagi hajsza miatt a művelődés kissé háttérbe szorul.”

A politikai változások forratakának egyik érdekes dokumentuma a Pokorny Endre MDF-es országgyűlési képviselő által küldött levél,¹⁰⁷ melyben felhívja a megyében dolgozó könyvtárosokat polgári önszerveződésre: „Gyűjtsön maga köré az MDF-el szimpatizáló [...] 10-15 fős csoportot, akik helyileg erjesztői lehetnek a demokratizálási folyamatnak.” Érdekes törekvés lehetett ez, a vidéki értelmiség 1945 előtti közösség-szervező szerepének feltámasztására.

1991 után már csak 1995-ből maradt fenn munkaterv.¹⁰⁸ A könyvtár technikai felszereltsége magas színvonalú, van diavetítő, színes TV, videó (1994 óta, Polgármesteri Hivatal által biztosított költségvetésből.), Music Center. Az állomány 1994 év végén: 12.499 kötet, 400 db hanglemez, 10 videokazetta. Az olvasók száma 608 fő, (még tovább csökken az 1990-es évihez képest), a látogatók száma: 3.546, a kölcsönzők száma: 2.643, kölcsönzött kötetek: 10.307.

A könyvtár ekkor már csak 9 folyóiratot rendel. Ezek a következők: *Családi Lap*, *Kincskereső*, *Lakáskultúra*, *Magyar Nők Lapja*, *Magyar Nyelvőr*, *Művelődési Közlöny*, *Süni és a természet*, *Heves Megyei Hírlap*. Az ezredfordulóra a folyóirat-rendelés megszűnik. Tovább él viszont az iskolások és óvodások könyvtárlátogatásának hagyománya, erről tanúskodik a munkatervhez csatolt könyvtárlátogatási terv.

1998-ban egy cikk jelent meg a *Heves Megyei Nap* című napilapban, amely a könyvtár fennállásának 30. évfordulója alkalmából a könyvtárossal készült interjút közöl.¹⁰⁹ Ebből a következőket tudjuk meg: Évente kb. 120.000 forint áll rendelkezésre könyvbeszerzésre, ezzel viszonylag jól áll a könyvtárak között az adácsi könyvtár. Sajnos ennek az összegnek a dupláját, 250.000 forintot visz el évente a fűtés. A 120.000 forint mintegy 150 kötet vásárlására elegendő. A Soros Alapítványtól 40 darab könyvet kapott a könyvtár. Ezek nagyon értékesek, de egy községi könyvtárban nem nagyon van rájuk igény, kevésbé keresik őket. Ami a kölcsönzési igényeket illeti: a gyerekek a kötelező olvasmányok és a

¹⁰⁶ 17/1990. (Vámosgyörk, 1990. november 14.) Irattár 1990.

¹⁰⁷ Gyöngyös, 1990. április 23. Irattár 1990.

¹⁰⁸ A Községi Könyvtár munkaterve az 1995. évre, Adács, 1995. január

¹⁰⁹ Barna Béla: Óvodástól a nyugdíjasig. In: Heves Megyei Nap 5. évf. 18. sz. (1998. jan. 22.) p. 7.

szépirodalom helyett inkább ismeretterjesztő, főleg állatvilággal és történelemmel kapcsolatos műveket visznek, a felnőttek körében pedig a ponyva, a krimi és Daniel Steel népszerű. A könyvtáros pozitív élménye viszont, hogy sokan visznek verset. A falu lakosságának több, mint 20%-a, 611 fő a könyvtár beiratkozott tagja. A többségük 14 év alatti, mivel iskolai könyvtárként is funkcionál, és könyvtárhasználati órákat tartanak. Az óvodások is havi rendszerességgel járnak, valamint számítástechnikai tanfolyamnak és nyugdíjasklubnak is helyet ad az intézmény. 1997-ben pályázott a könyvtár a Nemzeti Kulturális Alaphoz, ennek eredményeképpen kapták a számítógépet.

A korszak vázlatos összefoglalóját iratok hiányában Fehérné Győri Gabriella egykori könyvtáros szóbeli beszámolója alapján közöljük:

A pozitív eredmények mellett ekkor már „árnyak” is jelentkeztek. A község akkori vezetése nem kötelező feladatnak tartotta a könyvtár működtetését. A társadalmi és politikai rendszer változásainak köszönhetően lazábbá vált az addig szigorú járási ellenőrzés és csökkent a beszámolóí, jelentési kötelezettség a könyvtár munkájáról, ezért a könyvtárosnak érezhetően jobban meg kellett küzdenie a fennmaradásért, érvényesülésért. Érezhetővé vált, hogy a szűkülő anyagi lehetőségek miatt ezt az intézményt zárhatják be először, vagy legalábbis jelentősen csökkentik a fenntartáshoz szükséges pénz és egyéb eszközöket. Az anyagi nehézségeket tetézte, hogy a szemlélet is változott: nem igazán tudták, vagy akarták tudni, hogy mennyire fontos egy jól működő, jó állományú könyvtár. Nem látták, hogy a könyvtár nem csupán egyéni érdekeket szolgál, hanem a község lakosságának, tágabb értelemben a társadalom műveltségi, kulturális szintjét is. Ebből adódott, hogy ebben az időszakban már csak a községi önkormányzat költségvetésében előirányzott pénzösszeg áll rendelkezésre, amely 1999-ben 120.000 forintot tett ki. Ez az összeg csak a könyvállomány gyarapítására volt elegendő. Fokozatosan elmaradt a folyóiratok, napilapok és egyéb kiadványok gyarapítása, 1991-ben már csak 21 folyóirat jár, lemondják pl. a Ludas Matyit, vagy a 168 órát.

A könyvtár anyagi forrásainak elapadása külső körülmények következménye is volt. A rendszerváltás után megváltozott az a gazdasági struktúra, ahonnan az intézmény az állománygyarapításra sokszor kapott támogatást. Megszűnt az a kapcsolatrendszer, amely a tartalmi munka színvonalát pozitívan befolyásolta.

1991-ben az új intézményvezető nagy selejtezéssel kezdte munkáját. Igen nagy számú könyv (2.700 darab) került kivonásra az állományból. Ezek egy része elhasználódott, más része tematikailag veszítette el aktualitását. Ezzel jelentősen lecsökkent a könyvtár állományának darabszáma. A gyarapítás már korántsem történt akkora ütemben, mint a

korábbi évtizedben. Nagyobb állománynövekedés egy alkalommal történt, amikor 200.000 forint támogatást nyert az intézmény, mely összeget kizárólag könyvbeszerzésre lehetett fordítani. Jellemző az akkori községi vezetés hozzáállására, hogy az a pénz már kb. egy hónapja a polgármesteri hivatal számláján volt, amikor erről a könyvtáros tudomást szerzett egy továbbképzésen. Önkéntelenül felmerül a kérdés: miért nem tudatta a hivatal vezetése a könyvtár vezetőjével az eseményt? Hová szánták a váratlanul érkezett pénzt?

A könyvek beszerzése 99%-ban a könyvtárellátótól történt. Más forrásból történő vásárlásra csak abban az esetben volt mód, ha legalább 50%-os volt az árengedmény. A beszerzést nehezítette, hogy csak átutalással engedélyezték a kifizetést, készpénzzel nem. Ekkor már a könyvtárnak állami támogatásból származó ellátmánya nem volt.

A kilencvenes évek első felében az intézmények számára még nem volt gyakori pályázatok kiírása, különösen nem működésre. Mivel a pályázatokhoz jelentős önerőre van szükség, ezért azután a ritkásan megjelenő kiírásokat is csak akkor lehetett megpályázni, a hivatali vezetés engedélyezte. Annak ellenére, hogy az állománygyarapítás helyzete az 1991-1999-es időszakban egyre lehangolóbb, a könyvtár számítástechnikai eszközbeszerzése erre az időre tehető, ekkor engedélyezte az önkormányzat jelentős összegű pályázati pénz megszerzését. A pályázat eredményes lett: megkapták a számítógépet. Ez idő alatt kapott a könyvtár TV-t, videót, Music Center-t, melyeket azonban már nem pályázati pénzből vásároltak. Ezek az eszközök vonzóbbá tették a könyvtár használatát, különösen az óvodai és iskolai foglalkozások tekintetében. A képi és zenei megjelenítés a szemléltetés, az ismeretszerzés lehetőségeit bővítették.

A megváltozott korszellem, a technikai lehetőségek bővülése visszaszorította ugyan a könyvkölcsönzést, az olvasószolgálatot, de azért nem szűnt meg teljesen. A felnőttek körében az új, bestsellernek számító szépirodalmi könyvek lettek keresettek. Folyamatos még mindig a kézikönyvek használata a diákoknál általános, középiskolai és főiskolai szinten egyaránt. (Ezek száma is csökkent, mert az Internet a kutatást, a böngészést némiképp pótolja.) Pozitív tapasztalat: egyre több középiskolás és felsőoktatásban tanuló keresi fel az adácsi könyvtárat, az állomány már olyan színvonalú és minőségű, hogy őket is ki tudja szolgálni egy bizonyos szinten! Az új felhasználói réteg megjelenése nagy lehetőséget jelentett a könyvtár számára, amit igyekezett maximálisan kihasználni, és nagy sikereket ért el ezen a téren. A könyvtárközi kölcsönzés megjelenésével pedig még inkább bővült a könyvtár használatának lehetősége. A könyvtáros igyekezett keresni és kialakítani a megye több könyvtárával, főképp a gyöngyösi városi és az egri megyei könyvtárral a kapcsolatot, és ezek révén megszerezni, akár személyesen elhozni az adácsi olvasók számára olyan dokumentumokat, amelyek itt, a

községi könyvtárban nem voltak megtalálhatók. Ezek terén is nagy sikereket ért el. A gyerekek számára kialakult egy sajátos kölcsönzési forma: a kötelező, illetve ajánlott olvasmányokat ún. csoportosan kölcsönözték az iskolai szaktanár felelősségével és irányításával.

Visszatekintve az elmúlt évtizedekre, a megjelenő kormányrendeletek kimondva-kimondatlanul olyan feladatokat fogalmaztak meg, amelyek a „nyitott könyvtár” megteremtését tűzték ki célul. Az eddig eltelt időszak tapasztalatai, a fellelhető dokumentumok azt igazolják, hogy ez – kezdetben erős központi irányítással – megvalósult. A községben „nyitott könyvtárossal”, „nyitott könyvtár” működött. Ez a működés a kilencvenes években is folytatódott. A könyvtárvezető a programokat úgy választotta meg, hogy a település lakosságának minden rétegéből csábítson be embereket a könyvtárba. Ilyen programok voltak:

- falugazdász fogadóórák (rendszeres időközönként)
- rendhagyó órák tartása (ünnepi alkalmak, évfordulók, stb.)
- író-olvasótalálkozók (ezek száma sajnos fogyatkozott, mert ezeknek anyagi vonzatuk is volt)
- rendszeres óvodai foglalkozások

E programokon részt vevők közül mindig akadt egy-két ember, akit be lehetett „cserkészni” olvasónak. A gazdák felfedezték a szakkönyveket, a tanulók az órákra való felkészülés során böngésztek a polcokon, az éppen meghívott író művei a rendezvény után olvasókra találtak. Mivel a községben jól működött a művelődési ház is, a könyvtárban olyan megvalósítandó programokat kellett szervezni, amelyek nem „ütötték” a művelődési ház programját. Ellenkező esetben nem lehetett sikerre számítani. Leszögezhető, hogy a könyvtáros színvonalas munkájának alapjául szolgált, hogy jó kapcsolatot épített ki és ápolt a község többi intézményével és az ott dolgozókkal. Őszintén érdeklődtek egymás munkája iránt, nyitottak voltak, egymás munkáját kölcsönösen segítették. Leggyümölcsözőbb volt a kapcsolat az iskolával, a pedagógusokkal. Ez természetes, hiszen az oktatás folyamatában volt a legnagyobb szükség a könyvtár használatára. A könyvtárhasználat, a könyvtári ismeretek elsajátítása ekkorra már kötelező tantervi anyag lett. (magyar nyelv és irodalom: könyvtári ismeretek)

Sajnálatos tény azonban, hogy e majdnem 10 év történéseinek feldolgozásában a könyvtár működésére vonatkozóan csupán a beiratkozási napló statisztikai adataira és a leltárkönyvre támaszkodhattam, valamint az akkori könyvtáros vázlatos közléseiből lehetett következtetni a könyvtár működésére. Ismeretlen okból sem munkatervek, sem beszámolók,

sem a megvalósult programok lejegyzése, sem kapcsolati levelezés nem lelhető fel. Időrendiségre, eseményekre a hajdani könyvtáros nem emlékezett.

1999-ben – Fehérné távozása után – a közművelődési könyvtár működésének színvonalában radikális visszaesés következett be. Ennek két oka volt. Az egyik: 1999 után az önkormányzat a könyvtár élére szükségmegoldásként teljesen szakképzetlen vezetőt állított, aki nem pedagógus, egyáltalán nem rendelkezett olyan ismeretekkel, amelyek biztosították volna a könyvtár legalább alapszintű működését. Az állomány kezelése szakszerűtlenné, a nyitva tartás rendszertelenné vált. Ennek következtében lassan elszoktak az olvasók, elhaltak az intézményi kapcsolatok is. A másik: átszervezés miatt megszüntették a közművelődési könyvtár 1968-tól állandó helyét. Igaz ugyan, hogy az iskola bővítése során kialakítottak ott egy könyvtári helyiséget, de az átköltöztetés olyan szervezetlen volt, hogy igen sok könyv, dokumentum és egyéb eszköz esett áldozatul. Ezek az okok eredményezik azt a radikális számszerű csökkenést a beiratkozott olvasók, a látogatások és a kölcsönzések számában, amelyet az 1. számú táblázat mutat ebben az időszakban. 2001-ben és 2002-ben jelentős összegeket kapott a könyvtár érdekeltség-növelő támogatásként, amelyek plusz forrást jelentettek az állománygyarapítás szempontjából. Ekkor azonban már egyértelműen érezhető a hanyatlás a könyvtár működésében, a költözéssel pedig merőben új korszak veszi kezdetét az intézmény történetében.

2.5. A könyvtár története 2004 óta

2004. június 24. és 2005 november 29. között az Adácsi Községi Könyvtár zárva tartott. Steuer Zs. Ramóna könyvtárvezető 2004. júniusi távozása után csak 2005. október 1-ével tudták újra betölteni a munkakört, ekkor lett könyvtáros Juhász Nóra, e dolgot szerzője. Az újbóli kezdés előtt az állományt és a bútorokat át kellett költöztetni az általános iskola épületébe. A könyvtár tehát 2005 novemberétől az iskola második emeletén működik (jelenleg is). Az új elhelyezés tudatos tervezés eredménye volt: az iskola 2002-es átépítése során alakították ki ezt a termet jövő könyvtárhelyiség céljára, csupán idő kérdése volt, hogy mikor helyezik át ide a gyűjteményt. (Az 1968-ban átadott könyvtáreépület 2005. ősze óta házasságkötő teremként működik). Az új elhelyezés sajnos jelentős visszalépést jelent a korábbi állapothoz képest: a helyiség alapterülete mindössze 50 négyzetméter, nincsenek elkülönített részlegek, külön olvasóterem, minden egy tanteremnyi méretű helyiségben található. A könyveket, audiovizuális anyagokat iskolai tanulók segítségével, meglehetősen rögtönzött módon hordták át a régi épületből az újba, ahol az új könyvtáros egyedül végezte el a dobozokból kicsomagolás, a szétválogatás és a polcokon történő elhelyezés munkáját.

Leltár szerinti átadás nem történt, az új könyvtárosnak két hónapjába került, míg az állományt az ETO alapján szoros ABC-rendben helyezhette el. November végétől végre újraindulhatott a kölcsönzés, és az érdemi munka, már ezen a télen újból rendszeresen tartanak könyvtári órákat, és visszatértek az óvodások is a meseórákra, -foglalkozásokra. Lassanként sikeressé váltak az egyéb rendezvények is. 2006 tavaszán meseíró- és versmondó versenyt rendezett az intézmény, mindkét tagozathoz tartozó iskolások részére. Ugyanezen a tavaszon már rajzpályázatot is hirdetnek, ez hagyománnyá válik, egy-egy irodalmi műhöz, érdekesebb természettudományi témához, jelesebb évfordulóhoz kapcsolva. A szervezési munkákban szorosan együttműködött a könyvtáros a pedagógusokkal. Viszonylag rövid működése alatt felelevenítette az író-olvasó találkozók régi hagyományát is: első alkalommal 2006. március 29-én Szabó István író volt a vendég, (aki maga is könyvtárosként tevékenykedik, és a szomszéd község, Vámosgyörk szülötte). A rendezvényre kb. 30-an voltak kíváncsiak, elsősorban pedagógusok, önkormányzati tisztségviselők – a falu értelmisége személyes meghívót kapott a könyvtárostól. 2006. májusában Nógrádi Gábor ifjúsági író tartott játékos könyvismertető előadást, elsősorban az iskola diákjai számára. A rendezvényről sokszorosított plakátok, ill. a pedagógusok hívták fel a tanulók figyelmét. Az új

könyvtáros rendszerváltás előtti, ill. a '90-es években még élő hagyományokat kívánta feléleszteni.

Sajnos az átköltözés után sem sikerült az ezredfordulón gyakorlatilag elveszített felnőtt olvasóközönséget újból aktivizálni. Ennek látszólag banális, de elsődleges oka volt, hogy az új helyiség nehezen megközelíthető, ill. az iskola házirendje értelmében a délelőtti tanítást külső személyek mozgása nem zavarhatta. Nagyon fontos kihangsúlyoznunk, hogy ilyen helyzetben a nagy fáradtsággal a korábbi években a könyvtárba „csábított” felnőtt generációk, ha egyszer elszoknak a könyvtárlátogatástól, csak nagyon nehezen hívhatók vissza, lényegében előlről kell kezdeni a '60-as-'70-es évek olvasásszervező munkáját.

Ilyen körülmények között megint csak nehézségeket okozott, hogy pénzügyi okokra hivatkozva az önkormányzat, mint iskola- és könyvtárfenntartó, úgy határozott, hogy félállású könyvtárost kell alkalmazni, és az iskola egy pedagógusát lenne célszerű beállítani. J. N. ezért 2007. októberében más állásba távozott, azonban a könyvtár élére újabb egy évig nem találtak kollégát, az intézmény ismét zárva tartott. Ez ismét az olvasók számának csökkenéséhez vezetett, amit az 1. számú táblázat mutat. 2008. október 1-étől a középfokú könyvtárosi tanfolyamot akkor frissen elvégzett Kollárné Magyar Évát nevezték ki könyvtárosnak. Ekkor az iskola vezetése a könyvtár nyitvatartási idejét megpróbálta az iskolai munkához igazítani, úgy, hogy az a község lakói számára is megfeleljen. Így alakult ki a jelenlegi helyzet: a könyvtár külön nyitvatartási időben iskolai, másik nyitvatartási időben mint községi könyvtár működik. A jelenlegi nyitvatartási idő községi könyvtárként: hétfőn 9-13, kedden 14-16, szerdán 15.45-18.45, csütörtökön 9-11, pénteken 9-10 óra között. Iskolai könyvtárként hétfőn 9-13, kedden 8-9, csütörtökön 9-11, ill. 11.40-12.40, pénteken 9-11-ig tart nyitva a könyvtár, szerdán ebben a funkciójában zárva. A könyvtáros tehát jelenleg részmunkaidőben dolgozik, heti 11 óra tanítás és heti 11 óra könyvtári tevékenység között osztja meg munkáját.

Az egyes állományrészeket (kézikönyvtár, ifjúsági irodalom, felnőtt szépirodalom) elhelyezésük választja el egymástól. A legkisebbeknek szóló mesekönyvek külön könyvládákban vannak elhelyezve. Az olvasókat eligazító táblák és feliratok segítik az állományrészek közötti tájékozódásban. A szakirodalom ETO szerint, azon belül betűrendben, a szépirodalom betűrendben lett elhelyezve, a visszaosztás megkönnyítése érdekében mindkét csoport Cutter-számmal van ellátva. Az ABC betűi, a témakörök elnevezései, jelentősebb írók nevei a polcokon lévő könyvek között elhelyezett válaszlapon vannak eltüntetve. A sérült kötéstáblájú, szétesett könyveket a megyei könyvtár 1980 végéig ingyenesen végezte, ma a könyvtáros önszorgalomból, saját kezűleg, ragasztással végzi ezt a tevékenységet.

Az állomány nyilvántartása egyedi és csoportos (összesített) leltárkönyvekben történik az alábbi dokumentumokról:

- könyvek
- hanglemezek, CD-k
- videokazetták, DVD-k

Az egyedi és csoportos nyilvántartás bekötött és hitelesített leltárkönyvekben történik, a hatályos szabványban előírt adatok feltüntetésével. A brossúrákat, diafilmeket külön füzetben veszik nyilvántartásba.

Az állománygyarapítás leggyakoribb módja a vásárlás. Sajnos az árak emelkedése miatt a Könyvtárellátó Közhasznú Társasággal az utóbbi években nem kötött szerződést a könyvtár. Az állománygyarapítás összegének egyetlen forrása jelenleg az önkormányzat költségvetésében biztosított összeg, ami 2009-ben 120.000 forint volt. Saját bevétellel nem rendelkezi a könyvtár. (Nincs beiratkozási díj és fénymásolás.)

2009 elején nagyszabású selejtezésre került sor, először 440 db dokumentumot elavulás és rongálódás majd 40 db-ot behajthatatlan követelés miatt vontak ki az állományból. Később még 71 db könyvet selejtezett a könyvtáros tartalmi elavulás és rongálódás miatt.

A könyvtár jelenlegi legnagyobb problémája – a két oldalról hatalmas ablakkal határolt, szép, új, esztétikus helyiség ellenére – a szűkös elhelyezés, ill. az elkülönített olvasóterem hiánya. Továbbra is megtartják a szakórákat, tanulmányi versenyeket, vetélkedőket, külső előadásokat a tanulók részére, hogy sajátos eszközeivel a könyvtár részt vegyen az irodalmi, művészeti, esztétikai nevelésben. Az iskola vezetése szerencsére továbbra is törekszik arra, hogy a könyvtár vonzerejét, infrastrukturális színvonalát fenntartsa – noha ez elsősorban az önkormányzat (mint fenntartó) feladata lenne, de a hatáskörök ebben a kérdésben egyáltalán nincsenek elkülönítve. A berendezés állapota is hagy némi kívánnivalót maga után, a polcok több évtizede roskadoznak már a több ezer könyv alatt. Az esetleges beszerzési pályázatokat az iskolaigazgató bonyolítja. Például 2008 végén így sikerült pályázati úton beszerezni 14 db modern asztalt, és 24 db széket 204.282 forint értékben, valamint 20 db asztali lámpát 100.752 forintért. (1984 óta ez volt az első komolyabb infrastrukturális minőségjavulás.) 2007-ben pedig a Korszerű Adácsi Iskoláért Alapítvány által rendezett jótékonyági bál teljes bevételét az iskola eszközállományának bővítésére fordították, a könyvtár részére új televíziót, video- és DVD-lejátszót vásároltak. A másik furcsa anomália, hogy jelenleg a könyvtár státusza sincs pontosan meghatározva. Az iskolai és községi könyvtár egyesítésekor ugyanis nem változott az elnevezés, továbbra is Községi Könyvtár az intézmény hivatalos neve, viszont elhelyezése, olvasóközönsége, és ebből

adódóan tevékenységének oroszlánrésze miatt is inkább az iskolai könyvtár funkcióit vette fel, és emiatt az önkormányzat sem hajlandó érdemi üzemeltetési felelősséget vállalni. A törvény szerint iskolai könyvtár üzemeltetése nem kötelező, de az önkormányzat községi könyvtár fenntartásáért normatívát kap. A normatíva felhasználása azonban tisztázatlan – az iskola pedig a saját költségvetéséből (és alkalomadtán pályázati pénzekből) próbálja szinten tartani, fejleszteni könyvtárát.

2009 óta a tartós tankönyvek is a könyvtárban lettek elhelyezve. Az iskola tankönyvtámogatási normatívát kap, amelynek 25%-át évente az említett típusba tartozó dokumentumok vásárlására kell fordítani, az iskolai könyvtárban kell őket elhelyezni és nyilvántartást vezetni róluk. A tankönyveket évről évre megkapják az arra jogosult tanulók az egész tanéves használatra. A tanév végén a még használható állapotban lévő tankönyveket a könyvtár visszaveszi és a következő tanév elején újra kiosztja, az elhasználódottakat vagy elavultakat pedig leselejtezi. Ezekről a könyvekről külön leltárkönyvben vezet nyilvántartást a könyvtár, *Tartós könyvek* címmel.

Az intézmény jelenleg sem érvényes szervezeti és működési szabályzattal, sem gyűjtőköri szabályzattal, sem könyvtárhasználati szabályzattal nem rendelkezik. Ez a jelen.

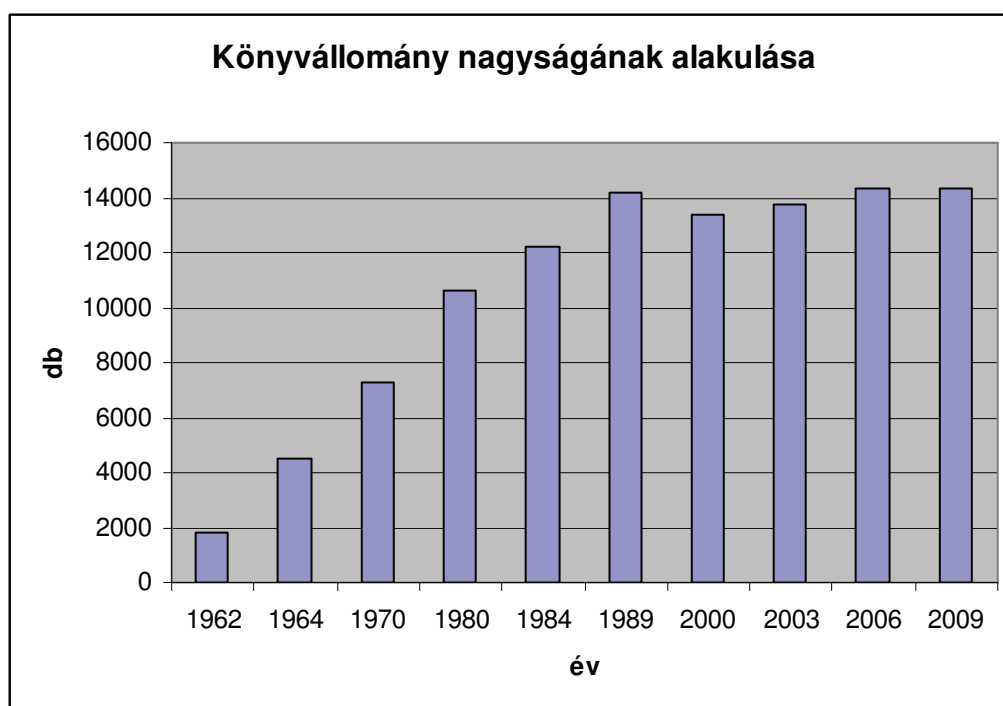
Sajnos a könyvtár számítógépekkel történő ellátása rengeteg kívánnivalót hagy maga után. Jelenleg csak a kilencvenes években beszerzett 1 db készülék üzemel, elavultsága miatt már csak nagyon korlátozottan (lényegében szövegszerkesztésre) használható, az internet sem hozzáférhető. Integrált könyvtári rendszerhez pénzhiány miatt nem sikerült csatlakozni, a könyvtárközi kéréseket is csak postai úton lehet lebonyolítani. A községben működő teleház internet-szolgáltatása ingyenes, a könyvtár ezzel jelenleg semmilyen módon nem tud versenyre kelni.

2.6. Olvasószolgálati mutatók

1. számú táblázat

Olvasók-, látogatók- kölcsönzött kötetek száma, könyvtárállomány nagyságának alakulása

Év	Olvasók száma	Könyvtárállomány nagysága	Kölcsönzött kötetek száma	Látogatók száma
1962	572	1.849	10.065	4.567
1964	790	4.480	11.924	5.440
1970	1012	7.297	21.273	11.618
1980	622	10.626	12.336	6.064
1984	614	12.217	10.585	3.489
1989	633	14.172	13.170	5.583
2000	114	13.376	1.247	1.196
2003	217	13.779	13.364	3.127
2006	238	14.310	2.828	2.497
2009	164	14.342	1.561	1.795

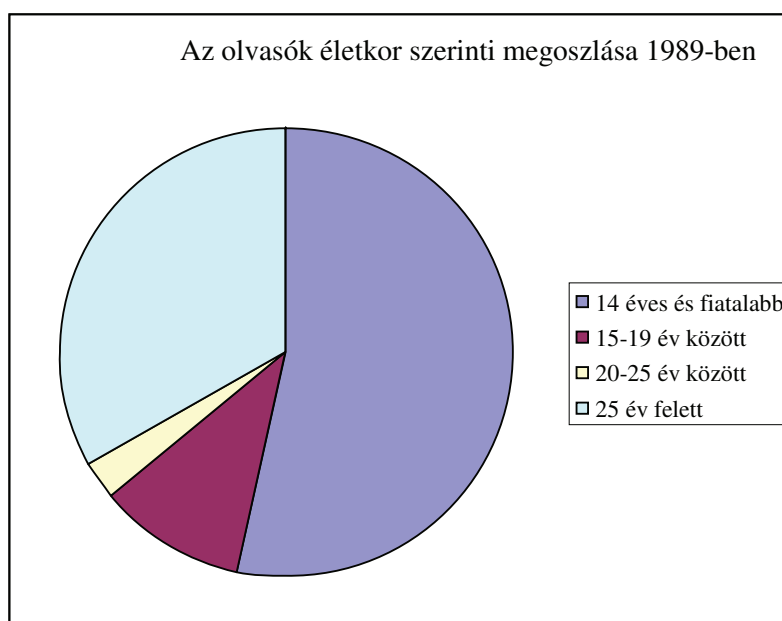

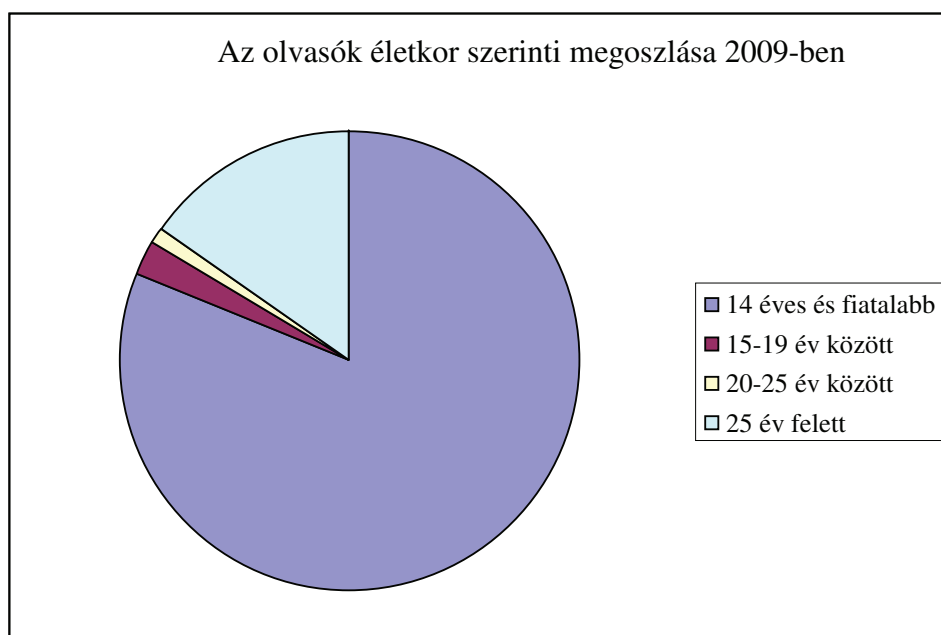
2. számú táblázat

Az olvasók életkor szerinti megoszlása

Év	18 év alatt	14-18 év között	18 év felett	Összesen
1962	226	24	322	572
1964	339	45	406	790
1970	315	94	603	1012

Év	14 éves és fiatalabb	15-19 év között	20-25 év között	25 év felett	Összesen
1980	317	74	40	191	622
1984	378	37	15	183	614
1989	337	68	17	211	633
1993	262	94	70	182	608
1996	241	107	69	183	600
2000	76	8	13	17	114
2003	187	23	45	55	310
2006	108	-	8	16	132
2009	133	4	2	25	164

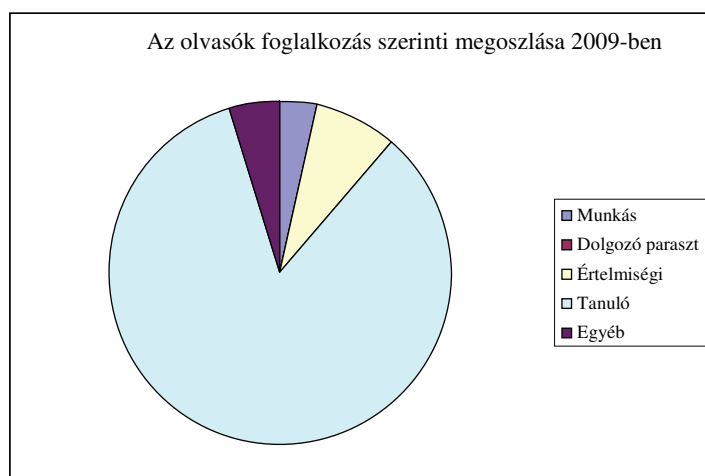
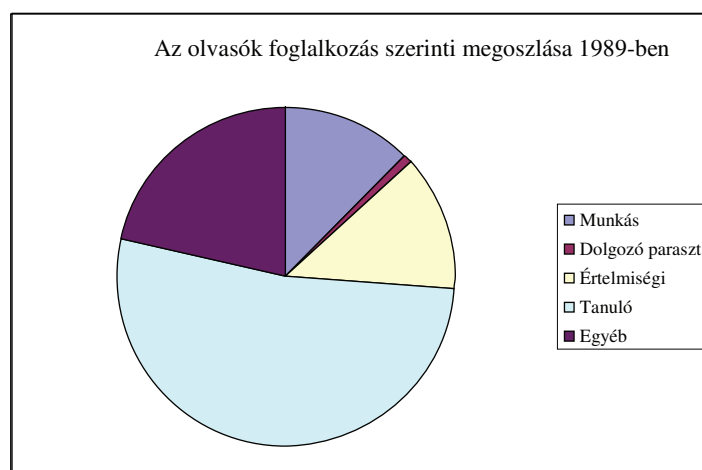
3. számú táblázat
Könyvtárhasználat mértéke

Év	Lakosság száma (fő)	Lakosság hány %-a olvasó	Egy lakosra jutó könyv (db)	Egy olvasóra jutó kölcsönzött kötetek száma (db)	Egy lakosra jutó kölcsönzött kötetek száma
1962	3.884	14,7	0,4	17,5	2,5
1964	3.884	20,3	1	15,1	1,4
1970	3.692	27,4	1,9	21	5
1980	3.252	19,1	3,2	20	3
1984	3.220	19	3,2	17	3
1989	3.036	21	5	21	4
2000	2.884	3,9	4,6	10	0,4
2003	2.884	7,5	4,7	61,5	4,6
2006	2.953	8	4,8	11	0,9
2009	2.820	5,8	5	9,5	0,5

4. számú táblázat

Az olvasók foglalkozás szerinti megoszlása

	1962	1964	1970	1980	1984	1989	1993	1996	2000	2003	2006	2009
Munkás	119	195	310	94	69	80	62	55	6	34	5	6
Dolgozó paraszt	61	66	56	13	6	5	1	-	-	-	-	-
Értelmiségi	25	39	78	85	63	80	95	78	9	14	9	13
Tanuló	17	31	56	387	325	332	349	347	90	222	105	138
Egyéb	350	459	512	128	150	136	101	120	11	15	18	8
Összesen	572	790	1012	622	614	633	608	600	116	315	137	165

3. Összegzés

Adács község könyvtárának története tükrözi az 1945 után rengeteg nehézséggel küzdő, de időnként látványos korszerűsítési periódusokat megélő vidéki könyvtárak történetét egy olyan településen, mely sem régebbi, sem jelenkori történelmében nem emelkedett ki a magyar falvak átlagából, sohasem vált gazdasági vagy kulturális centrummá, ugyanakkor mindvégig szerencsésen elkerülte a hanyatlás, a nagymértékű elvándorlás és ezzel az oktatási, kulturális intézmények elsorvadásának vagy elsorvasztásának veszélyeit. Az '50-es évek folyamán a község könyvtára sem szakmailag, sem infrastrukturálisan nem felelt meg egy korszerű közművelődési könyvtár igényeinek, az érdemi szakmai munka is igazából csak 1956 után kezdődik. Ez azonban nyilvánvalóan nem egyedi jelenség, a vidéki könyvtárügy igen mostoha helyzetben volt a szocialista rendszer konszolidációjáig országszerte.

A 60-as évektől a vidéki könyvtárak a felülről viszonylag szorosan ellenőrzött, de szakmai színvonalában egyre inkább javuló könyvtári irányítás rendszerében alkalmasint látványos korszerűsödést, fellendülést érthettek meg. Ennek szép példája Adács, ahol a 60-as évek eleje óta viszonylag jól tudott együttműködni a kiváló emberi tulajdonságokkal rendelkező, agilis, szakmailag igényes könyvtáros (Berényi Lajosné), a könyvtár fejlesztését mindig figyelemmel kísérő községi vezetés és a könyvtár fejlődését időnként látványos gesztusokkal segítő járási művelődési szakemberek. Nagyszabású modernizáció zajlott le az adácsi könyvtárban, kiépültek a katalógusok, jobb elhelyezési viszonyok valósultak meg 1969 után, stb.

A könyvtár a rendszerváltásig terjedő időszakban többfunkciós kulturális centrummá vált, szoros együttműködésben az iskolával társadalmi szervezetekkel (bár ezen a téren mindig előfordultak súrlódások). A tervezőgazdálkodásos rendszerben célzott tervteljesítéssel, voluntarista módon, de mégiscsak sikerült megnyerni az olvasás ügyének a lakosság és a tanulóifjúság jelentős részét. A 70-es évektől kibontakozó gazdasági és szellemi válság lassú elharapózása, az olvasási szokások nem feltétlenül pozitív változásai közepette sem veszítette el jelentőségét a könyvtár, népszerűségét, kulturális központ jellegét továbbra is sikerült megtartania. Állománya töretlenül gyarapodott, a folyóiratrendelések, az audiovizuális eszközök beszerzése továbbra is elsődleges jelentőségűek maradtak, sikerült lépést tartani a kor követelményeivel.

A rendszerváltás után egyre szaporodó anyagi nehézségek közepette a beruházások, fejlesztések visszaszorulnak, de az új könyvtárosnak mégis sikerül a könyvtár szépen kialakított hagyományait, kulturális centrum jellegét fenntartania. Sajnos az olvasótábor

radikális átalakulását, a felnőtt olvasók elvesztését nem sikerült elkerülni, az ezredfordulóra az olvasók túlnyomó része a tanulók köréből került ki, a könyvtár jellegét tekintve lényegében iskolai könyvtárrá vált.

Az ezredforduló után az intézmény elsősorban az anyagiak hiánya, a hirtelen jött szakmai – személyes problémák, és a tisztázatlan fenntartási helyzet miatt hanyatlást élt meg, a korszerűsítési tempót nem sikerült tartani, így mára sokat veszített jelentőségéből. Nagyon nagy hiányosság a számítógépek hiánya, egy jövődó újabb felemelkedés záloga a számítógépek vásárlása lenne, a könyvtárnak modern információs központtá kell válnia, hogy presztízsét megtarthassa, ill. korunk modernizációs folyamataival lépést tarthasson, valamint hogy étét igazolva fennmaradhasson. Mindenesetre biztató, hogy a régi hagyományokból (rendezvények, iskolai órák, óvodásfoglalkozások) sokat sikerült megtartani, ill. hogy az iskola vezetése, szűk mozgástérrel ugyan, de mindenképpen törekszik a könyvtár megtartására. A jövődó pozitív változások feltétele valószínűleg az önkormányzat kedvezőbb hozzáállása, az agilisabb könyvtárosi munka (esetleg teljes munkaidejű könyvtárossal), és a minél előbb végrehajtandó informatikai korszerűsítés lenne.

MELLÉKLETEK

A könyvtár használói közül néhányan 1984-ben
Az ablak előtt álló férfi a hajdani népkönyvtár vezetője, Berényi Lajos

A könyvtár napjainkban

Egy könyvtári óra

Vetélkedő a könyvtárban

Jegyzőkönyv

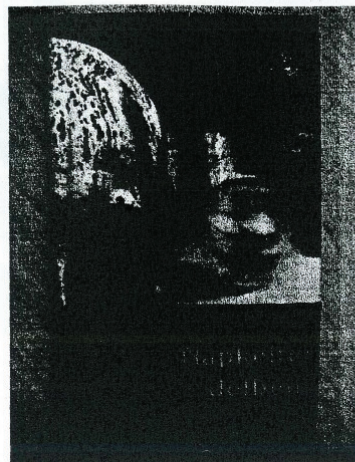
Témült Adáson 1960. V. 2-án a közpénz ellenőrzés alkalmából felka vannak Medvegy Alapjában megerőlt a Farkas a helyi közpénz vezetője. Az ellenőrzés folyamán megállapították, hogy a közpénz Azonban folyamatosan 273 db közpénz hitelesített a közpénzben. Az előző évi száma pedig 265 fő a közpénz lehosszafaktor vezetője levele, kérem a közpénz vezetőjét, hogy a közpénz lehosszafaktor létszámát 10%-ot megerőlt az előző évi tatarata. A munkamódot napra his állapotban találtak, a nyelvisztetés pontosan van vezetője

Kmt.

Medvegy Alap
főnöki megerőlt.

Farkas

Az egyik író-olvasótalálkozó meghívója

Meghívó

Író-olvasó találkozóra

ahol vendégem

Szabó István író lesz, aki

Napkelte délben

című könyvét mutatja be az olvasóknak.

A délután folyamán egy csésze tea mellett hallhatnak a
könyv írásának, kiadásának körülményeiről,
és az író válaszol az olvasók kérdéseire.

Tisztelettel meghívom

Önt és kedves családját

2006. március 29-én 17 órára

az új adácsi könyvtárba (ált. iskola),

Szeretettel várom mindannyiukat!

Juhász Nóra

Ismerkedés a könyvekkel

Zenes versek

Szemek hallgattunk

Jelenetek a meséből

Írta: költőnk nevét gyűjtöttük

Tájékoztató utcanevéről a lelkünköl

Jelen voltunk 13-án.

Adács, 1976. márc. 4.

A könyvtár rendezvényeiről vezetett színes napló egyik oldala

vendégünk

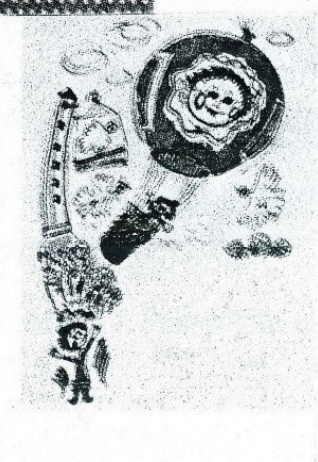
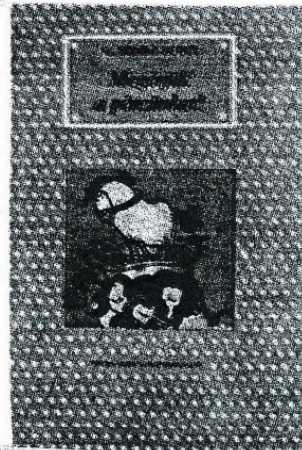
Lenyvel Dénes

10 h-től alsótagozatos tanulókkal
11 h-től a felsőtagozatos tanulókkal
vált találkozó!

VASÁR!

GYERMEKKÖNYVHET

1981. november 30 - december 6.

Felhasznált irodalom

1. „Minden képezde... könyvtárral látandó el” : emlékezés az első népiskolai törvényre / Bényei Miklós. In: Legyen minden helységben olvasóintézet : könyv- és könyvtártörténeti tanulmányok, cikkek. – Bp. : 2008.
2. 1997. évi CXL. Törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről
3. 2001. évi törvény a tankönyvpiac rendjéről
4. 23/2004 (VIII. 27.) OM rendelet a tankönyvvé nyilvánítás, tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről
5. 30 éves az adácsi Zéta Kulturális Egyesület és a Veritas Színpad : 1974-2004 / [A József Attila Művelődési Ház ünnepi kiadványa].
6. A hazai könyvtárügy az ezredfordulón / Skaliczki Judit. – Bp. : 2001.- (Az iskolarendszeren kívüli könyvtári szakképzés füzetei.)
7. A kapitalizmus időszakának könyvtárügye, könyvtári kultúrája / Fülöp Géza. – Bp. : ELTE, [1994]
8. A kiskönyvtári ellátás historiográfiájának vázlata / Tóth Gyula. – In: Könyvtári figyelő, 43. évf. 4. szám (1997) p.682-699.
9. A könyvtár szerepe Apc község életében / Süvegesné Hartman Mária
10. A könyvtártörténetírás problémái, különös tekintettel a helyismereti munkára : módszertani tanácsadó / Bényei Miklós.- Szentendre : 1988.
11. A községi könyvtárak állományának gondozása / Kappel János. In: könyv, könyvtár, könyvtáros 2. évf. 10. sz. (1993) p.21-23.
12. A magyar könyvtárak / Kiss Jenő. – Bp. : Múzsák közművelődési Kiadó, 1988.
13. A magyar közkönyvtárak a 20. század második felében / ... Papp István. In: Helyismereti könyvtárosok VIII. országos tanácskozása, Kaposvár, 2001. július 18-20. – Kaposvár : Megyei és Városi Könyvtár, 2002.
14. A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején és a reformkorban / Fülöp Géza. – Bp. : 1978.
15. A népiskolai könyvtárak létrejötte / Bara Zsuzsanna. In: Iskolakultúra, 15. évf. 2. szám (2005) p.69-85.
16. Adács : a római katolikus templom, a plébánia és a népoktatás története / Rácz Imre. – Miskolc : Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, 1998.

17. Adács községi könyvtárának fejlődéstörténete (kézirat) / Berényi Lajosné. – Adács : 1984.
18. Adácsi Tudósító : Adács Község Önkormányzatának negyedévenként megjelenő lapja / [felelős szerkesztő Szekeres János]. – 1. évf. 1. szám [2009. január]. - [kiadja Adács Község Önkormányzata]
19. Almanach-Adács : hitel nélkül fejlesztettek / Juhász Marianna. In: Heves Megyei Hírlap, 21. évf. 221.sz. (2010. szeptember 22.) p.14.
20. Az iskolai könyvtárak helyzete a századfordulón / Goda Beatrix. In: Könyv és nevelés, 3. évf. 4. szám (2001) p.78-81.
21. Az iskolai könyvtári funkciók kialakulása a dualizmus idején / Rétfalvi Gábor. In: Könyv és nevelés, 4. évf. 3. szám (2002) p.92-97.
22. Egyetemes könyv- és könyvtártörténet 19-20. század : szöveggyűjtemény / összeáll., szerk. Bényei Miklós. – Debrecen : 2001.
23. Eötvös József és a magyar könyvtárügy / Bényei Miklós. In: Legyen minden helységben olvasóintézet : könyv- és könyvtártörténeti tanulmányok, cikkek. – Bp. : 2008.
24. Helyet csinálni a jövő építményeinek : Eötvös József művelődéspolitikája és a magyar könyvtárügy. URL: <http://mek.oszk.hu/03100/03176/html/otvos24.htmA>
25. Helyismereti tevékenység a könyvtárakban / Bényei Miklós. – Nyíregyháza : Bessenyei György Könyvkiadó, 1994.
26. Helytörténet, iskola, könyvtár : helytörténeti ismeretek iskolai oktatásának segítése a könyvtárakban / Bényei Miklós. – Budapest : Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 1997.
27. Helytörténet, iskolatörténet, iskolai könyvtártörténet, 1-2. / Bényei Miklós. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 1995. május. p.18-23.; 1997. április. p.43-47.
28. Heves megye kézikönyve = Handbook of Heves Country / főszerk. Guszmanné Nagy Ágnes. – Ceba Kiadó, 1997.
29. Iskolai könyvtárak a magyar neveléstörténetben / Mészáros István. Könyvtáros? Tanár? Könyvtárostanár? / Balogh Mihály. – Bod Péter Társaság, 1994. – (Könyvtárostanárok füzetek; 1.)
30. Kiáltvány (kiáltás) a hétköznapi könyvtártörténet-írásért! / Gerő Gyula. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2001. 7. sz. p.3-12.
31. Könyvtár a történelemben : történetiség a könyvtárosi gondolkodásban / ... Tóth Gyula. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 1994. szeptember. p.6-12.

32. Könyvtár az iskolában : hazai és nemzetközi áttekintés / Dán Krisztina, Tóth Gyula. – Budapest : Fővárosi Pedagógiai Intézet, 1995.
33. Könyvtárosok kézikönyve 3. : a könyvtárak rendszere / szerk. Horváth Tibor, Papp István. – Budapest : Osiris, 2001.
34. Könyvtárosok kézikönyve 4. : határterületek / szerk. Horváth Tibor, Papp István. – Budapest : Osiris, 2002.
35. Könyvtárosok kézikönyve 5. : segédletek / szerk. Horváth Tibor, Papp István. – Budapest : Osiris, 2003.
36. Könyvtártörténeti dolgozók módszertani tanulságai / Bényei Miklós. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2001. 8. sz. p.11-17.
37. Községi Könyvtár Adács fennmaradt irattári anyagai, évszámokkal ellátott dossziékban (Adács Község Önkormányzata. Irattár)
38. Lakóhelyem iskolaügyének fejlődése : Adács : szakdolgozat / Varga Gáborné. – Jászberény: 1978.
39. Magyar könyvtártörténet / Csapodi Csaba, Tóth András, Vértesi Miklós. – Bp. : Gondolat, 1987.
40. Óvodától a nyugdíjasig / Barna Béla. In: Heves Megyei Nap, 5. évf. 18. szám (1998. január 22.) p. 7.
41. Tartós tankönyvek – ingyen tankönyvek – könyvtári nyilvántartás / Gényi Ferencné. In: Iskolakönyvtáros, 2004/3 -4.
42. Történetiség és könyvtár / Vajda Kornél. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 1994. szeptember. p.3-5.
43. Veritas : a XII. Adácsi Országos Falusi Színháztalálkozó hivatalos lapja / [A József Attila Művelődési Ház kiadványa]. – Adács : 2008. november 21-22-23.